

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart
Verrijn Stuartlaan 1-F, 2288 EK Rijswijk
E-mail: Bestuursbureau@bprb.nl
Internetsite: www.rijnenbinnenvaartpensioen.nl

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 41126757

Jaarverslag 2023

Verslag over het boekjaar

1-1-2023 t/m 31-12-2023

Inhoud

	Pagina
1 Voorwoord	5
2 Kerncijfers	7
3 Bestuursverslag	
3.1 Inleiding	9
3.2 Financiële positie	11
3.3 Vooruitblik	19
4 Vermogensbeheer	
4.1 Inleiding	21
4.2 Jaaroverzicht 2023	21
4.3 Beleggingscategorieën, beheerders en benchmarks	22
4.4 Z-score en performancetoets	27
4.5 Maatschappelijk verantwoord beleggen	28
4.6 Beleggingen in Nederland	30
5 Risicomanagement	
5.1 Inleiding	31
5.2 Risicostrategie	31
5.3 Financiële risico's	33
5.4 Niet financiële risico's	36
5.5 Financieel crisisplan	38
5.6 Eigenrisicobeoordeling (ERB)	39
5.7 Vooruitblik	39
6 Communicatie	41
7 Kosten vermogensbeheer en pensioenbeheer	
7.1 Kosten vermogensbeheer	44
7.2 Kosten pensioenbeheer	46

	Pagina
8 Governance	
8.1 Organisatie	49
8.2 Goed pensioenfondsbestuur	51
8.3 Toezichthouders	54
9 Verslag van het verantwoordingsorgaan	57
9.1 Reactie bestuur	61
10 Raad van toezicht	63
10.1 Reactie van het bestuur	66
11 Jaarrekening	
Balans per 31 december	68
Staat van baten en lasten	70
Kasstroomoverzicht	72
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	73
Toelichting op de balans per 31 december	80
Toelichting op de staat van baten en lasten	87
Risicoparagraaf	94
Gebeurtenissen na balansdatum	104
Resultaatbestemming	104
12 Overige gegevens	
12.1 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	105
12.2 Actuariële verklaring	106
12.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	108
Bijlage 1: Fondsorganen en uitbestedingspartijen	
Fondsorganen	118
Uitbestedingspartijen en externe deskundigen	120
Bijlage 2: Pensioenregeling	122
Bijlage 3: Code pensioenfondsen	124
Bijlage 4: Nevenfuncties	128

Alle bedragen in het jaarverslag moeten in duizenden euro gelezen worden, tenzij anders vermeld.

1 Voorwoord

Het jaar 2024 is een bijzonder jaar voor ons pensioenfonds: we zijn terechtgekomen in het laatste jaar waarin er nog sprake is van actieve pensioenopbouw in ons pensioenfonds. Over minder dan een jaar worden we 'slapend pensioenfonds'. Terwijl 2023 het jaar was waarin de Wet Toekomst Pensioenen inging en een groot deel van de pensioensector zich aan het voorbereiden is gegaan op een grootscheepse pensioentransitie, is ons pensioenfonds een ander pad ingeslagen. Ons pensioenfonds is juist verdergegaan op het pad van ordentelijke sluiting van de regeling, van het op orde krijgen van de datakwaliteit in de pensioenadministratie en van het oriënteren op de fase ná 1 januari 2025, met als hamvraag: blijven we 'slapend pensioenfonds' of zijn er betere alternatieven voor onze deelnemers? Daartoe hebben we een marktverkenning en onderzoek onder onze deelnemers uitgevoerd, om scherp te krijgen welke mogelijkheden er zijn en welke voorkeuren of aversies er bij onze belanghebbenden leven. Duidelijk is dat we onze missie en visie willen blijven nastreven: het realiseren van een pensioen dat zoveel mogelijk de prijsontwikkeling bijhoudt terwijl we de kans op korting zo klein mogelijk houden. Op het moment van schrijven van dit jaarverslag zijn we druk bezig te onderzoeken welke toekomstoptie de beste vooruitzichten voor onze deelnemers biedt. In de loop van 2024 verwachten we hier meer duidelijkheid over te hebben.

De binnenvaartsector blijft, net als in andere jaren, een essentiële factor voor de Nederlandse economie. We zagen de lonen sterk stijgen in de sector, de vraag naar goede mensen is sterker dan het aanbod. We zagen ons deelnemersaantal iets teruglopen gedurende 2023.

We staan er goed voor

Financieel was 2023 een interessant jaar. Na de bijzondere combinatie van een fors negatief rendement en een extreem hoge inflatie in 2022, zagen we in 2023 de inflatie dalen tot zelfs een negatieve consumentenprijsindex over de periode oktober 2022 tot oktober 2023, terwijl de rendementen op onze beleggingen weer in de plus terecht kwamen. We sloten het jaar af met een positief rendement van 9,3%. Door de negatieve inflatie was er eigenlijk geen ruimte om toeslag te verlenen, ware het niet dat we vorig jaar voorzichtig zijn geweest waardoor we dit jaar toch nog een bescheiden toeslag van 0,24% hebben kunnen verlenen. We staan er financieel nog steeds goed voor: we sloten het jaar af met een dekkingsgraad van 133,5%.

Pensioenopbouw

Door de gestegen rente hebben we de pensioenopbouw per 1 januari 2024 - bij een gelijkblijvend premiepercentage - flink kunnen verhogen: van 1,16% over de pensioengrondslag in 2023 naar 1,65% in 2024. De grootste stijging in de geschiedenis van ons pensioenfonds én ook de sterkste stijging onder alle pensioenfondsden in Nederland. Dat vinden we als bestuur een waardige opsteker in ons laatste jaar pensioenopbouw. Dit ondanks de gestegen kosten per deelnemer, die hierin zijn verwerkt.

De Wet Toekomst Pensioenen die inging op 1 juli 2023, heeft op ons pensioenfonds maar beperkte impact. Dit omdat we niet over gaan naar een nieuwe pensioenregeling en we dus ook geen transitie doormaken. De aspecten die wel spelen, zoals bijvoorbeeld keuzebegeleiding, hebben we doorgevoerd in onze uitvoering.

Bestuurlijke zaken

In ons bestuur hebben we een flink aantal wijzigingen gezien in 2023. Gelijk al bij aanvang van het jaar namen we afscheid van twee zeer ervaren bestuursleden en oud (vice) voorzitters Hijke Hijkema en Michiel Koning.

In februari trad Tim van Dijk toe tot het bestuur. Helaas hebben wij eind van het jaar alweer afscheid van hem moeten nemen, hij heeft om persoonlijke redenen zijn rol als bestuurslid neergelegd.

Begin september namen wij afscheid van onze langstzittende bestuurslid, Hans van der Knaap. Met maar liefst 22 bestuursjaren op de klok in ons pensioenfonds waarvan een aantal jaren in de beleggingscommissie, maakt hij plaats voor de jongere garde. Wij zijn Hans bijzonder dankbaar voor zijn inzet en zijn bijdrage aan het pensioenfonds. En we verwelkomen Shantinella Mariano in ons bestuur, die al ruim een jaar als aspirant meedraaide in ons bestuur. Zij heeft per 1 september de plek van Hans in de beleggingscommissie en in het bestuur overgenomen en is vol enthousiasme aan de slag gegaan.

Per 1 januari van dit jaar is ook de zetel die Michiel Koning achterliet weer gevuld en hebben wij Ingrid Blom mogen verwelkomen in ons bestuur. Ingrid draaide ook in 2023 al mee als aspirant en hadden we al leren kennen in ons verantwoordingsorgaan en via de werkgeversorganisatie Koninklijke Binnenvaart Nederland. Met Ingrid hebben we ruime ervaring in de binnenvaart en op arbeidsvoorwaardegebied aan boord.

Vanwege het vroegtijdig vertrek van Tim van Dijk zijn we - met succes - op zoek gegaan naar een nieuw bestuurslid op voordracht van Nautilus International. Per 1 januari dit jaar is Xander den Uyl toegetreden tot ons bestuur, waarmee we een schat aan extra ervaring in de pensioenwereld aan boord hebben gekregen.

Toekomst pensioenfonds

Zoals gezegd staat dit jaar in het teken van ordentelijke sluiting van de regeling voor nieuwe pensioenopbouw. Werkgevers en werknemers in de binnenvaart kunnen zelf kiezen waar ze vanaf 1 januari 2025 hun pensioen verder opbouwen; sociale partners hebben daarvoor Aegon Capital geselecteerd als voorkeurspartij. Behalve het goed informeren van al onze belanghebbenden hierover, hoort daar ook bij dat we nieuwe afspraken maken met onze uitbestedingspartners voor de fase waar we komend jaar in terecht komen, nl. die van 'slapend pensioenfonds'. We zijn, zoals veel pensioenfonds, bezig de kwaliteit van de data in onze pensioenadministratie grondig door te lichten met het oog op een naderende collectieve waardeoverdracht: we willen dat de pensioenen in onze administratie gecontroleerd zijn en kloppen voordat we overdragen. En we hebben gepland dat de zoektocht naar een andere uitvoerder om op termijn de pensioenen aan over te dragen, voor het eind van dit jaar uitmondt in een definitieve keuze. We houden onze belanghebbenden hierover nauwgezet op de hoogte.

Tot slot

In dit voorwoord hebben wij slechts een aantal thema's aangeroerd. Uiteraard zijn er in 2023 nog meer onderwerpen aan de orde geweest. Die vindt u terug in dit bestuursverslag. Namens het bestuur wil ik iedereen hartelijk danken die zich in het afgelopen jaar heeft ingezet voor het pensioenfonds. Die inzet van onze uitbestedingspartners, het bestuursbureau, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht, is een oprecht compliment waard. Samen met u koersen wij vol energie af op een nieuwe fase in ons bestaan als pensioenfonds.

Rotterdam, 17 juni 2024

Namens het bestuur,

Ronald van Oostrom
Voorzitter

2 Kerncijfers

	2023	2022	2021	2020	2019
Aantallen					
Deelnemers	4.554	4.634	4.964	5.061	5.019
Gewezen deelnemers ¹⁾	12.889	12.432	12.546	12.070	11.611
Pensioengerechtigden	3.504	3.377	3.266	3.174	3.034
Totaal aantal	20.947	20.443	20.776	20.305	19.664
Premiebetalende werkgevers	986	1.022	1.061	1.072	1.082
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Toeslagen ²⁾					
Toeslag deelnemers	0,24%	9,50%	3,28%	0,00%	1,12%
Toeslag gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	0,24%	9,50%	3,28%	0,00%	1,12%
Extra toeslag deelnemers	0,00%	0,00%	0,30%	0,79%	0,85%
Extra toeslag gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	0,00%	0,00%	0,30%	0,28%	0,28%
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Beleggingen voor risico pensioenfonds	1.080.149	978.804	1.337.587	1.284.418	1.106.255
Beleggingsopbrengsten ³⁾	91.017	-318.269	61.229	139.323	177.862
Rendement (inclusief rente-overlay)	9,3%	-24,2%	5,0%	12,7%	20,1%
Benchmarkrendement (inclusief rente-overlay)	8,3%	-20,4%	3,0%	13,5%	18,2%
Z-score	0,69	-2,35	1,30	-0,50	1,16
Performancetoets	1,41	0,77	0,92	0,69	1,26
Reserves					
Algemene reserve	273.257	227.750	302.241	204.187	159.095

1) In 2022 werden uit hoofde van een eenmalige actie kleine pensioenen van gewezen deelnemers afgekocht. Het aantal gewezen deelnemers nam hierdoor in 2022 af en de pensioenuitkeringen namen toe.

2) Toeslagen gelden per 1 januari van het volgende jaar, dus de toeslag in de kolom 2023 geldt per 1-1-2024.

Extra toeslagen in 2019 en 2020 zijn het gevolg van aanwending van het VPL-overschot. In 2021 is de extra toeslag het gevolg van het benutten van ruimte volgens het toeslagbeleid van het pensioenfonds.

3) Betreft directe en indirecte beleggingsopbrengsten onder aftrek van kosten vermogensbeheer, zoals opgenomen in de staat van baten en lasten. De benodigde intresttoevoeging aan de technische voorziening is er niet in opgenomen. In de actuariële analyse van het resultaat maakt deze post wel deel uit van de beleggingsopbrengsten.

	2023	2022	2021	2020	2019
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	814.302	769.566	1.014.948	1.050.659	950.166
Overige technische voorzieningen	200	202	199	194	186
Totaal technische voorzieningen	814.502	769.768	1.015.147	1.050.853	950.352
VPL -verplichting	0	0	0	0	4.552
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	27.339	26.123	25.092	24.166	25.349
Inkoopsom VPL-aanspraken (eenmalig)	0	0	0	4.521	24.675
Pensioenuitkeringen ¹⁾	24.376	24.262	20.365	19.388	18.043
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Pensioenvermogen	1.087.759	997.518	1.317.388	1.255.040	1.109.447
Pensioenverplichtingen	814.502	769.768	1.015.147	1.050.853	950.352
Dekkingsgraad	133,5%	129,6%	129,8%	119,4%	116,7%
Beleidsdekkingsgraad	135,7%	134,7%	127,1%	110,0%	115,8%
Vereiste dekkingsgraad	121,7%	122,0%	119,7%	119,4%	119,0%

1) In 2022 werden uit hoofde van een eenmalige actie kleine pensioenen van gewezen deelnemers afgekocht. Het aantal gewezen deelnemers nam hierdoor in 2022 af en de pensioenuitkeringen namen toe.

3 Bestuursverslag

3.1 Inleiding

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart, statutair gevestigd te Rotterdam is opgericht op 6 december 1960. De laatste statutenwijziging was op 17 oktober 2023. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41126757. Het pensioenfonds is een bedrijfstakpensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

Het pensioenfonds heeft statutair ten doel om binnen de bedrijfstak Rijn- en Binnenvaart de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden te beschermen tegen de financiële gevolgen van ouderdom en overlijden. Hiertoe geeft het pensioenfonds uitvoering aan het pensioenreglement. Het pensioenreglement is vastgesteld op basis van de pensioenovereenkomst zoals overeengekomen in het arbeidsvoorwaardenoverleg tussen sociale partners. Sociale partners hebben het pensioenfonds opdracht gegeven tot uitvoering van de pensioenregeling, welke door het pensioenfonds is aanvaard. Voor een samenvatting van de belangrijkste kenmerken van de pensioenregeling wordt verwezen naar bijlage 2.

Het pensioenfonds kent een visie, een missie en een strategie om de doelstellingen te bereiken. De kernwaarden die wij hebben geformuleerd vormen daarbij een solide basis. Nadat het besluit is genomen om de regeling op 1 januari 2025 te sluiten voor nieuwe pensioenopbouw, hebben wij in 2022 in lijn daarmee de missie en de strategie herzien en aangepast.

- Visie: Het realiseren van een geïndexeerd pensioen bij een beperkte en vastgestelde maximale kans op korting van de nominale pensioenen.
- Missie: Het pensioenfonds voert de (tot en met 2024 verplicht gestelde) pensioenregeling uit ten behoeve en in opdracht van werkgevers en werknemers in de Rijn- en Binnenvaart, waarbij het pensioenfonds continu toetst welke uitvoeringsvorm de visie het beste realiseert, de huidige of een andere.

In de verplichtstellingsbeschikking van 9 januari 1982 staat dat deelname aan de pensioenregeling verplicht is voor alle werknemers, die krachtens een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht in loondienst zijn van een werkgever en die krachtens dit dienstverband:

- a) werkzaam zijn op vaartuigen, die gebruikt worden ten behoeve van de nationale en/of internationale binnenscheepvaart (met uitzondering van de zogenaamde opstapper), waarbij onder binnenscheepvaart wordt verstaan de vrachtvaart (exclusief het binnenbeurtvaartbedrijf) met binnenschepen, waaronder begrepen tankschepen, sleepschepen, sleepboten en duwboten, dan wel
- b) belast zijn met werkzaamheden van laden en lossen en van onderhoud en reparatie van de vaartuigen van de werkgever mits op hem Nederlandse loon- en arbeidsvoorwaarden van toepassing zijn of worden toegepast.

Kernwaarden van het pensioenfonds:

- Eenvoud & transparantie: De pensioenregeling en het beleggingsbeleid moeten uitvoerbaar en uitlegbaar zijn. We streven naar heldere en begrijpbare communicatie om de belanghebbenden een zo goed mogelijk inzicht te bieden.
- Collectief & solidair: Samen sta je sterk. Op een solidaire manier kunnen zo risico's en kosten door velen worden gedeeld. Door dit als bedrijfstak zelf te organiseren hebben de belanghebbenden ook invloed op het pensioen.
- Dichtbij de sector: Er is een nauwe relatie met werkgevers- en werknemersorganisaties uit de sector en de daarbij horende achterban.
- Kostenbewust: Er wordt een continue afweging gemaakt tussen kwaliteit, rendement, risico en kosten.

- Deskundig & professioneel: er wordt gestreefd naar eenheid van beleid en besturing middels een deskundig en collegiaal bestuur. Dit bestuur voert op een efficiënte en effectieve wijze zijn opdracht uit en heeft affiniteit met de achtergrond van de belanghebbenden van het pensioenfonds.

De strategie van het pensioenfonds kent een zevental speerpunten, sinds de herijking van de visie, missie en strategie in 2022. Dat zijn:

1. blijvende focus op de ambitie: het realiseren van een geïndexeerd pensioen bij een beperkte en vastgestelde maximale kans op korting van de nominale pensioenen;
2. het behouden van binding met en vertrouwen van belanghebbenden en sociale partners;
3. de uitvoering van de pensioenregeling zo eenvoudig mogelijk inrichten;
4. stoppen met de pensioenopbouw per 1 januari 2025;
5. duidelijke communicatie over het einde van de nieuwe pensioenopbouw;
6. opschonen van de pensioenadministratie (datakwaliteit) en
7. periodieke monitoring van de strategische opties voor de toekomst na 1 januari 2025.

Van deze zeven speerpunten zien wij de laatste als het meest ingrijpend voor de toekomst van het pensioenfonds. Wij hebben een routekaart gemaakt met daarin meerdere scenario's, waarbij het basis- en fall-backscenario het doorgaan als gesloten pensioenfonds is. Langs deze weg bereiden wij ons adequaat voor op een nieuwe toekomst, om alle belanghebbenden zo goed mogelijk te dienen en ze tijdig en volledig te informeren.

In paragraaf 3.3.4 "Toekomst van het pensioenfonds" wordt ingegaan op de toekomstige koers van het pensioenfonds.

3.2 Financiële positie

3.2.1 Balans en staat van baten en lasten

De balans per 31 december 2023 en de staat van baten en lasten over het verslagjaar luiden als volgt.

Activa	2023	2022
Beleggingen voor risico pensioenfonds		
Vastgoedbeleggingen	153.866	161.250
Aandelen	396.473	357.494
Vastrentende waarden	501.633	458.417
Derivaten	18.586	27.105
	1.070.558	1.004.266
Vorderingen en overlopende activa	13.287	19.514
Liquide middelen	28.051	9.133
Totaal activa	1.111.896	1.032.913
Passiva	2023	2022
Stichtingskapitaal en reserves	273.257	227.750
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	814.302	769.566
Overige technische voorziening	200	202
	814.502	769.768
Kortlopende schulden en overlopende passiva	24.137	35.395
Totaal passiva	1.111.896	1.032.913

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2023	2022
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten	11.571	7.711
Indirecte beleggingsopbrengsten	80.532	-324.747
Directe kosten van vermogensbeheer	-1.086	-1.233
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	91.017	-318.269
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	27.339	26.123
Saldo van overdrachten van rechten	-261	-360
Pensioenuitkeringen	-24.376	-24.262
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Wijziging rentecurve	-23.344	338.110
Benodigde intresttoevoeging	-25.144	4.952
Inkoop nieuwe pensioenaanspraken	-18.727	-22.470
Binnenkomende waardeoverdracht	-897	-1.248
Uitgaande waardeoverdracht	1.169	1.529
Toename voorziening toekomstige kosten	-593	-744
Vrijval excassokosten	850	847
Uitkeringen	24.284	24.208
Actuarieel resultaat op sterfte	2.420	1.998
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	-398	-167
Actuarieel resultaat op mutaties	-294	205
Toeslagverlening	-1.838	-95.471
Wijziging sterftegrondslagen	0	-5.588
Overige mutaties technische voorzieningen	-2.224	-779
	-44.736	245.382
Mutatie overige technische voorzieningen	2	-3
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-3.760	-3.067
Overige baten en lasten	282	-35
Saldo van baten en lasten	45.507	-74.491

In de jaarrekening (hoofdstuk 11) vindt u een nadere uitwerking van de balans en staat van baten en lasten.

3.2.2 Actuariële analyse

In 2023 is een positief resultaat behaald van 45.507. Voor het verkrijgen van inzicht in de verschillende verlies- en winstbronnen is een actuariële analyse van het resultaat gemaakt. Het resultaat over 2023 is te verdelen naar de volgende bronnen:

Resultaat	2023	2022
Rendement en rente	42.524	24.793
Premies	5.109	686
Waardeoverdrachten	11	-79
Kosten	0	0
Uitkeringen	-92	-54
Sterfte	2.420	1.998
Arbeidsongeschiktheid	-398	-167
Reguliere mutaties	-294	205
Toeslagverlening	-1.838	-95.471
Overige (incidentele) mutaties	-2.217	-6.367
Andere oorzaken	282	-35
	45.507	-74.491

Bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen worden aannames gedaan met betrekking tot sterftekansen, interest en andere grondslagen. Omdat de werkelijkheid afwijkt van deze aannames, ontstaan resultaten ten gunste of ten laste van het pensioenfonds. Onderstaand worden de belangrijkste resultaten verder toegelicht.

Het resultaat op rendement en rente is 42.524 positief. Dat komt doordat de stijging van de voorziening pensioenverplichtingen kleiner was dan het positieve rendement op de beleggingen als gevolg van de gedaalde rente. De beleggingsopbrengsten (rendement) zijn 91.017 positief.

De benodigde interesttoevoeging (rente) aan de voorziening pensioenverplichtingen is 25.149 negatief (deze is gebaseerd op de 1-jaarsrente uit de rentetermijnstructuur per 31 december 2022 van 3,264% positief). Ultimo 2023 is de voorziening pensioenverplichtingen omgerekend naar de rentetermijnstructuur per 31 december 2023. Doordat de rente gedurende 2023 is gedaald, leidde de wijziging van de rentetermijnstructuur tot een negatief resultaat van 23.344 zijnde de onttrekking aan de voorziening pensioenverplichtingen. De vaste rekenrente is 0,22%-punt gedaald (ultimo 2022: 2,49%, ultimo 2023 2,27%).

In 2023 is een resultaat op premies van 5.109 positief gerealiseerd. Dit resultaat vloeit vooral voort uit de daling van de rente gedurende het boekjaar. De kostendekkende premie, de gedempte kostendekkende premie en de feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2023	2022
Kostendekkende premie	26.480	30.009
Gedempte kostendekkende premie	24.301	17.769
Feitelijke premie	27.339	26.121

De samenstelling van de kostendekkende premie, de gedempte kostendekkende premie en de feitelijke premie luidt als volgt:

	Kostendekkende premie	Gedempte premie	Feitelijke premie
	2023	2023	2023
Koopsom pensioeninkoop	19.320	11.956	24.922
Opslag voor uitvoeringskosten	2.910	2.910	2.910
Solvabiliteitsopslag	4.250	2.630	0
Voorwaardelijke onderdelen	0	6.805	0
Premiemarge			-493
Totaal	26.480	24.301	27.339

De kostendekkende premie is gebaseerd op de marktrente (de nominale rentetermijnstructuur van 31 december van het voorgaand jaar gepubliceerd door DNB). Bij het vaststellen van de gedempte kostendekkende premie – waarop de feitelijke premie wordt getoetst – is rekening gehouden met een verwacht rendement. De feitelijke premie is in 2023 hoger dan de gedempte premie. Er is geen sprake van premiekortingen dan wel premieopslagen.

De koopsom pensioeninkoop betreft de kosten van de jaarinkoop van de pensioenen inclusief de premies voor het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico. De toeslagverlening is voorwaardelijk en daarom geen onderdeel van de koopsom pensioeninkoop. De opslag voor uitvoeringskosten is de opslag die nodig is ter dekking van de uitvoeringskosten in het verslagjaar en volgt uit de staat van baten en lasten. De component “voorwaardelijke onderdelen” in de gedempte kostendekkende premie betreft de verplichte opslag in de premie voor voorwaardelijke toeslagverlening waarmee rekening gehouden moet worden bij premiedemping op basis van verwacht rendement. De hoogte van de feitelijke premie is medebepalend voor het opbouwpercentage, dat per 1 januari 2024 verhoogd is naar 1,65% van de pensioengrondslag (2023: 1,16%).

In 2023 is een positief resultaat op sterfte gerealiseerd. Dit resultaat bestaat uit een winst op langlevens en een winst op kortlevens, waarbij de winst op kortlevens hoger lag dan de winst op langlevens. De winst op langlevens is behaald omdat de deelnemers minder lang zijn blijven leven dan op grond van de sterftegrondslagen werd verwacht. De winst op kortlevens komt doordat de omvang van het nieuw ingaand partnerpensioen lager was dan verwacht werd op grond van de actuariële grondslagen.

In 2023 is een negatief resultaat op toeslagverlening gerealiseerd. Wij hebben eind 2023 besloten om de opgebouwde pensioenen per 1 januari 2024 te verhogen met 0,24%.

De post Overige (incidentele) mutaties betreft met name het effect van het hogere opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen vanaf 1 januari 2024 (1,65% in plaats van 1,16% in 2023). Deze hogere opbouw geldt ook voor de premievrije voortzetting van pensioenopbouw voor de arbeidsongeschikte deelnemers.

3.2.3 Dekkingsgraad

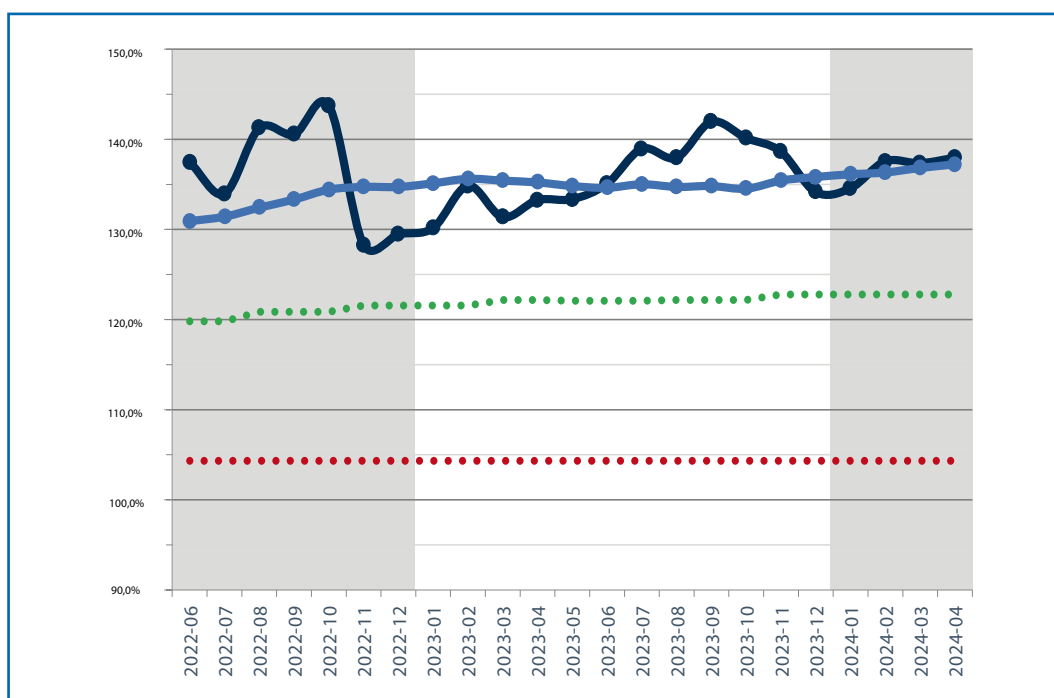
De actuele dekkingsgraad van het pensioenfonds is ultimo 2023 uitgekomen op 133,5% (ultimo 2022: 129,6%). De beleidsdekkingsgraad ultimo 2023 is 135,7% (ultimo 2022: 134,7%). De minimaal vereiste dekkingsgraad is ultimo 2023 104,3% en de vereiste dekkingsgraad is 121,7%. De reële dekkingsgraad, waarbij ervan wordt uitgegaan dat pensioenen in de toekomst worden verhoogd met de verwachte prijsstijgingen, bedraagt ultimo 2023 100,2% (2022: 100,8%).

De bijdrage van verschillende elementen aan de toename van de dekkinggraad zijn in onderstaande tabel actuair gespecificeerd.

Verloop actuele dekkinggraad

	2023	2022
Dekkingsgraad primo boekjaar	129,6%	129,8%
Premie	-0,1%	-0,6%
Uitkeringen	0,9%	0,7%
Toeslagen	-0,3%	-11,2%
Rentetermijnstructuur	-3,8%	64,8%
Rendement	7,3%	-30,9%
Overig	-0,1%	-23,0%
Dekkingsgraad ultimo boekjaar	133,5%	129,6%

De grafiek hieronder toont het dekkinggraadverloop in het verslagjaar en het voorgaande jaar, met daar achteraan de eerste vier maanden van 2024.

● Dekkingsgraad
 ● Beleidsdekkinggraad
 ● Minimaal vereist
 ● Vereist

Sinds begin 2023 is de dekkingsgraad gestegen van net onder de 130% naar een niveau van boven de 140% in september en oktober 2023. Dit was het gevolg van de stijgende rente en positieve beleggingsresultaten. Vanaf november 2023 zette de rente een daling in en daalde ook de dekkingsgraad. In november 2023 werd het besluit genomen om per 1-1-2024 een toeslag te verlenen van 0,24% wat mede bijdroeg aan de daling van de dekkingsgraad die maand. De dekkingsgraad ultimo 2023 kwam op 133,5% uit, dus hoger dan aan de start van het jaar, met inbegrip van de toeslagverlening. De beleidsdekkingsgraad laat het hele jaar een vrij stabiel niveau zien, met 135,7% op jaareinde.

3.2.4 Uitkomsten van de solvabiliteitstoets

De dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen van het pensioenfonds bedraagt 104,3% van de technische voorzieningen en de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen bedraagt 121,7% van de technische voorzieningen. De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds (het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de laatste 12 maanden) eind 2023 bedraagt 135,7%. Daarmee is de beleidsdekkingsgraad hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen (VEV). Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van het standaardmodel van De Nederlandsche Bank (DNB).

3.2.5 Risicohouding en haalbaarheidstoets

Jaarlijks wordt met een haalbaarheidstoets gecontroleerd of het te verwachten pensioenresultaat op fonds niveau en de risico's die daarbij spelen, in lijn liggen met de afspraken die hierover met sociale partners zijn gemaakt. Daarbij realiseren wij ons dat het nemen van risico onvermijdelijk is om de gestelde doelstellingen te behalen. Een en ander leidt tot de volgende kwantitatieve en kwalitatieve risicohouding.

Kwantitatieve risicohouding

Ten behoeve van de kwantitatieve risicohouding wordt onderscheid gemaakt tussen de risicohouding op de korte termijn (bandbreedte rondom het vereist eigen vermogen) en de risicohouding op de lange termijn (ondergrenzen pensioenresultaat). De risicohouding op de lange termijn wordt getoetst met de haalbaarheidstoets (zie hieronder).

Korte termijn

Voor wat de risicohouding op de korte termijn betreft wordt een strategisch niveau van de vereiste dekkingsgraad van 120% gedefinieerd, met een bandbreedte van 5%-punt naar boven en naar beneden. Dit betekent dat de vereiste dekkingsgraad in principe ligt tussen 115% en 125%.

Lange termijn

Het pensioenfonds heeft de volgende ondergrenzen gedefinieerd voor wat betreft de risicohouding op de lange termijn:

- De mediaan van het verwachte pensioenresultaat vanuit de evenwichtssituatie (situatie waarbij het eigen vermogen gelijk is aan het vereist eigen vermogen): 100%.
- De mediaan van het verwachte pensioenresultaat vanuit de feitelijke situatie: 100%.
- De maximale afwijking van de mediaan in een 'slecht weer scenario' (5e percentiel) ten opzichte van de mediaan vanuit de feitelijke situatie: 50%.

Haalbaarheidstoets

Zoals aangegeven worden in de haalbaarheidstoets de gedefinieerde (lange termijn) ondergrenzen getoetst en in hoeverre het verwachte pensioenresultaat nog steeds aansluit bij de oorspronkelijk gewekte verwachtingen. Jaarlijks wordt vanuit de feitelijke financiële positie van het pensioenfonds getoetst of het verwachte pensioenresultaat in voldoende mate aansluit bij de gekozen ondergrens en of het pensioenresultaat in het slecht-weer-scenario niet teveel afwijkt van het verwachte pensioenresultaat. De uitkomsten van de in april 2024 uitgevoerde haalbaarheidstoets zijn als volgt:

uitgaande van de beleidsdekkingsgraad van 135,8% per 31 december 2023 bedraagt het pensioenresultaat gemiddeld circa 165%, maar als het tegenzit (5e percentiel) circa 55%. De relatieve afwijking bedraagt daarmee 67%. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets

blijven hiermee niet binnen de hiervoor in de lange termijn risicohouding gestelde grenzen. De belangrijkste oorzaken van de verschillen met vorig jaar en van de grote relatieve afwijking bij slecht weer zijn:

- De nieuwe rendementsparameters van de Commissie Parameters en de DNB scenarioset werken verlagend op de mediaan en verhogend op de relatieve afwijking.
- Het vervallen van de premie en opbouw werkt verhogend op de mediaan maar ook (sterk) op de relatieve afwijking.

Omdat er niet voldaan wordt aan de vastgestelde maximale relatieve afwijking van 50%, moet het pensioenfonds in overleg treden met sociale partners. Uit het overleg met sociale partners is naar voren komen dat de uitkomsten worden geaccepteerd en er geen nadere actie wordt ondernomen.

Kwalitatieve risicohouding

De kwalitatieve risicohouding komt tot uiting in de beleidsuitgangspunten van het pensioenfonds. Naast het in de inleiding verwoorde besef dat het nemen van risico noodzakelijk is voor het behalen van de doelstellingen, hebben wij op dat vlak het volgende vastgesteld:

- het vermijden van een korting op de opgebouwde pensioenen heeft de hoogste prioriteit;
- het risico van lagere/geen toeslagverlening bij tegenvallende economische omstandigheden wordt geaccepteerd;
- het risico op kleine kortingen wordt geaccepteerd;
- verliezen worden in principe niet doorgeschoven naar de toekomst (tekorten worden dus niet per definitie uitgesteld of gespreid conform de maximaal toegestane termijnen, waarbij evenwichtige belangenafweging het uitgangspunt is).

3.2.6 Herstelplan

Als er sprake is van een beleidsdekkingsgraad die lager is dan de vereiste dekkingsgraad dient er jaarlijks een actualisatie van het herstelplan te worden opgesteld. Op 1 september 2021 hebben wij het pensioenfonds “uit herstel” gemeld bij DNB; DNB heeft op 21 oktober 2021 schriftelijk laten weten in te stemmen met het einde van het herstelplan. Sindsdien is er geen sprake meer geweest van een tekort situatie.

3.2.7 Toeslagverlening

Toeslagbeleid

Het pensioenfonds heeft de ambitie om de opgebouwde pensioenen van de deelnemers alsmede de pensioenen van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden jaarlijks per 1 januari te verhogen op basis van de prijsinflatie.

Wij hanteren voor een besluit over de feitelijke toekenning de onderstaande beleidsstaffel als leidraad. Deze staffel geldt slechts als uitgangspunt; bij de jaarlijkse besluitvorming nemen wij eveneens relevante economische omstandigheden (zoals economische vooruitzichten en verwachte bestandsontwikkeling) in ogenschouw.

Beleidsdekkingsgraad	Toeslagverlening (als percentage van de maatstaf)
Lager dan of gelijk aan 110%	0%
Tussen 110% en de TBI-grens	>0%; <100%
TBI-grens	100%
Hoger dan TBI-grens ¹⁾	100% + extra toeslag

¹⁾ De TBI-grens is de grens voor Toekomstbestendig Indexeren. Het is een grens waar het pensioenfonds niet onder mag komen door verhoging van de pensioenen. De getalswaarde van deze grens verschilt per jaar en is van meerdere factoren afhankelijk. De afgelopen jaren lag de waarde rond de 126%. In 2023 lag die waarde daar ruim boven, op 143,1%, als gevolg van de hoge inflatie(verwachting).

Als maatstaf voor de (gedeeltelijke) toeslagverlening voor (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden geldt de relatieve stijging van de prijsinflatie zoals vastgesteld door het CBS over de periode oktober-oktober. Als onderdeel van deze maatstaf hanteert het pensioenfonds hierbij echter een minimum van 2% (gelijk aan de lange-termijnverwachting voor de hoogte van de prijsinflatie). De feitelijk toe te kennen toeslagverlening bedraagt echter nooit meer dan de feitelijke stijging van het (afgeleide) consumentenprijsindexcijfer (periode oktober-oktober), zoals vastgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Er bestaat geen recht op toeslagen. Bovendien wordt er geen bestemmingsreserve aangehouden en er wordt geen premie betaald om in de toekomst toeslagen te kunnen verlenen. De toeslagen worden derhalve gefinancierd uit rendement.

Afwijkende maatstaf periode 2022- 2023

In afwijking van het bovenstaande heeft het pensioenfonds in november en december 2022 bij het voorlopige en definitieve besluit over de toeslag per 1 januari 2023 een correctie (verlaging) toegepast op de maatstaf. Deze correctie werd prudent en noodzakelijk geacht omdat de hoogte van het CPI cijfer per oktober 2022 een vertekend beeld gaf van de ontwikkeling van werkelijke ontwikkeling van de consumentenprijzen door de wijze waarop energieprijzen daarin waren meegenomen. Dit heeft er ook toe geleid dat het CBS per juni 2023 een nieuwe methode hanteert voor het verwerken van energieprijzen. Bij het besluit om een correctie toe te passen op de maatstaf heeft het bestuur de uitdrukkelijke intentie uitgesproken om bij een volgende bepaling van de maatstaf daarmee rekening te houden. Cijfermatig heeft het pensioenfonds over de periode oktober 2021 – oktober 2022 een stijging van de maatstaf van 14,33% gehanteerd hetgeen overeenkomt met een aangepast indexcijfer oktober 2022 van 126,12%.

In lijn met het bovenstaande en om invulling te geven aan de intentie om rekening te houden met de toegepaste correctie, hanteert het pensioenfonds als maatstaf voor de toeslagverlening per 1 januari 2024 de relatieve stijging van het CPI cijfer oktober 2023 ten opzichte van het door het pensioenfonds gehanteerde aangepaste indexcijfer van 126,12%. Voor de toeslagverlening per 1 januari 2025 en later zal weer de maatstaf worden gehanteerd zoals weergegeven in de vorige paragraaf.

Toeslagverlening 2024

In november 2023 hebben wij besloten om de opgebouwde pensioenen van de deelnemers alsmede de pensioenen van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden per 1 januari 2024 te verhogen met 0,24%.

De toeslagverlening is verwerkt in de voorziening pensioenverplichtingen en komt daarmee tot uitdrukking in de dekkingsgraad vanaf eind november 2023, direct nadat het besluit genomen was.

Toekomstbestendigheid basis voor besluit

Toen we in 2022 werden geconfronteerd met bijzonder hoge inflatiecijfers, besloten we om extra voorzichtigheid te betrachten en per 1 januari 2023 een verhoging van 9,5% toe te passen waarmee we de inflatie van destijds voor een groot deel konden compenseren en tegelijkertijd een financieel gezonde, toekomstbestendige financiële positie konden behouden.

In 2023 zagen we opnieuw een bijzonder inflatiecijfer, namelijk een negatieve. Normaalgesproken betekent dat dat we de pensioenen dan niet verhogen, immers de prijzen zijn gedaald. Maar omdat we vorig jaar aan de voorzichtige kant waren gebleven en met een lagere index rekening hadden gehouden, was er dit boekjaar nog iets ruimte om de pensioenen alsnog te verhogen. Het percentage voor 1 januari 2024 kwam hierdoor uit op 0,24%.

We konden hierbij opnieuw geen gebruik maken van de versoepelde regels voor toeslagverlening, omdat die alleen gelden voor pensioenfondsen die voorsorteren op de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

De prijsinflatie (over de periode oktober 2022 – oktober 2023) bedroeg -1,98% (negatief dus). Met het aangepaste indexcijfer zoals in 2022 door het bestuur gehanteerd, was er juist sprake van een relatieve stijging, namelijk met 0,24%. Met dat cijfer zijn de pensioenen daarom per 1 januari 2024 verhoogd. Ook daarna verkeert het pensioenfonds in een gezonde financiële positie.

3.3 Vooruitblik

In 2024 bereiden we ons verder voor op de sluiting van de pensioenregeling voor nieuwe pensioenopbouw per 1 januari 2025. Op die datum worden we een zogenaamd 'slapend pensioenfonds'. Hieronder gaan we in op wat er in 2024 op de agenda staat.

3.3.1 Gelijke premie, meer opbouw in 2024

Sociale partners hebben in november 2022 besloten om de pensioenpremie voor 2023 en 2024 gelijk te houden op 22,5% van de pensioengrondslag. Op grond van het premiebeleid kon het opbouwpercentage voor 2024 met 0,49%-punt worden verhoogd naar 1,65% van de pensioengrondslag. Deelnemers bouwen dus voor dezelfde premie meer pensioen op in 2024. De franchise is voor 2024 gehandhaafd op het niveau van 2023 (€ 20.935).

3.3.2 Einde verplichtstelling en einde pensioenopbouw in 2025

Nadat de minister van SZW in 2021 vanwege te lage representativiteit besloot om de verplichtstelling in te trekken met ingang van 1 januari 2025, hebben wij als bestuur besloten, eveneens vanwege het lage draagvlak, dat het pensioenfonds na die datum géén pensioenregeling op vrijwillige basis zal uitvoeren. Dit betekent dus ook het einde van de pensioenopbouw binnen ons pensioenfonds. De komende tijd zal dus in het teken staan van het ordentelijk stoppen van de pensioenopbouw. Werkgevers en werknemers in de binnenvaart kunnen zelf kiezen waar ze vanaf 1 januari 2025 hun pensioen verder opbouwen. Als pensioenfondsbestuur zien wij het als onze verantwoordelijkheid om onze aangesloten werkgevers en deelnemers zo goed mogelijk te informeren over de mogelijkheden, maar ook de mogelijke plichten, die zij hebben om de pensioenopbouw én de risicodekkingen op 1 januari 2025 voort te zetten bij een andere pensioenuitvoerder. Dit doen we in samenwerking met de sociale partners in de binnenvaart, Koninklijke Binnenvaart Nederland en Nautilus International. Zij hebben als sociale partners een voorkeurspartij geselecteerd die zij aan werkgevers aanbevelen.

Ons pensioenfonds zelf zal in 2024 een pensioenreglement voorbereiden dat op 1 januari 2025 van kracht wordt, en de spelregels bepaalt voor de fase waarin we een 'slapend pensioenfonds' zijn.

3.3.3 Beschermen van de dekkingsgraad

Omdat er meerdere verschillende toekomstscenario's denkbaar zijn en open staan, blijven wij de beweging van de dekkingsgraad nauwgezet monitoren. De hoge dekkingsgraad doet de vraag rijzen: hoe dicht zijn we bij onze ambitie, wanneer is er genoeg buffer en hoeveel risico willen we nog nemen? Wij blijven daarom alert op de mogelijkheden ter bescherming van de dekkingsgraad, zowel in nominale als reële termen. Er zijn immers toekomstscenario's waarin een veiliggestelde indexatie in het belang van de deelnemers is. Na afloop van het boekjaar, op 1 april 2024, is de strategische afdekking van het renterisico op basis van een begin 2024 uitgevoerde ALM-studie verhoogd van 50% naar 75%.

3.3.4 Toekomst van het pensioenfonds

Als bestuur hebben wij de komende tijd de focus op twee zaken: 1) het ordentelijk sluiten van de pensioenregeling en het pensioenfonds 'verhuisklaar' maken en 2) het verder verkennen van wat op termijn de beste manier is om met de al opgebouwde pensioenen om te gaan. In het kader van het sluiten van de pensioenregeling zijn alle vrijwillige aansluitingen reeds opgezegd per 1 januari 2025. En in het licht van de verkenning van de toekomstige bestemming van het opgebouwde pensioen, gaan wij verder met het verkennen van de markt en zijn we van plan in het najaar van 2024 een keuze te maken uit de verschillende strategische richtingen die voorhanden zijn.

Het pensioenfonds zou in theorie weliswaar nog jaren 'slapend pensioenfonds' kunnen blijven nadat de pensioenopbouw is gestopt, maar die ambitie hebben wij niet. In deze bijzondere tijd van grootscheepse pensioentransities gaan wij op zoek naar de meest passende bestemming voor de opgebouwde pensioenen van onze (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Parallel daaraan maken we het pensioenfonds 'verhuisklaar'. Dat betekent dat we de pensioenadministratie en de datakwaliteit helemaal op orde brengen, net als de bestuurlijke archieven. En uiteraard gaan we verder op de al eerder ingeslagen weg van oriëntatie in de pensioenmarkt, met de vraag: zijn er betere alternatieven voor onze deelnemers dan zelfstandig 'slapend pensioenfonds' blijven? In navolging van een eerdere marktverkenning en een onderzoek onder onze deelnemers, willen we in 2024 komen tot

een heldere keuze voor een partij om aan over te dragen én een duidelijk overdrachtmoment. Uiteraard in goed overleg met ons verantwoordingsorgaan en onze raad van toezicht én de sleutelfunctiehouders. Randvoorwaarde voor een overdracht is wel, dat we dat alleen doen als aantoonbaar blijkt dat onze belanghebbenden door zo'n overdracht beter af zijn. De kern van onze missie en visie blijven we nastreven: het realiseren van een pensioen dat zoveel mogelijk de prijsontwikkeling bijhoudt terwijl we de kans op korting zo klein mogelijk houden.

Op het moment van schrijven van dit jaarverslag zijn we druk bezig te onderzoeken welke toekomstoptie de beste vooruitzichten voor onze deelnemers biedt. In de loop van 2024 verwachten we hier meer duidelijkheid over te hebben.

4 Vermogensbeheer

4.1 Inleiding

Per einde 2023 is ons vermogen bij de volgende vermogensbeheerders ondergebracht:

- AXA Investment Managers
- BNP Paribas
- Syntrus Achmea Real Estate & Finance (SAREF)
- Northern Trust
- Partners Group
- Altera Vastgoed
- Fidelity International

Aan BNP Paribas is ook het beheer van valutaderivaten uitbesteed. Derivaten worden alleen afgesloten om bestaande risico's te verkleinen. Wij hebben, onder meer in de vorm van een service level overeenkomst en het instellen van een beleggingscommissie, maatregelen getroffen om toezicht te houden op de activiteiten van de vermogensbeheerders. Hierbij is vooral het monitoren van het beleggen binnen de mandaten zoals door ons verstrekt van belang. Bovendien wordt hierbij aandacht gegeven aan de aard, juiste interpretatie en uitvoering van beleggingen in lijn met de uitkomsten zoals de ALM-studie die door ons periodiek wordt uitgevoerd en/of herijkt waarbij rekening wordt gehouden met de risicobereidheid van de deelnemers. Bij de selectie van vermogensbeheerders wordt rekening gehouden met ons beleid op het gebied van verantwoord beleggen. De vermogensbeheerders verstrekken ter controle interne beheersingsrapportages, die door de beleggingscommissie worden beoordeeld.

4.2 Jaaroverzicht 2023

Economische groei per regio

Het IMF heeft in haar januari 2024 update van de World Economic Outlook de economische verwachtingen voor 2024 gepubliceerd. In de januari 2024 update geeft het IMF aan dat de wereldeconomie naar verwachting met 3,1% is gegroeid in 2023. Dit is 0,4% lager dan de definitieve groei van de wereldeconomie in 2022.

Het IMF had in oktober 2023 geschat dat de wereldwijde economische groei in 2023 2,9% zou kunnen bedragen. In de update van januari 2024 heeft het IMF aangegeven de verwachte groei van de wereldeconomie in 2023 met 0,2% naar boven bij te stellen naar 3,1%. Deze positieve bijstelling is vooral het gevolg geweest van de groter dan verwachte veerkracht die de economieën van de Verenigde Staten en verschillende grote opkomende markten hebben getoond in tijden van hoge inflatie. Zo is de economische groei van de Verenigde Staten weliswaar met 0,4% naar beneden bijgesteld naar 2,1%, maar in oktober 2023 werd nog verwacht dat de economie van de Verenigde Staten maar met 1,5% zou groeien. De bestedingen van de Amerikaanse consument blijven op pijl en daarnaast is de Amerikaanse arbeidsmarkt nog steeds heel erg krap. De Amerikaanse inflatie reageert goed op de renteverhogingen die in 2022 en 2023 zijn doorgevoerd en lijkt gestaagd richting de 2% doelstelling van de Fed te dalen. In 2024 worden dan ook de eerste renteverlagingen verwacht. Voor China is de groei met 0,2% verhoogd naar 5,2% voor het jaar 2023. Hoewel de Chinese economie het nog steeds zwaar heeft, onder meer door een vastgoedcrisis, was de economische groei in het vierde kwartaal boven verwachting. Dit kwam door een opleving in de sectoren diensten, agrarische en industriële industrieën. Het IMF verwacht echter dat de economische

groei voor China in 2024 weer zal afnemen als gevolg van de aanhoudende problemen op de vastgoedmarkt. Het IMF heeft in januari haar oktober groeiverwachting voor opkomende markten voor 2024, met 0,1% verhoogd naar 4,1%. Voor het Eurogebied is de economische groei voor 2023 met 0,2% verlaagd naar 0,5%. Deze verlaging is mede het resultaat van de gevolgen van de oorlog in Oekraïne die hebben geleid tot hogere energieprijzen en een lager consumentenvertrouwen. In 2024 zal de groei van de Europese economie naar verwachting, bij een lagere inflatie, op 0,9% uitkomen.

Valuta

In 2023 is de Euro met 3,12% in waarde gestegen ten opzichte van de US Dollar. Ten opzichte van de Japanse Yen heeft de Euro ook terrein gewonnen; de Euro steeg namelijk met 10,90% in waarde ten opzichte van de Japanse Yen. Het omgekeerde beeld is zichtbaar bij de wisselkoers van het Britse Pond. De Euro is in 2023 namelijk met -2,08% in waarde gedaald ten opzichte van de Britse Pond. De stijging van de Euro ten opzichte van de US Dollar is vooral het gevolg van het monetaire beleid van de ECB. Het feit dat de Europese centrale bank later begonnen is met haar verkrappingscyclus heeft als gevolg dat de ECB, in vergelijking met de Fed, de rente in 2023 meer heeft verhoogd dan de Fed. Een hogere rentevergoeding voor een valuta leidt in theorie tot een sterkere koers. De Euro is in 2023 sterker geworden t.o.v. de Japanse Yen, omdat de Japanse centrale bank in tegenstelling tot veel westerse centrale banken, nog steeds een ruim monetair beleid voert en de beleidsrente laag houdt. De Euro is in 2023 zwakker geworden t.o.v. de Britse Pond, omdat de markt, als gevolg van de relatief hoge inflatie in het Verenigd Koninkrijk, met minder renteverlagingen voor het Verenigd Koninkrijk rekening houdt.

4.3 Beleggingscategorieën, beheerders en benchmarks

De portefeuilleonderdelen en benchmarks worden beheerd zoals hieronder aangegeven.

	Beheerder	Benchmark
Matching		
Particuliere hypotheek	SAREF	Barclays Capital Customized PHF Maturity Swap index
Bedrijfsobligaties	AXA IM	Bank of America Merrill Lynch Euro Corporate Index
LDI-mandaat	BNP Paribas	Rendement van de pensioenverplichtingen excl. het deel dat wordt afgedekt door de particuliere hypotheek en bedrijfsobligaties
Return		
<i>Vastrentende waarden</i>		
Private debt	Partners Group	3-maands Euribor + 3,5% per jaar
<i>Aandelen</i>		
Wereldwijd ESG	Northern Trust	MSCI World Custom ESG hedged to Euro Index
Opkomende markten ESG	Northern Trust	MSCI Emerging Markets Custom ESG Index
<i>Vastgoed direct</i>		
Woningen	Altera	MSCI Netherlands Residential Property Index
Europees gemengd	Fidelity	Customized Pan-European Property Fund Index
<i>Vastgoed indirect</i>		
Wereldwijde vastgoedaandelen	Northern Trust	FTSE EPRA/NAREIT Global Developed Real Estate Index

Performance 2023

	Portefeuille	Benchmark	Relatief
Particuliere hypotheeken	2,26%	7,18%	-4,92%
Bedrijfsobligaties	10,16%	8,02%	2,14%
LDI-mandaat	6,11%	6,86%	-0,75%
Totaal vastrentende waarden matching	6,54%	4,99%	1,55%
Private debt 2016 commitment	-4,52%	7,01%	-11,53%
Private debt 2017 commitment	8,87%	7,01%	1,86%
Private debt – Private loans SICAV	8,24%	7,01%	1,23%
Totaal vastrentende waarden return	7,29%	7,01%	0,28%
Totaal vastrentende waarden	6,70%	5,27%	1,43%
Aandelen wereldwijd ¹⁾	22,08%	21,66%	0,42%
Aandelen opkomende markten	5,49%	5,89%	-0,40%
Totaal aandelen ²⁾	18,82%	18,62%	0,20%
Woningen	-6,99%	-10,58%	3,59%
Europees gemengd vastgoed	-6,76%	-12,59%	5,83%
Totaal vastgoed direct ³⁾	-6,91%	-11,47%	4,56%
Vastgoedaandelen wereldwijd	6,93%	5,96%	0,97%
Totaal vastgoed indirect	6,93%	5,96%	0,97%
Totaal vastgoed ^{2) 4)}	-3,43%	-5,60%	2,17%
Totaal portefeuille inclusief valuta- en rente-overlay	9,30%	8,27%	1,03%

1) Het pensioenfonds belegt in wereldwijde aandelen gehedged naar euro via een indexfonds. De benchmark wordt op maandbasis berekend. Het rendement van dit fonds wijkt af als gevolg van de som van de volgende factoren: kosten die binnen het fonds worden verrekend, fiscale optimalisatie middels een terugvordering van dividendbelasting en transacties die gedurende het jaar hebben plaatsgevonden. De terugontvangen dividendbelasting is onderdeel van het resultaat van het aandelenfonds waarmee in een beginsel een outperformance wordt bereikt ten opzichte van de benchmark.

2) Inclusief 55% afdekking van het valutarisico binnen het aandelenfonds opkomende markten via US Dollar. De afwijking in rendement ten opzichte van de benchmark is het gevolg van de volgende factoren: kosten die binnen de fondsen worden verrekend en transacties die gedurende het jaar hebben plaatsgevonden.

3) Het verschil tussen de performance van de portefeuille en de benchmark voor totaal vastgoed direct kan grotendeels worden verklaard door de vertraging in de benchmark rendementen van de directe vastgoed beleggingen; deze lopen één kwartaal achter in de tijd en het vierde kwartaal liet forse negatieve rendementen zien die wel in de vastgoed direct portefeuilles zijn verwerkt.

4) Inclusief 100% afdekking van het US Dollar risico binnen het wereldwijde vastgoedaandelenfonds. De afwijking in rendement ten opzichte van de benchmark is het gevolg van de volgende factoren: kosten die binnen het fonds worden verrekend en transacties die gedurende het jaar hebben plaatsgevonden.

Obligatie- en geldmarkten

In 2023 zijn het de centrale banken die de richting van obligatie- en geldmarkten hebben bepaald doordat zij vooral hebben geprobeerd de hoge inflatie te verlagen. Dit beleid lijkt effect te hebben gehad want de wereldwijde inflatie is dalende. In de Verenigde Staten verhoogde de Fed de rente in vier stappen van 0,25% waardoor de beleidsrente is opgelopen tot 5,50%. De ECB verhoogde de beleidsrente 6 keer, met in eerste instantie stappen van 0,5% en vier stappen van 0,25%, tot 4,00%. In het laatste kwartaal, waarin de economische vooruitzichten voor de Eurozone door het IMF werden verlaagd, zijn financiële markten weer op renteverlagingen gaan rekenen. Hierdoor daalde de rente fors, wat een positieve impact had op Europese obligaties. Hierdoor is het totaalrendement over het jaar als geheel positief voor obligaties.

Hieronder is een tabel opgenomen waarin verschillende rentestanden worden weergegeven.

	31-12-2023	31-12-2022	Vershil (absoluut)
Nederland 10-jaars obligatie rente	2,32%	2,89%	-0,57%
Duitsland 10-jaars obligatie rente	2,02%	2,57%	-0,55%
Duitsland 30-jaars obligatie rente	2,26%	2,53%	-0,27%
Verenigde Staten 10-jaars obligatie rente	3,88%	3,88%	0,00%

Voor de geldmarkten was 2023 wederom een turbulent jaar als gevolg van de forse stijging van de beleidsrente in Europa. Het niveau van 6-maands rente die de banken elkaar in rekening brengen (Euro Interbank Offered Rate of EURIBOR) is gestegen van 2,69% per ultimo 2022 tot 3,86% per eind 2023.

Hypotheken

In 2023 heeft de participatie in het particuliere hypotheekfonds een rendement opgeleverd van 2,26%. Hiermee is een underperformance van -4,92% behaald ten opzichte van de benchmark. Deze underperformance is grotendeels het gevolg van de dalende hypotheekrentes, terwijl de swaprentes een sterkere daling vertoonden. Deze bewegingen resulteerden in een groter verschil tussen hypotheekrente en swaprente waardoor de gemiddelde risico-opslag boven swaprente fors steeg.

Bedrijfsobligaties

In het afgelopen jaar heeft het beleggingsfonds dat in bedrijfsobligaties belegt een rendement behaald van 10,16%. Het rendement van het beleggingsfonds ligt 2,14% boven haar benchmark. De outperformance is het resultaat van de allocatie en selectie van debiteuren. Het beleggingsfonds stuurt actief in de wegingen van regio's en selectie van debiteuren. Geheel 2023 was het beleggingsfonds overwogen in de Europese periferie en in hoogrentende obligaties. Zowel allocatie als selectie hebben positief bijgedragen aan het relatieve rendement.

LDI-mandaat

Dit deel van de vastrentende waarden matching portefeuille, waar de integrale Liability Driven Investments (LDI) manager het daadwerkelijke beheer over voert, is het sluitstuk om de gehele afdekking van het renterisico op marktwaarde volgens de doelstelling te beheren. Het rendement van dit mandaat wordt dan ook beoordeeld ten opzichte van haar benchmark. Het rendement van deze benchmark wordt berekend aan de hand van de kasstromen van de pensioenverplichtingen, waarbij gecorrigeerd wordt voor het hypotheekfonds en het bedrijfsobligatiefonds, die worden berekend met behulp van de swaprente. Deze correctie is nodig omdat de integrale LDI-manager niet verantwoordelijk gehouden kan worden voor het rendement dat het gevolg is van wijzigingen in kredietopslagen van het hypotheekfonds en het bedrijfsobligatiefonds.

Gedurende 2023 heeft dit mandaat een rendement van 6,11% behaald. Dit is 0,75% lager in vergelijking met de benchmark. De grootste bijdrage aan de negatieve relatieve performance is het gevolg van het feit dat de kredietopslagen van staats- en staatsgerelateerde obligaties fors sterker zijn gestegen dan de risicovrije rente waarmee het rendement van de benchmark wordt berekend.

Vastrentende waarden matching

Het totaal van de vastrentende waarden matchingportefeuille is gelijk aan het integrale LDI-mandaat dat uit twee delen bestaat; een deel waar de integrale LDI-manager het daadwerkelijke beheer over voert en de gehele matching portefeuille waarbij de integrale LDI-manager de rentegevoeligheid van het hypotheekfonds en het bedrijfsobligatiefonds meeneemt. Hierbij dekken het hypotheekfonds en het bedrijfsobligatie mandaat vooral de kortlopende verplichtingen af. Het integrale LDI-mandaat heeft in totaliteit als doel om 50% van de rentegevoeligheid van de kasstromen van de verplichtingen tegen marktwaarde af te dekken. In het eerste kwartaal 2024 heeft het pensioenfonds besloten het strategische afdekkingspercentage van het renterisico per 1 april 2024 te verhogen naar 75% op basis van marktwaarde.

In 2023 heeft de vastrentende waarden matchingportefeuille in totaliteit een rendement van 6,54% behaald. Dit is 1,55% hoger in vergelijking met de benchmark. Deze outperformance is vooral het gevolg van de werkelijke wegingen van de verschillende beleggingscategorieën binnen de matching portefeuille die afwijken van de benchmarkgewichten. Het LDI-mandaat, dat een underperformance behaalde, was als gevolg van marktbewegingen onderwogen terwijl het bedrijfsobligatiemandaat, dat een outperformance behaald, juist overwogen was.

Private debt

Het pensioenfonds belegt in deze categorie in drie beleggingsfondsen.

Het 2016-beleggingsfonds heeft in 2023 een rendement van -4,52% behaald. Het rendement van de benchmark, 3-maands Euribor plus een opslag van 3,5% per jaar, bedroeg 7,01%. Omdat dit beleggingsfonds zich al geruime tijd in de afbouwende fase bevindt, is het aantal leningen in portefeuille sterk afgenomen. Hierdoor hebben de afwaarderingen van een drietal leningen een sterk negatief effect op het rendement van de portefeuille.

Het 2017-fonds heeft in 2023 een rendement behaald van 8,87%. Daarmee heeft het fonds 1,86% beter gepresteerd in vergelijking met haar benchmark, welke is gebaseerd op de 3-maands Euribor + 3,5% per jaar, en een rendement behaalt van 7,01%. Herwaarderingen in het fonds hebben netto een positief effect gehad op de performance van het fonds.

Het derde beleggingsfonds verschilt met de eerdergenoemde beleggingsfondsen door de herinvestering van renteopbrengsten en aflossingen waardoor dit beleggingsfonds geen einddatum kent. Daarnaast worden de leningen in portefeuille, in tegenstelling tot de gesloten fondsen, door een onafhankelijke derde partij maandelijks gewaardeerd. Het beleggingsfonds heeft een rendement van 8,24% behaald. Dit is een outperformance van 1,23% ten opzichte van haar benchmark, wederom de 1-maands Euribor + 3,5% per jaar. De outperformance is voor een groot deel te verklaren doordat dit fonds maandelijks in lijn met de markt wordt gewaardeerd waardoor hogere koersen het gevolg zijn van de gedaalde kredietopslagen bij vergelijkbare bedrijfsobligaties.

Vastrentende waarden return

De vastrentende waarden return portefeuille bestaat uit de eerdergenoemde drie private debt fondsen die een gecombineerd rendement van 7,29% hebben behaald in 2023. Dit is 0,28% hoger dan de benchmark die bestaat uit de 1-maands Euribor + 3,5% per jaar.

Direct vastgoed

Het direct vastgoed bestaat per 31 december 2023 uit een beleggingsfonds dat in Nederlandse woningen belegt en een beleggingsfonds dat in Europees vastgoed belegt. De benchmark is opgebouwd uit een 50%-50% verdeling van de fondsbenchmarks. De investering in het Nederlandse woningenfonds behaalde een rendement van -6,99% in 2023. Dit is 3,59% hoger dan zijn benchmark. De investering in het Europees vastgoed beleggingsfonds heeft een rendement van -6,76% behaald. De benchmark van het fonds behaalde een rendement van -12,59%.

Het totale direct vastgoed heeft met een rendement van -6,91% een outperformance van 4,56% behaald ten opzichte van zijn benchmark.

Indirect vastgoed

De beleggingen in beursgenoteerd vastgoed hebben een resultaat van 6,93% opgeleverd tegenover een benchmark rendement van 5,96%. In 2023 bedroeg de outperformance dus 0,97%. De outperformance is behaald door middel van de voor dividendbelasting geoptimaliseerde beleggingsoplossing. Doordat het beleggingsfonds belasting-transparant is, wordt op voorhand minder dividendbelasting ingehouden en kan de geheven dividendbelasting grotendeels teruggevorderd worden. Hierdoor is een structureel hoger rendement te behalen ten opzichte van de benchmark.

Aandelenmarkten

Aandelen hebben het in 2023 verrassend goed gedaan waardoor de slechte performance van 2022 weer bijna volledig is ingelopen. Dalende rentes in het laatste kwartaal van het jaar, lagere inflatie, beter dan verwachte bedrijfsresultaten en een sterke Amerikaanse economie liggen hieraan ten grondslag. Voornamelijk techaandelen deden het erg goed dankzij de opkomst van kunstmatige intelligentie (AI). Daarnaast stemt de verwachting van renteverlagingen in 2024 beleggers positief. De Chinese economie verkeert nog steeds in zwaar weer door de lopende vastgoedcrisis, hierdoor haalde het land, dat een zware weging heeft binnen de opkomende markten index, zijn (historisch gezien relatief lage) economische groei-doelstelling van 5% maar net.

Hieronder is een tabel opgenomen waarin de indexstanden en rendementen worden weergegeven in lokale valuta.

	31-12-2023	31-12-2022	Rendement
MSCI World Index (USD)	3.169,18	2.602,69	21,77%
MSCI Emerging Markets Index (USD)	1.023,74	956,38	7,04%
S&P 500 Index (USD)	4.769,83	3.839,50	24,23%
EuroStoxx 50 Index (Euro)	4.521,44	3.793,62	19,19%

Aandelen

De beleggingen in aandelen bestaan uit een wereldwijd aandelenfonds met zowel dividendoptimalisatie als een ESG-filter en een aandelenfonds voor opkomende markten met eveneens een ESG-filter. Het wereldwijde aandelenfonds behaalde in geheel 2023 een rendement van 22,08% in vergelijking met 21,66% voor de benchmark. Deze outperformance is geheel toe te wijzen aan de fiscale structuur waardoor op voorhand minder dividendbelasting wordt ingehouden of meer dividendbelasting teruggevorderd kan worden. Het aandelenfonds voor opkomende markten behaalde een rendement van 5,49% ten opzichte van 5,89% voor de benchmark. Deze relatieve underperformance is deels het resultaat van een oplopende belastingvoorziening ten behoeve van beleggingswinsten op Indiase en Braziliaanse aandelen binnen het fonds. Een ander deel van de underperformance wordt veroorzaakt door de binnen het fonds ingehouden kosten.

Beleggings- en renteafdekkingsbeleid

Wij hebben het strategisch beleggingsbeleid en de beleggingsrisico's voor 2023 vastgesteld op basis van de in 2020 afgeronde ALM-studie. Onderdeel van de ALM-studie betreft een 'portefeuille-optimalisatie'. Deze optimalisatie bestaat uit een drietal onderdelen, te weten: het optimaliseren van het strategisch beleggingsbeleid passend bij de risicohouding van het pensioenfonds, toetsing van de toegevoegde waarde van specifieke beleggingscategorieën en de daadwerkelijke vertaling van strategisch beleggingsbeleid naar beleggingsportefeuille in de vorm van het Beleggingsplan 2023.

	Beleggingsplan Wegingen	Bandbreedte 2023	Feitelijk per 31-12-2023	ALM
Vastrentende waarden	50,0%	45 tot 55%	46,8%	50%
Aandelen	35,0%	30 tot 40%	36,8%	35%
Vastgoed	15,0%	10 tot 20%	14,3%	15%
Cash en overige	0,0%	-1 tot 5%	2,1%	0%

4.4 Z-score en performancetoets

Z-score

De beleggingsprestaties van verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfonds worden jaarlijks getoetst met behulp van de zogenoemde 'z-scores' en 'performancetoetsen'. De z-score is een maatstaf die weergeeft wat de beleggingsresultaten zijn ten opzichte van de resultaten van vooraf gekozen normrendementen die de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds weerspiegelen. Deze kan fors verschillen per jaar. De z-scores worden gecontroleerd door de accountant.

In onderstaand overzicht worden de z-scores van de afgelopen 5 jaar getoond:

– 2023:	+ 0,69
– 2022:	- 2,35
– 2021:	+ 1,30
– 2020:	- 0,50
– 2019:	+ 1,16

De positieve z-score over 2023 is met name tot stand gekomen door het positieve relatieve resultaat van de portefeuille ten opzichte van de respectievelijke benchmarks (zie paragraaf 4.3).

Performancetoets

Op basis van de z-scores voert het pensioenfonds tevens een performancetoets uit. Dit is de som van de z-scores van de afgelopen vijf jaar gedeeld door de wortel uit vijf. Volgens het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000 dient bij deze ongecorrigeerde performancetoets 1,28 opgeteld te worden. De uitkomst van deze gecorrigeerde performancetoets moet positief zijn. In artikel 5 van het Vrijstellingsbesluit Wet BPF 2000 staat opgenomen dat als de performancetoets lager is dan 0, een werkgever onder strikte voorwaarden om vrijstelling van de verplichte deelname kan vragen. De gecorrigeerde performancetoets over de periode 2019-2023 is evenals voorgaand jaar positief: 1,41.

4.5 Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het pensioenfonds heeft een lange termijn beleggingsperspectief. Dit vertaalt zich in een lange termijn beleggingsbeleid waarvan de wens om verantwoord te beleggen een belangrijk onderdeel is. Zo willen we vanuit het pensioenfonds ons steentje bijdragen aan een betere wereld. Waar mogelijk houden we rekening met de impact van onze beleggingen op mens, milieu en maatschappij. Daarom beleggen we niet in bedrijven die controversiële wapens maken, zoals clusterbommen en landmijnen. En we beleggen niet in de tabaksindustrie. We gaan, via onze vermogensbeheerders, ook in gesprek met ondernemingen waarin we beleggen. De basis hiervoor vormen onze investment beliefs.

Dit betekent niet dat onze pensioenregeling en beleggingsmix daarmee volgens de Europese regels ook duurzaam zijn. Wil een pensioenfonds zichzelf duurzaam mogen noemen, dan moet het voldoen aan de nieuwe Europese regels die sinds 10 maart 2021 gelden: de Sustainable Finance Disclosure Regulations (SFDR). Die regels gelden voor alle institutionele beleggers en dus ook voor ons pensioenfonds.

Volgens de SFDR moeten pensioenfondsen op hun website duidelijk aangeven of de uitvoering van hun regeling duurzaam is. En dat is alleen het geval als duurzaamheid een belangrijk kenmerk is van het pensioenfonds volgens de Europese regels en als dat kan worden bewezen met uitgebreide (en daardoor vaak ook dure) rapportages.

Dat we ons volgens de Europese regels niet 'duurzaam' mogen noemen, wil natuurlijk niet zeggen dat we dus ook niets doen aan duurzaamheid. Voor ons pensioenfonds geldt dat we het belangrijk vinden om verantwoord met onze beleggingen om te gaan en dat dit niet ten koste mag gaan van het rendement. Ook vinden we dat de kosten die dit met zich meebrengt, acceptabel moeten zijn. Ons doel is allereerst om een degelijke pensioenregeling uit te voeren voor al onze deelnemers tegen acceptabele kosten.

Het pensioenfonds heeft het verantwoord beleggingsbeleid als volgt uitgewerkt:

1. Niet beleggen in onverantwoorde sectoren

Het pensioenfonds streeft ernaar om beleggingen in controversiële wapens en grondstoffen geschikt voor consumptie (zogenaamde 'soft commodities') in zijn geheel uit te sluiten. Het pensioenfonds houdt zich vanzelfsprekend aan het wettelijk verbod op het investeren in bedrijven die clustermunitie produceren. Daarnaast streven wij ernaar niet te investeren in aan controversiële wapens gelieerde ondernemingen. Naast clustermunitie maken ook landmijnen, biologische en chemische wapens onderdeel uit van controversiële wapens. Het beleggen in grondstoffen wordt in verband gebracht met stijgende voedselprijzen en voedselschaarste. Hoewel sluitend bewijs hiervoor niet algemeen geaccepteerd is, kiest ons pensioenfonds er veiligheidshalve voor om niet te beleggen in grondstoffen die geschikt zijn voor consumptie. Dit betreft onder andere mais, graan en soja.

2. Selectie van vermogensbeheerders

Wij hebben een duidelijke focus op een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid en verwachten van de externe vermogensbeheerders dat zij conform internationale standaarden handelen en dit kenbaar maken. Uitgangspunt daarbij is dat dit beleid beleggingstechnisch verantwoord is en zeer beperkte meerkosten mag opleveren.

Bij het invullen van de beleggingsportefeuille zijn wij afhankelijk van wat in de markt wordt aangeboden. Gegeven dit aanbod streeft ons pensioenfonds ernaar een zo goed mogelijk passend verantwoord beleggingsbeleid te implementeren. Wij onderschrijven de ESG due-diligence stappen conform het OESO richtsnoer. We streven via onze beleggingen naar (maatschappelijke) lange-termijn-waardecreatie. Dit doen wij onder meer door het financieren van reële economische activiteiten met onderliggende waardecreatie. In de selectie van onze vermogensbeheerders eisen wij van de aan te stellen beheerder dat deze de UNPRI onderschrijft. Daarnaast wenst ons pensioenfonds dat de beheerder ESG beleid in zijn beleggingsbeleid implementeert met internationale standaarden als uitgangspunt. Bij de selectie van een beleggingsoplossing wegen deze twee elementen zwaar.

In het beleggingsbeleid streven wij ernaar om bedrijven die de UNPRI principes over mensenrechten, werkomstandigheden, anti-corruptie en milieu schenden uit de beleggingsportefeuille te weren. Al onze beheerders onderschrijven de UNPRI. In nieuwe overeenkomsten met vermogensbeheerders of vernieuwingen van bestaande contracten zullen wij ons beleid en onze vereisten omtrent verantwoord beleggen expliciet opnemen.

3. Selectie van beleggingsoplossingen

Het pensioenfonds belegt in hoofdzaak in beleggingsfondsen van vermogensbeheerders. Bij de selectie van beleggingsoplossingen vormt het ESG beleid van een beheerder een selectie criterium. Omdat wij waar mogelijk extra stappen willen nemen op dit gebied blijven we ook na het aanstellen van een vermogensbeheerder doorlopend in gesprek op dit onderwerp.

4. Negatieve impact voorkomen en/of mitigeren

Het pensioenfonds verlangt van zijn vermogensbeheerders dat zij op een zorgvuldige wijze het stemrecht uitoefenen in het belang van ons pensioenfonds en in overeenstemming met ons duurzaam beleggingsbeleid. Bij de selectie van vermogensbeheerders is dit een selectie criterium. Wanneer ondernemingen in onze beleggingsportefeuille (potentieel) negatieve impact veroorzaken, verwachten wij van onze vermogensbeheerder dat zij hun invloed gebruiken om deze impact te voorkomen en/of te mitigeren en herstel en/of verhaal mogelijk te maken. Dit doen zij onder andere via het voeren van dialoog (engagement) en/of door te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen.

5. Betrokkenheidsbeleid beursgenoteerde aandelen

Het pensioenfonds belegt in beursgenoteerde aandelen en vastgoedaandelen via beleggingsfondsen van Northern Trust. Dit betekent dat we niet rechtstreeks onze stem uit kunnen brengen op vergaderingen. Deze beleggingsfondsen kunnen dat wel, en hebben een eigen ESG- en stembeleid. Wij hebben een minderheidsbelang in deze beleggingsfondsen en sluiten ons aan bij het stembeleid/de stemrichtlijnen van Northern Trust als het gaat om het betrokkenheidsbeleid. Zowel de belegging in aandelen in ontwikkelde markten als de belegging in aandelen in opkomende markten zijn ESG-screened. Ook is er een voting- en engagementbeleid van toepassing.

De gezamenlijke beleggingsoplossing voor beleggingen in vastgoedaandelen, volgt op het gebied van ESG-beleid en proxy voting hetzelfde beleid als de aandelen beleggingsoplossingen.

Gedurende 2023 werd via onze vermogensbeheerder op 4.436 aandeelhoudersvergaderingen gestemd. Op een totaal aantal onderwerpen van 46.052 werd er in 4.750 van de onderwerpen tegen voorstellen van het bestuur van de desbetreffende onderneming gestemd. De belangrijkste onderwerpen waarop tegen werd gestemd, hadden net zoals in de afgelopen jaren, betrekking op governance issues zoals benoemingen en beloningen van bestuurders.

Er wordt binnen de beleggingsoplossingen die in aandelen en vastgoedaandelen beleggen gebruikt gemaakt van engagement. De beheerder is van mening dat het financiële succes van de door haar geboden gezamenlijke beleggingsoplossingen afhankelijk is van een gezond mondiaal milieu, een stabiele samenleving en goed functionerende ondernemingen. Via onze vermogensbeheerder is, namens de eerdergenoemde beleggingsoplossingen die in aandelen en vastgoedaandelen beleggen, gedurende 2023 de dialoog met 1.279 ondernemingen aangegaan ten aanzien van 4.454 onderwerpen die betrekking hadden op milieu, sociale en ethische issues, governance en strategie, risico's en communicatie.

6. Verantwoord beleggingsbeleid vermogensbeheerders

Wij kiezen uit efficiëntie overwegingen voor beleggingsoplossingen die beheerd worden door vermogensbeheerders. Doordat we in alle beleggingscategorieën, behalve het LDI-mandaat, een minderheidsaandeel in een beleggingsfonds hebben, kunnen we niet direct stemmen op bijvoorbeeld aandeelhoudersvergaderingen en zijn de rechtstreekse mogelijkheden tot beïnvloeding beperkt.

7. Monitoring van de voortgang en resultaten

Wij monitoren de voortgang en impact van het ESG-beleid door de jaarlijkse rapportages van de vermogensbeheerders te beoordelen en hierover met hen in gesprek te gaan.

8. Communicatie

Wij achten het van groot belang transparant te zijn en relevante informatie te delen met belanghebbenden. De communicatie over het verantwoord beleggingsbeleid is een belangrijk onderdeel hiervan.

4.6 Beleggingen in Nederland

Wij hebben als taak om op een solide en prudente manier het vermogen te beheren. Binnen deze taakomschrijving past het aanbrengen van een brede geografische spreiding van de beleggingen. Tegelijkertijd investeren wij graag in Nederland. Hiermee willen wij bijdragen aan een sterke en groeiende Nederlandse economie.

Van het totale vermogen is 20,4% in Nederland belegd. Van de Nederlandse beleggingen bestaat 35,7% uit hypotheekleningen verstrekt aan particuliere huizenbezitters, 31,6% uit vastgoedbeleggingen, 27,4% uit staatsobligaties, 1,9% uit aandelenbeleggingen, 2,0% uit bedrijfsobligaties, en 1,4% uit niet-beursgenoteerde leningen.

5 Risicomanagement

5.1 Inleiding

Het pensioenfonds moet beschikken over solide administratieve en boekhoudkundige procedures en doeltreffende interne controlemechanismen. We stellen beleid op om risico's te beheersen en zorgen voor de uitvoering daarvan. Kort gezegd zijn we verantwoordelijk voor het "in control" zijn en blijven van het pensioenfonds.

In de omgeving van het pensioenfonds vinden zowel interne als externe ontwikkelingen plaats die bestaande risico's beïnvloeden of nieuwe risico's met zich meebrengen. Het doel van integraal risicomanagement is niet om risico's te voorkomen of te vermijden op zichzelf, omdat het bewust nemen van financiële risico's kan bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen van het pensioenfonds. Het gaat erom de financiële en niet-financiële risico's op een goede en integere manier te beheersen.

Integraal risicomanagement (IRM) is het interactieve proces van:

- het opstellen van de risicostrategie en hieraan gekoppeld het risicoprofiel en risicobereidheid;
- het identificeren van risico's;
- het opstellen en implementeren van beleid voor risicobeheersing, tot;
- de uitvoering, monitoring en terugkoppeling over risico's en beheersmaatregelen.

Dit proces wordt continu doorlopen, zodat er een organisatie is en blijft bestaan die:

- op het gebied van risicomanagement een zelflerende en zelfsturende organisatie is,
- zich bewust is van de mogelijke impact van de verschillende risico's en de onderlinge samenhang, alsook
- van de opties voor beheersing en de verschillende consequenties hiervan.

'Integraal' benadrukt dat het gaat om het management van alle verschillende risicogebieden in onderlinge samenhang. Hiervoor is gebruikt gemaakt van het FIRM-risicomodel van DNB als raamwerk voor de beheersing van risico's. Dit raamwerk bevat ook de ESG risico's zodat in zijn totaliteit voldaan wordt aan de risicoterreinen zoals benoemd in IORP II.

5.2 Risicostrategie

bereiken, is het noodzakelijk dat we de ingelegde premies beleggen en het vermogen beheren. Dit brengt echter ook risico's met zich mee. Sommige risico's nemen we bewust, terwijl we in andere situaties juist het risico tot een minimum willen beperken. Om dit integraal en adequaat te kunnen aanpakken, hebben we een risicoraamwerk opgezet dat gebaseerd is op een aantal uitgangspunten. Deze uitgangspunten dragen bij aan het realiseren van onze doelstellingen.

Het risicomanagement van ons pensioenfonds richt zich op het beheersen van risico's die het behalen van onze doelstellingen in de weg kunnen staan, of juist noodzakelijk zijn om deze doelstellingen te behalen. Onze doelstelling is om pensioenen te verstrekken aan deelnemers, gewezen deelnemers en/of hun echtgenoten, partners en kinderen, in geval van ouderdom, arbeidsongeschiktheid en overlijden, overeenkomstig de statuten en het pensioenreglement.

Risicomanagement voegt daarnaast waarde toe, omdat dit ons in staat stelt om:

- de pensioenregeling op een kwalitatief goed niveau uit te voeren;
- de wet- en regelgeving na te leven;
- de risico's af te wegen in relatie tot rendement;
- de risico's af te wegen in relatie tot kosten;
- de risico's af te wegen in relatie tot ESG-criteria;
- het treffen van de juiste beheersmaatregelen op basis van een risico-inschatting.

Onze visie is dat ons pensioenfonds zich moet kunnen handhaven in een dynamische wereld, waarbij de omgeving voortdurend verandert. Om waarde toe te kunnen voegen, hebben wij daarom ons risicomanagement ingericht op basis van drie pijlers: proactief, integraal en continu.

Risicohouding en ambitie

De risicobereidheid van het pensioenfonds hangt af van verschillende factoren, waaronder de doelstellingen en ambities van het pensioenfonds. Onze doelstelling is om nominale pensioenen uit te keren en we hebben de ambitie om een toeslagverlening te realiseren die in lijn is met de prijsinflatie, rekening houdend met het benodigde risico en de gewenste zekerheid. Dit vertalen we naar een korte- en langetermijnrisicohouding, waarbij we de hoogte van de premie, het verwachte pensioenresultaat, de toeslagambitie en de risico's met betrekking tot beleggingen afwegen.

Om de positie en functie van risicomanagement binnen ons pensioenfonds te waarborgen, hebben we ons IRM-beleid vastgelegd in een integraal risicomanagement document dat wordt weergegeven in de actuariële en bedrijfstechnische nota. De doelstellingen van ons IRM-beleid kunnen worden samengevat als het vaststellen van normen en tolerantiegrenzen, het beheersen van risico's en de verantwoording van risicomanagement.

Governance

De governance structuur met betrekking tot risicomanagement wordt gevormd door een aantal interne en externe entiteiten. Deze interne en externe entiteiten hebben hun eigen verantwoordelijkheden met betrekking tot risicomanagement:

- Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het risicomanagement en de beleidsbepaling.
- De sleutelfunctiehouder risicobeheer heeft risicomanagement als specifiek aandachtsgebied. Vanuit deze verantwoordelijkheid overziet de sleutelfunctiehouder de implementatie van het beleid en zorgt de sleutelfunctiehouder ervoor dat wij beschikken over alle benodigde informatie over het risicomanagement.
- De verschillende commissies, adviserend actuaris, compliance officer, de administrateur en de vermogensbeheerders en de custodian hebben vanuit hun diverse werkzaamheden inzicht in de verschillende risico's van ons pensioenfonds. In het kader hiervan dragen zij bij aan de te ondernemen acties en de monitoring van de verschillende risico's.

De sleutelfunctiehouder risicobeheer heeft als taak toezicht te houden op de processen van het risicomanagement. Dit gebeurde afgelopen jaar in samenwerking met de vervuller risicobeheer, waarbij zij worden ondersteund door het bestuursbureau. Per 1 januari 2024 wordt de rol van sleutelfunctiehouder risicobeheer vervuld door de heer Grobbe. De heer Vos heeft deze rol overgedragen vanwege zijn betrokkenheid bij diverse eerste-lijns-activiteiten in het kader van de toekomst van het pensioenfonds.

Risicosoorten & risicobereidheid

Wij onderkennen de risico's die samenhangen met de doelstellingen van ons pensioenfonds. Een periodieke risico-inventarisatie houdt het risicobeleid up-to-date. Wij onderscheiden de volgende risicosoorten:

- Financiële risico's: hieronder vallen de risico's die een directe impact hebben op de solvabiliteitspositie van ons pensioenfonds, zoals het matching- en renterisico, marktrisico, kredietrisico en verzekeringstechnisch risico. Op basis van wet- en regelgeving en eigen normen zijn deze risico's te normeren en te kwantificeren;
- Niet-financiële risico's: Deze risico's hebben geen directe impact op de solvabiliteitspositie van ons pensioenfonds. Dit betreft de volgende risico's: operationeel risico, uitbestedingsrisico, IT-risico, integriteitsrisico en juridisch risico.

De risicobereidheid is aan te merken als een middel, waarmee de afweging wordt weergegeven tussen de verschillende doestellingen. De risicobereidheid per categorie wordt in de volgende tabel weergegeven.

Financiële risico's	Risico-bereidheid	Niet-financiële risico's	Risico-bereidheid
Matching- en renterisico	●●○	Omgevingrisico	●●○
Marktrisico	●●●	Operationeel risico	●●○
Kredietrisico	●●●	Uitbestedingrisico	●●○
Verzekeringstechnisch risico	●○○	IT risico	●○○
		Integriteitrisico	○○○
		Juridisch risico	●○○

- (Nihil) Dit risico dient voorkomen te worden dan wel zoveel mogelijk te worden vermeden. Het pensioenfonds accepteert dat dit risico incidenteel kan voorkomen.
- (Laag) Het pensioenfonds wil dit risico zoveel mogelijk mitigeren vanwege de grote impact als het optreedt.
- (Middel) Het risico wordt geaccepteerd indien de verwachte baten hoger zijn of de beheerskosten niet in verhouding staan. Het risico kan worden gemonitord en worden bijgestuurd.
- (Hoog) Het pensioenfonds accepteert dit risico of zoekt het zelfs op, bijvoorbeeld vanwege de verwachte baten.

Risico waardering

De FIRM-methode wordt toegepast als basis voor de identificatie van risico's. Hierbij beschrijven we zowel financiële als niet-financiële risico's en de bijbehorende beheersmaatregelen. Voor elk risico wordt een kwalificatie (hoog/middel/laag) en risicohouding (mate van mitigatie) vastgesteld. We geven tevens aan welke commissie verantwoordelijk is voor de monitoring van de werking van de beheersmaatregelen per risico.

5.3 Financiële risico's

Matchingrisico's en beleggingsrisico's

Het pensioenfonds belegt voor de lange termijn en we geloven erin dat het lopen van risico wordt beloond.

Matchingsrisico's

Het pensioenfonds gebruikt derivaten om het matchingrisico te beheersen. Hierdoor ontstaan de volgende (sub)risico's:

- Renterisico
- Valutarisico
- Liquiditeitsrisico
- Tegenpartijrisico.

Het renterisico houdt in dat de dekkingsgraad kan veranderen door een verschuiving in rentetarieven. Het risico bestaat dat de marktwaarde van de pensioenverplichtingen sneller stijgt dan de marktwaarde van de beleggingen.

Ons pensioenfonds heeft het strategische afdeckingspercentage van het renterisico vastgesteld op 50% op basis van marktwaarde, met een toegestane marge van plus of min 5%. Gegeven de beleggingsportefeuille van eind 2023 is de vereiste buffer van ons pensioenfonds voor het renterisico 44.871 (in 2022 was dit 46.310) uitgedrukt in VEV. Het verwachte diversificatievoordeel zorgt er echter voor dat de bijdrage van het renterisico aan het VEV op totaalniveau lager is. In het eerste kwartaal 2024 heeft het pensioenfonds op basis van een begin 2024 uitgevoerde ALM-studie besloten het strategische afdeckingspercentage van het renterisico per 1 april 2024 te verhogen naar 75% op basis van marktwaarde.

Valutarisico is het risico van een waardedaling van beleggingen in vreemde valuta als gevolg van een daling van de vreemde valuta ten opzichte van de euro. Het pensioenfonds kiest er strategisch voor om valutarisico's alleen voor de US Dollar af te dekken naar de euro. Uitgedrukt in bijdrage aan het VEV en uitgaande van de beleggingsportefeuille eind 2023 dient ons pensioenfonds voor het valutarisico een buffer aan te houden van 20.157 (2022: 19.342).

Het risico van onvoldoende liquiditeit betreft het risico dat ons pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn betalingsverplichtingen kan voldoen. Om deze reden hebben wij een beleid opgesteld waarin voldoende liquiditeiten worden aangehouden om specifieke schokken in de rente- en valutamarkten op te vangen. Normaal gesproken zijn de inkomsten uit premies hoger dan de maandelijkse uitkeringen. Het beleid heeft het liquiditeitsrisico echter dermate beperkt dat er geen aparte buffer voor hoeft te worden aangehouden.

Het tegenpartijrisico betreft het risico dat de tegenpartij bij een transactie niet in staat blijkt te zijn om aan zijn contractuele verplichtingen te voldoen. Om dit risico te beheersen, wordt er dagelijks contant onderpand uitgewisseld bij de handel in derivaten, waardoor er geen noodzaak is om een aparte buffer aan te houden.

Beleggingsrisico's

Omdat wij beleggen, ontstaan onder andere de volgende (sub)risico's:

- Marktrisico
- Kredietrisico.

Het risico op veranderingen in marktprijzen en waarderingen die de waarde van de beleggingsportefeuille kunnen beïnvloeden, wordt aangeduid als marktrisico. Ons pensioenfonds voert een beleid dat gericht is op het behalen van voldoende rendement op lange termijn door bewust en beheerst risico te nemen in de beleggingsportefeuille. Het marktrisico wordt beschouwd als een beloond risico, dat naar verwachting rendement oplevert. Op basis van de beleggingsportefeuille eind 2023 moet ons pensioenfonds een buffer van 133.467 (2022: 126.424) aanhouden voor het marktrisico, uitgedrukt in VEV. Door verwacht diversificatievoordeel is de bijdrage van het marktrisico aan het totale niveau van het VEV lager.

Het risico dat een tegenpartij contractuele of andere overeengekomen verplichtingen niet nakomt, wordt aangeduid als kredietrisico. Ons beleid met betrekking tot het kredietrisico op vastrentende waarden omvat het spreiden van beleggingen in schuld papier en verstrekte kredieten over verschillende tegenpartijen met een zo hoog mogelijke kredietwaardigheid. Op basis van de beleggingsportefeuille eind 2023 moet ons pensioenfonds een buffer van 28.789 (2022: 26.548) aanhouden voor het kredietrisico, uitgedrukt in VEV. Door verwacht diversificatievoordeel is de bijdrage van het kredietrisico aan het totale niveau van het VEV lager.

Verzekeringstechnisch risico is risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het pensioenproduct. Dit risico bestaat uit de volgende onderdelen:

- het langlevens-risico; dit is het risico dat pensioengerechtigden langer leven dan vooraf ingeschat;
- het kortlevens-risico; dit is het risico dat (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden eerder overlijden dan vooraf ingeschat;
- het arbeidsongeschiktheidsrisico; dit is het risico dat meer deelnemers arbeidsongeschikt raken dan vooraf ingeschat.

Er zijn geen extra maatregelen getroffen voor deze risico's. Het pensioenfonds beheert deze risico's intern en heeft geen verzekering afgesloten om ze af te dekken. Aan het einde van 2023 moet ons pensioenfonds een buffer van 23.669 aanhouden voor het verzekeringstechnische risico, gemeten in VEV (in 2022 was dit 22.691). Het verwachte diversificatievoordeel zorgt ervoor dat de bijdrage van het verzekeringstechnische risico aan het totale VEV lager ligt.

Monitoring financiële risico's

Wij houden de financiële risico's zorgvuldig in de gaten en maken regelmatig (per kwartaal) gebruik van rapportages om de ontwikkeling van deze risico's te analyseren. De kwartaalrapportages bevatten onder andere informatie over de ontwikkelingen en gevoeligheidsanalyses. Een voorbeeld van een gevoeligheidsanalyse is de dekkingsgraadmatrix, die laat zien hoe de dekkingsgraad UFR verandert als er een rente- en/of aandelenschok optreedt. De getallen in de tabel zijn afgerond op hele procenten om geen schijn van precisie te wekken.

Scenario tabel dekkingsgraad UFR		Rendement zakelijke waarden				
Parallele verschuiving UFR curve		-25,0%	-5,0%	0,0%	+5,0%	+25,0%
	-2,5%	85%	93%	95%	97%	104%
	-1,5%	97%	107%	110%	112%	122%
	-0,5%	110%	122%	125%	129%	141%
	-0,0%	117%	130%	133,5%	137%	151%
	0,5%	124%	139%	142,6%	146%	161%
	1,5%	138%	156%	160%	164%	182%
	2,5%	152%	173%	178%	184%	204%

	< Minimaal Vereiste dekkingsgraad
	< Vereiste dekkingsgraad
	> Vereiste dekkingsgraad

Deze tabel toont het effect van schokken als volgt: in het midden staat de uitgangspositie, de dekkingsgraad van 31-12-2023, te weten 133,5%. Ieder stap naar links in de tabel toont het effect van negatieve rendementen. Een stap naar rechts toont juist het effect van positieve rendementen. Een stap vanuit het midden naar boven in de tabel, toont wat er gebeurt als de rente scherp zou dalen. Sterk mee- of tegenvallende rendementen en sterke rentedalingen (of -stijgingen) kunnen ook samen optreden, al dan niet in gelijke richting.

5.4 Niet financiële risico's

Om niet-financiële risico's te beheersen, zijn diverse maatregelen genomen. Elk kwartaal wordt er een onafhankelijk beoordeling gedaan van de effectiviteit en werking van deze maatregelen, en wat de impact hiervan is op de beoogde beheersdoelen. Dit oordeel wordt gevormd door middel van monitoring, toetsing en analyse van de genomen maatregelen.

Het operationele risico omvat het gevaar van schade als gevolg van menselijk falen, gebrekkige processen en falende systemen. Dit heeft onder meer betrekking op de datakwaliteit. Om dit risico te beperken, heeft de pensioenadministrateur beleidsmaatregelen ingevoerd voor interne beheersing, incidentenbeheer, productontwikkeling, Risk Self Assessments en archivering. De belangrijkste risicogebieden waarop deze maatregelen gericht zijn, omvatten het beheer van aanspraken, het beheer van werkgevers, (voormalige) deelnemers en gepensioneerden, facturatie en incasso, uitkeringen en betalingen, financiële administratie en pensioencommunicatie. Het pensioenfonds heeft een externe partij aangesteld om onderzoek naar de data te verrichten. Uit deze analyse is gebleken dat de gemiddelde datakwaliteit 98,3% bedraagt. Dit percentage is bepaald door het aantal analyseresultaten af te zetten ten opzichte van de totale populatie over deze analyses, waarbij de populatie per analyse afzonderlijk wordt bepaald. Vervolgens wordt het totaal aantal analyseresultaten afgezet ten opzichte van de sommatie van de populaties van de analyses binnen de betreffende categorie, rubriek en overall. De bevindingen zullen in overleg met AZL worden verwerkt.

Het uitbestedingsrisico heeft betrekking op mogelijke schade als gevolg van beperkingen in de continuïteit en kwaliteit van dienstverlening door externe leveranciers. Om dit risico te beheersen, heeft het pensioenfonds een uitbestedingsbeleid opgesteld. De belangrijkste risicogebieden zijn de continuïteit van de bedrijfsvoering, integriteit en kwaliteit van de dienstverlening. Een belangrijk instrument voor het monitoren van uitbestede diensten is het gebruik van ISAE 3402-verklaringen en SLA-rapportages. Met behulp van deze rapportages stellen wij vast of de opzet, het bestaan en de werking van de beheersdoelstellingen en beheersmaatregelen bij dienstverleners effectief zijn.

Het IT risico betreft het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continue of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT. De belangrijkste risicogebieden hebben betrekking op IT strategie & beleid, beveiliging, beheersbaarheid en de continuïteit van de bedrijfsvoering.

Om dit risico vanuit ons pensioenfonds te beheersen maken wij gebruik van de volgende stuurinstrumenten:

- uitbestedingscontracten ten aanzien van pensioenbeheer en vermogensbeheer;
- Service Level Agreements met de uitbestedingsrelaties;
- jaarlijks overlegt de opdrachtnemer de ISAE-3402 verklaring of vergelijkbaar over de juistheid van de processen. De verantwoording over de werking van de IT-controls is hier een onderdeel van. Onder deze IT-controls zijn ook maatregelen opgenomen ter preventie van cyberaanvallen (de zogenaamde IT-security controls).

In 2023 is het pensioenfonds niet getroffen door een cyberaanval.

Het integriteitsrisico is het gevaar dat de (goede) reputatie van het pensioenfonds wordt aangetast, of dat het vermogen of de resultaten van het pensioenfonds bedreigd worden als gevolg van onvoldoende naleving van wettelijke voorschriften. Dit risico kan optreden bij niet integer of onethisch handelen, handelen met voorkennis, witwassen, financiering van terrorisme, fraude of niet-naleving van sanctiewetgeving. Afgelopen jaar heeft op dit laatste gebied een incident plaatsgevonden, zie hieronder. Ook bewust verkeerd communiceren valt onder dit risico. Middels de jaarlijkse systematische integriteitsrisico analyse (SIRA) bepaalt het bestuur of de beheersmaatregelen betreffende de integriteitsrisico's adequaat en doeltreffend zijn. Dit onder andere om fraude preventief tegen te gaan. Ook afgelopen jaar zijn er geen fraudegevallen bij het pensioenfonds aan de orde geweest. De ontwikkelingen betreffende dit onderwerp worden door de sleutelfunctiehouder risicobeheer nauwlettend gevolgd.

In het najaar 2023 heeft onze pensioenadministrateur gemeld dat tegen de Nederlandse sanctielijst geen structurele toetsing heeft plaatsgevonden. Er is wel altijd getoetst tegen de Europese sanctielijst. Toen deze omissie werd ontdekt, is er direct melding van gemaakt en op verzoek van de toezichthouder DNB is het complete deelnemersbestand alsnog tegen de Nederlandse sanctielijst getoetst. Er zijn daarbij geen onregelmatigheden aangetroffen en geen zogenaamde 'hits' tegen de sanctielijsten geconstateerd. Desondanks hebben wij deze operationele tekortkoming wel moeten melden aan de toezichthouder DNB, omdat ook een operationele omissie geldt als overtreding. Gebleken is dat meerdere pensioenfondsen bij dezelfde pensioenadministrateur met hetzelfde incident te maken hebben gekregen. De pensioenadministrateur heeft de operationele processen inmiddels verbeterd.

Wij dragen een grote verantwoordelijkheid voor de bescherming van de belangen van (voormalige) deelnemers en pensioengerechtigden die deelnemen aan onze pensioenregeling. Hun vertrouwen is de basis voor de uitvoering van deze regeling. Dit verplicht ons tot transparant en voortdurend toezicht om hun belangen te waarborgen en hen te informeren. Bij de uitvoering van onze taken voldoen wij aan de relevante wet- en regelgeving. Om dit risico vanuit ons pensioenfonds te beheersen maken wij gebruik van de volgende stuurinstrumenten:

- een verantwoord en beheerst beloningsbeleid;
- een klokkenluidersregeling en een gedragscode;
- een klachtenprocedure en geschillencommissie;
- een integriteitbeleid;
- een 'Verklaring inzake Beleggingsbeginselen';
- naleving van de sanctiewetgeving;
- het verrichten van alleen girale betalingen.

Het juridisch risico heeft betrekking op het gevaar dat ontstaat door wijzigingen in wet- en regelgeving en de naleving daarvan, alsmede de mogelijke bedreiging van de rechtspositie van het pensioenfonds, inclusief de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn. De belangrijkste risicogebieden hebben betrekking op aansprakelijkheid en reputatieschade.

Met betrekking tot de naleving van de AVG heeft het pensioenfonds een privacybeleid en privacyverklaring die jaarlijks worden geëvalueerd. Er zijn passende maatregelen genomen om te voldoen aan de vereisten van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), de Europese privacywetgeving. Over 2023 heeft het pensioenfonds een analyse uitgevoerd waaruit blijkt dat zij voldoen aan de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen van de Pensioenfederatie.

Afgelopen jaar zijn er geen datalekken met een materiële impact aan het pensioenfonds bekend geworden.

Risico exposure

Op basis van de uitgevoerde Risk Self Assessments (RSA's) hebben wij de volgende risico-inschatting gemaakt. Onderstaand wordt een opsomming gegeven van de grootste risico's waaraan het pensioenfonds is blootgesteld.

1 Reputatie risico: Intrekken van de verplichtstelling en einde pensioenopbouw.

In 2021 werd duidelijk dat de verplichtstelling wordt ingetrokken per 1 januari 2025. Daarop heeft het bestuur besloten om per dezelfde datum de pensioenopbouw te stoppen. Dat brengt voor de belanghebbenden een aantal onzekerheden met zich mee: wat gebeurt er met het opgebouwde pensioen en waar gaan we verder met opbouwen? Het behoud van vertrouwen en tevredenheid onder werkgevers en belanghebbenden is voor ons pensioenfonds van groot belang. Wij hechten veel waarde aan de beeldvorming en reputatie van ons pensioenfonds. Om te voorkomen dat ons imago schade oploopt, dragen wij zorg voor een adequate informatievoorziening richting onze werkgevers en belanghebbenden, in afstemming met sociale partners.

2 Uitbestedingsrisico's: Kwaliteit van de dienstverlening in relatie tot uitbesteding aan derden

Het bestuur draagt de eindverantwoordelijkheid voor de volledige keten van uitbestedingspartijen, inclusief de diensten die worden uitbesteed door partijen zoals AZL. In de afgelopen jaren hebben we meer inzicht verkregen in deze keten, inclusief uitbestedingen aan derden (onderuitbesteding). We streven ernaar om zicht te houden op deze keten en worden op de hoogte gesteld als er wijzigingen optreden.

3 IT-risico's: Cyberrisico's

Ons pensioenfonds maakt, net als veel andere bedrijven, veelvuldig gebruik van IT-systemen. Wij vinden het van groot belang dat er zorgvuldig wordt omgegaan met de informatie van onze (voormalige) deelnemers en pensioengerechtigden en dat de essentiële processen ongestoord kunnen verlopen. Om dit te waarborgen, bespreken wij regelmatig met onze uitbestedingsrelaties hoe zij de cyberrisico's beheersen. We controleren bijvoorbeeld of er penetratietesten worden uitgevoerd en welke maatregelen zijn genomen om de continuïteit van de dienstverlening te waarborgen. Om op de hoogte te blijven van de nieuwste ontwikkelingen op dit gebied, bezoeken wij verschillende seminars, waaronder die van DNB. Tevens hebben wij afgelopen jaar stappen ondernomen om op het vereiste volwassenheidsniveau te komen betreffende de informatiebeveiliging zoals door DNB wordt voorgeschreven. Het pensioenfonds voldoet aan de 58 door DNB voorgeschreven informatiebeveiligingscontroles. Afgelopen jaar heeft het pensioenfonds niet te maken gehad met cyberaanvallen.

4 Matching- /renterisico's: renterisico

Vanwege de strategische renteafdekking van 50% is er sprake van renterisico voor ons pensioenfonds. Dit betekent dat de waarde van de verplichtingen sneller kan stijgen of minder snel kan dalen dan de waarde van de beleggingen. Om dit risico voldoende te beheersen, monitort de beleggingscommissie de effectiviteit van de renteafdekking op maandbasis.

5 Uitbestedingsrisico's: datakwaliteit

Gezien de toekomst van het pensioenfonds streeft het bestuur ernaar dat de data juist en volledig is. Om dit te realiseren volgt het pensioenfonds het kader Datakwaliteit van de Pensioenfederatie en is door een externe partij een nulmeting uitgevoerd. Op basis van deze resultaten is in overleg met AZL een verbeterplan opgesteld en worden herstelacties uitgevoerd. Op basis van de monitoring van de verschillende 'controls' binnen AZL wordt geborgd dat de data verder op orde blijft. Aan de hand van SLA-rapportage en klachten- en incidentenrapportage wordt op kwartaalbasis beoordeeld of er zaken zijn die impact hebben op de kwaliteit van de data.

6 Operationele risico's: De beheersing van de kosten

We zijn ons ervan bewust dat het geld dat we beheren afkomstig is van onze belanghebbenden en daarom vinden we het belangrijk om de kosten te beheersen. Om dit te bereiken ontvangen we elk kwartaal een rapportage waarin verantwoording wordt afgelegd over de gerealiseerde kosten in vergelijking met de begroting.

5.5 Financieel crisisplan

Het pensioenfonds heeft een financieel crisisplan opgesteld om effectief te kunnen handelen in situaties waarin de dekkingsgraad snel daalt of kritieke waarden bereikt. Het plan bevat beschrijvingen van maatregelen die op korte termijn genomen kunnen worden om de doelstelling van het pensioenfonds te waarborgen. Bij een daadwerkelijke crisissituatie zal het pensioenfonds de maatregelen afstemmen op de aard van de crisis en de omstandigheden die zich voordoen. Het pensioenfonds zal er alles aan doen om de belangen van de deelnemers en pensioengerechtigden te beschermen. Wij hebben de mogelijkheid om de volgende maatregelen te treffen:

- aanpassen beleggingsbeleid;
- wijziging premiebeleid;
- aanpassing pensioenregeling;
- korten pensioenen;
- buy-out.

Er is naar de mening van het bestuur sprake van een financiële crisis zodra één van de volgende omstandigheden zich voordoet:

1. De dekkingsgraad bevindt zich onder (of beweegt zeer snel richting) kritieke waarden waardoor er naar verwachting geen herstel (meer) mogelijk is binnen de hiervoor wettelijk gestelde termijnen, zonder pensioenen te korten. Om te bepalen of de dekkingsgraad zich op een kritiek niveau bevindt wordt zowel gekeken naar de actuele dekkingsgraad als naar de beleidsdekkingsgraad.
2. De pensioenregeling, zoals afgesproken door ca-partijen, kan door het pensioenfonds niet meer worden uitgevoerd binnen de overeengekomen financiële randvoorwaarden.

Gedurende afgelopen jaar is het crisisplan niet gebruikt.

5.6 Eigenrisicobeoordeling (ERB)

Door de invoering van IORPII is het periodiek opstellen van een eigenrisicobeoordeling (ERB) voor pensioenfonds verplicht. Het doel van de ERB is het creëren van inzicht en samenhang tussen:

- de strategie van het pensioenfonds;
- de risicohouding van het pensioenfonds;
- de materiële risico's (financieel & niet-financieel) die het pensioenfonds kunnen bedreigen;
- de mogelijke consequenties hiervan voor de pensioenen van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden en het pensioenfonds;
- de beoordeling van de effectiviteit en doelmatigheid van het risicobeheer.

De ERB wordt eens in de drie jaar uitgevoerd en opgesteld (afgerond in 2021). Naast deze 3-jaarlijkse cyclus kunnen zogeheten “triggers” aanleiding geven tot het tussentijds uitvoeren van een ERB. Triggers zijn gebeurtenissen die een significante wijziging van het risicoprofiel tot gevolg hebben. Wij hebben in dit kader de triggers vastgesteld zoals voorgeschreven door DNB. Afgelopen jaar zijn er geen triggers geraakt waarin niet was voorzien in de recent uitgevoerde ERB. In 2024 zal een reguliere ERB worden uitgevoerd waarbij de toekomst van het pensioenfonds centraal zal komen te staan.

5.7 Vooruitblik

Voor komend jaar staan vanuit risicobeheerperspectief de volgende onderwerpen op de agenda:

- beheersen van de projectrisico's betreffende het stoppen van de pensioenopbouw, het verhuisklaar maken van het pensioenfonds en het vinden van een bestemming voor de opgebouwde pensioenen;
- het monitoren van de acties inzake het waarborgen van de datakwaliteit bij AZL;
- het implementeren van de Digital Operational Resilience Act (DORA);
- het jaarlijks ondersteunen van de systematische integriteitsrisico analyse;
- de uitvoering van de reguliere eigen risicobeoordeling (ERB);
- het verder faciliteren van het risicobewustzijn van het bestuur en zijn omgeving.

6 Communicatie

Ons pensioenfonds communiceert op basis van een communicatiebeleidsplan, dat is afgeleid van de missie, visie en strategie van het pensioenfonds. Het beleidsplan is vastgesteld voor een periode van drie jaar (2023 tot en met 2025). Daarnaast stellen wij ieder jaar een communicatiejaarplan op met de acties voor het betreffende jaar. In 2023 hebben we zowel de bij ons aangesloten werkgevers en administratiekantoren als de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden door het jaar heen regelmatig geïnformeerd over relevante pensioenontwikkelingen. Zowel op het gebied van ons pensioenfonds en de gevolgen van ontwikkelingen in persoonlijke levensgebeurtenissen als op het gebied van (nieuwe) wet- en regelgeving. Via het e-mailadres voorzitter@bprb.nl kunnen deelnemers rechtstreeks met de bestuursvoorzitter communiceren over o.a. de toekomst van het pensioenfonds.

Nieuwsbrieven

In 2023 hebben we regelmatig en proactief met onze doelgroepen gecommuniceerd. We verstuurden vier e-nieuwsbrieven aan de werkgevers en administratiekantoren en ook vier e-nieuwsbrieven aan de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden die zich op deze nieuwsservice hebben geabonneerd. Onze papieren nieuwsbrief "PensioenNieuws" viel in 2023 twee maal in gedrukte vorm op de mat bij de deelnemers die niet geabonneerd zijn op de e-nieuwsbrief.

Werkgevers- en administratiekantoren ontvangen PensioenNieuws eveneens (als pdf) ter informatie.

In onze nieuwsbrieven hebben we in 2023 aandacht besteed aan diverse pensioenactualiteiten en aan pensioenonderwerpen waarvan we weten dat deelnemers hiernaar online zoeken of waarover ze de klantenservice benaderen. We hebben hierop ingespeeld met nieuwsberichten en artikelen in onze uitingen. Vanuit PensioenNieuws verwezen we ook regelmatig via QR-codes naar verdiepende informatie op de website, om zo een brug te slaan tussen onze offline en online informatie.

Communicatie over toekomst pensioenfonds

In 2023 hebben we, als onderdeel van het onderzoek naar de toekomst van het pensioenfonds, een integrale communicatiekalender opgesteld. In die kalender is aangegeven op welke momenten we richting onze doelgroepen willen communiceren over de toekomst van het pensioenfonds, en welke boodschappen we daarbij uit willen dragen. We maken daarbij zoveel mogelijk gebruik van de reguliere uitingen (nieuwsbrief en website). Deze communicatiekalender staat op zichzelf, maar is wel nauw verbonden met de jaarplanning van het reguliere communicatiejaarplan.

De informatie op de website over de toekomst van het pensioenfonds, en de gevolgen daarvan voor de pensioenopbouw van de deelnemers, is in 2023 geactualiseerd en beter gestructureerd. Deze informatie is niet alleen gericht op de deelnemer (wat gebeurt er met jouw pensioen?) maar ook op de werkgever (ben jij al in actie gekomen voor de pensioenregeling voor jouw medewerkers?).

In het kader van het onderzoek hebben we eind 2023 een deelnemersonderzoek uitgevoerd. In dat onderzoek hebben we al onze deelnemers gevraagd naar hun mening en/of voorkeur wie in de toekomst de opgebouwde pensioenen moet gaan beheren. In totaal zijn 14.125 deelnemers aangeschreven, waarvan 1.936 personen de vragenlijst hebben ingevuld. We nemen de resultaten van het onderzoek mee in onze besluitvorming, die in 2024 zal plaatsvinden.

Wettelijk verplichte informatie

De Pensioenwet bevat uitgebreide informatieverplichtingen voor pensioenuitvoerders. Uit deze verplichtingen volgt dat het pensioenfonds onder meer op de volgende momenten verplichte informatie ten aanzien van de pensioensituatie moet verstrekken:

- aan deelnemers: bij aanvang deelneming en jaarlijks door middel van een uniform pensioenoverzicht (UPO);
- aan gewezen deelnemers: bij beëindiging van de deelneming en periodiek (jaarlijks);
- aan ex-partners: bij scheiding en periodiek (om de vijf jaar);
- aan pensioengerechtigden: bij pensioeningang en jaarlijks;
- bij aanvang van deelname: laag 1 van Pensioen 1-2-3;
- gebruik van de ‘navigatiemetafoor’ in het UPO.

De communicatie aan onze doelgroepen heeft in 2023 plaatsgevonden conform de geldende wettelijke verplichtingen.

De (actuele) pensioenen worden vermeld op het digitaal pensioenoverzicht (www.mijnpensioenoverzicht.nl). De informatieverplichtingen van het pensioenfonds zijn in het pensioenreglement opgenomen, zodat betrokkenen uit dit reglement kunnen opmaken op welke momenten er bepaalde informatie aan hen moet worden verstrekt.

Verdere digitalisering

De stijging van het aantal e-mailadressen van gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en actieve deelnemers in onze pensioenadministratie zette zich in 2023 ook verder door. Ruim 40% van alle jaaropgaves en ruim 30% van alle UPO's is digitaal via MijnPensioencijfers aangeboden aan onze deelnemers. Deelnemers ontvingen een e-mail of – als er geen e-mailadres bekend was – een brief met daarin de mededeling dat er voor hen persoonlijke post klaar stond in MijnPensioencijfers. Ook is in diverse communicatie-uitingen de aandacht gevraagd voor het vastleggen van het emailadres voor digitale communicatie.

Activatie van deelnemers

In 2023 stuurden we elke week (indien van toepassing) verjaardagskaarten aan deelnemers die in die betreffende week 56 dan wel 59 jaar werden. Ze werden gefeliciteerd en uitgenodigd om informatie over hun pensioen op te zoeken op de website (beschikbaar in het Nederlands, het Duits en in het Engels). Het doel hiervan is om deelnemers op een verrassende manier te laten nadenken over hun pensioen.

Klankbordgroep

De leden van de klankbordgroep denken actief mee over de communicatie en geven tips en adviezen die we in de Pensioen- en Communicatiecommissie bespreken en doorvertalen. Denk daarbij aan aandachtspunten voor de website, aan het delen van ervaringen of aan zaken waarvoor de leden nadrukkelijk de aandacht vragen.

In 2023 is de klankbordgroep twee keer (online) bij elkaar geweest: één keer in het voorjaar en één keer in het najaar. Via de input van de leden, die zelf deelnemer of administrateur zijn, horen we wat er leeft in het veld. Hun input is waardevol voor ons pensioenfonds, omdat zij als deelnemer goed kunnen vertellen hoe de boodschap op hen overkomt. Ook geeft de klankbordgroep ons waardevolle input op ons beleid.

Tijdens de bijeenkomsten is onder meer gesproken over de toekomst van het pensioenfonds, en het onderzoek naar de voorkeuren van deelnemers hierin. De klankbordgroep is betrokken geweest bij de totstandkoming van de vragenlijst in dit onderzoek.

7 Kosten vermogensbeheer en pensioenbeheer

In dit hoofdstuk doet het pensioenfonds verslag van de in het verslagjaar gemaakte uitvoeringskosten. Conform de wettelijke voorschriften worden daarbij drie categorieën kosten onderscheiden: de administratieve uitvoeringskosten (ofwel kosten pensioenbeheer), de kosten vermogensbeheer en de transactiekosten. Van ieder van deze drie categorieën zijn in de tabel hieronder de totaalbedragen in euro opgenomen en de betreffende ratio. De ratio's zijn ¹⁾:

- Kosten pensioenbeheer: als bedrag in euro per deelnemer en pensioengerechtigde
- Kosten vermogensbeheer: als percentage van het in het verslagjaar gemiddeld belegde vermogen
- Transactiekosten: als percentage van het in het verslagjaar gemiddeld belegde vermogen.

Kostencategorie	2023		2022	
	Kosten in 1.000 euro	Ratio	Kosten in 1.000 euro	Ratio
Kosten pensioenbeheer	3.315 ²⁾	411 ¹⁾	2.666 ³⁾	333 ¹⁾
Kosten vermogensbeheer	3.827	0,37%	3.854	0,35%
Transactiekosten	548	0,05%	717	0,07%

De kosten vermogensbeheer en de transactiekosten zijn nader toegelicht in paragraaf 7.1 en de kosten pensioenbeheer zijn nader toegelicht in paragraaf 7.2.

Extra kengetal

Wij maken - naast bovenstaande kostencijfers en ratio's - ook graag inzichtelijk wat de totale uitvoeringskosten zijn, zowel in absolute zin als uitgedrukt als percentage van het in het verslagjaar gemiddeld belegde vermogen.

De 'totale uitvoeringskosten' zijn de kosten uit de drie bovengenoemde categorieën bij elkaar opgeteld, dus pensioenbeheer-, vermogensbeheer- en transactiekosten samen.

1) Conform definities van de AFM

2) De genormaliseerde kosten excl. de projectkosten "toekomst fonds" in 2023 bedragen 3.019, waardoor de genormaliseerde kosten per deelnemer en pensioengerechtigde op 375 uitkomen (zie paragraaf 7.2 voor meer toelichting).

3) De genormaliseerde kosten excl. de eenmalige bate uit de schikking met Syntrus Achmea bedragen 3.021, waardoor de genormaliseerde kosten per deelnemer en pensioengerechtigde op 377 uitkwamen in 2022.

Extra Kengetal	2023		2022	
	Kosten in 1.000 euro	Ratio	Kosten in 1.000 euro	Ratio
Totale kosten	7.690	0,75%	7.237	0,66%

7.1 Kosten vermogensbeheer

Het beheren van vermogen kost geld. Wij stellen ons kritisch op ten aanzien van het maken van kosten. De kosten worden gezien in het licht van onder meer de aard van de beleggingen, de te verrichten inspanningen en de risicobeheersing.

Voor ons is het omlaag brengen van de kosten belangrijk, maar geen doel op zichzelf. In voorkomende gevallen kunnen wij oordelen dat het maken van hogere kosten gerechtvaardigd is vanuit een gunstig rendementsperspectief.

Het pensioenfonds volgt al enige jaren de aanbevelingen van de Pensioenfederatie over de mate waarin en de manier waarop pensioenfonds hun uitvoeringskosten in beeld moeten brengen en daarover dienen te rapporteren. Goed inzicht in alle kostencomponenten stelt een bestuur in staat om daarover per doelgroep op maat gesneden te communiceren en verantwoording af te leggen. De toelichting op de vermogensbeheerkosten is opgesteld conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie.

In onderstaand overzicht wordt inzicht gegeven in de kosten van vermogensbeheer. Bij de beleggingskosten zijn de vergoedingen opgenomen die aan de vermogensbeheerders, adviseurs en custodian zijn betaald. Tevens zijn kosten opgenomen die vanuit de pensioenuitvoerings- en administratiekosten toegerekend worden aan de vermogensbeheerkosten, zoals een deel van de algemene governance- en controlekosten.

Bij het pensioenfonds is geen sprake van performance-gerelateerde kosten.

Vermogensbeheerkosten 2023 per beleggingscategorie

	Vermogens- beheer- kosten	Transactie- kosten	Totaal
Vastgoed ¹⁾	934	5	939
Aandelen ¹⁾	293	415	708
Vastrentende waarden ¹⁾	1.474	125	1.599
Kosten overlay beleggingen	20	3	23
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën	2.721	548	3.269
Kostenallocatie vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursbureau	445		445
Bewaarloon	23		23
Advieskosten vermogensbeheer	420		420
Overige kosten	218		218
Vermogensbeheerkosten	1.106		1.106
Totale kosten van vermogensbeheer	3.827	548	4.375

Toelichting op de vermogensbeheerkosten

Het gemiddeld belegd vermogen in 2023 bedroeg 1.022.523 (2022: 1.100.224). De totale kosten voor het vermogensbeheer, inclusief de kosten die ten laste van het rendement zijn gebracht bedroegen 0,37% (2022: 0,35%) van het gemiddeld belegd vermogen. De aan de vermogensbeheerders en custodian betaalde vergoedingen en overige kosten bedragen hiervan 0,33% (2022: 0,31%), de advieskosten bedragen 0,04% (2022: 0,04%). De transactiekosten inclusief aan- en verkoopkosten bedragen 0,05% (2022: 0,07%). Bij een aantal beleggingscategorieën is de vergoeding die aan de beheerder betaald wordt in mindering gebracht op het rendement.

	2023	2022	2021	2020	2019
Totale kosten vermogensbeheer	3.827	3.854	4.148	3.868	2.817
Vermogensbeheerkosten als percentage van het gemiddeld beheerd vermogen	0,37%	0,35%	0,33%	0,33%	0,28%
Transactiekosten incl. aan- en verkoopkosten	548	717	659	367	1.059
Transactiekosten als percentage van het gemiddeld beheerd vermogen	0,05%	0,07%	0,05%	0,03%	0,11%

In de bovenstaande tabel is te zien dat de totale kosten van vermogensbeheer uitgedrukt in een percentage in 2023 iets hoger zijn dan in 2022. De vermogensbeheerkosten zijn in absolute zin gedaald omdat het gemiddeld beheerd vermogen ook is gedaald.

¹⁾ Totaal van separaat gefactureerde beheerkosten en beheerskosten die ten laste van het rendement zijn gebracht.

Net als het voorgaande jaar zijn de transactiekosten volgens Markets in Financial Instruments Directive (MiFiD II) wetgeving gerapporteerd. Dit betekent dat ook de interne transactiekosten, die binnen de beleggingsfondsen ten laste van het rendement worden gebracht, separaat in het totaal van de transactiekosten inzichtelijk is gemaakt.

Een bedrag van 445 van de in de jaarrekening verantwoorde kosten voor pensioenbeheer is toegerekend aan de vermogensbeheerkosten. In 2022 was dit een bedrag van 401. De advieskosten waren met 420 hoger in vergelijking met 2022 (407). De beheerkosten zijn in 2023 gestegen van 2.650 naar 2.721. De overige vermogensbeheerkosten zijn gedaald van 1.204 naar 1.106. De kosten, als percentage van het beheerd vermogen exclusief transactiekosten, zijn met 0,02% gestegen naar 0,37% in vergelijking met 2022. Dit is het gevolg van de procentueel minder snel gedaalde kosten in vergelijking met de procentuele daling van het beheerd vermogen. De totale vermogensbeheer- en transactiekosten bij elkaar opgeteld als percentage van het beheerd vermogen, zijn gelijk gebleven met 0,42% (2022: 0,42%). Dit is het gevolg de gestegen vermogensbeheerkosten in combinatie met de gedaalde transactiekosten. De transactiekosten bij vastrentende waarden zijn fors lager in vergelijking met 2022.

Aansluiting met vermogensbeheerkosten in de jaarrekening

De aanbevelingen van de Pensioenfederatie nemen naast de directe kosten ook de indirecte kosten mee en maken expliciet onderscheid tussen de vermogensbeheerkosten en transactiekosten. In de jaarrekening zijn alleen de kosten die direct bij ons pensioenfonds in rekening zijn gebracht ad 1.086 (2022: 1.233) opgenomen. De direct toe te rekenen beleggings- en transactiekosten binnen de beleggingsfondsen maken in de jaarrekening onderdeel uit van de waardeveranderingen van de beleggingen. Tevens is 445 van de in de jaarrekening verantwoorde pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan de vermogensbeheerkosten (2022: 401), onder meer omdat het bestuursbureau en bestuursleden naast werkzaamheden voor het pensioenbeheer ook werkzaamheden verrichten in het kader van vermogensbeheer.

7.2 Kosten pensioenbeheer

Ook voor het uitvoeren van de pensioenregeling maakt het pensioenfonds kosten. Naast de kosten van vermogensbeheer, die nader zijn toegelicht in de vorige paragraaf, is in deze paragraaf een rapportage over de kosten voor pensioenbeheer opgenomen. De kosten worden gepresenteerd overeenkomstig de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

De kosten voor pensioenuitvoering en administratie in 2023 bedroegen 3.760 (2022: 3.067). In deze kosten zijn ook componenten opgenomen die toegerekend worden aan vermogensbeheer, zoals een deel van de bestuurskosten en een deel van de kosten van het bestuursbureau. De kosten die toegerekend worden aan vermogensbeheer ad 445 (2022: 401) zijn opgenomen in de vorige paragraaf. Na aftrek hiervan bedroegen de totale kosten voor pensioenbeheer 3.315 in 2023 (2022: 2.666).

De kosten per deelnemer en pensioengerechtigde voor pensioenbeheer vielen in 2023 met 411 hoger uit dan in 2022 (333), wat grotendeels wordt verklaard door de eenmalige bate uit hoofde van de schikking met Syntrus Achmea in 2022 in combinatie met de projectkosten "toekomst fonds" in 2023 (296). De genormaliseerde pensioenbeheerkosten daalden licht. Ook het aantal deelnemers en pensioengerechtigden is iets gestegen.

**Pensioenuitvoerings-
en administratiekosten**

	2023			2022		
	Pensioen- beheer	Vermogens beheer	Totaal	Pensioen beheer	Vermogens beheer	Totaal
Administratie	1.873	0	1.873	1.463	0	1.463
Governance	888	341	1.229	844	309	1.153
Controlekosten	58	50	108	54	40	94
Advieskosten	114	17	131	204	26	230
Overige kosten	86	37	123	101	26	127
Projecten	296	0	296	0	0	0
Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	3.315	445	3.760	2.666	401	3.067
Aantal actieve deelnemers	4.554			4.634		
Aantal pensioengerechtigden	3.504			3.377		
Totaal	8.058			8.011		
Pensioenbeheerkosten per (actieve en pensioengerechtigde) deelnemer	€ 411			€ 333		
Genormaliseerde pensioenbeheerkosten per (actieve en pensioengerechtigde) deelnemer	€ 375			€ 377		

In de kosten pensioenbeheer is een bijzondere post verwerkt. Dit betreft de kosten van het project "toekomst fonds". Het gaat in 2023 om een bedrag van 296 dat dit boekjaar in het resultaat is verwerkt. Zou deze bijzondere last buiten beschouwing zijn gelaten, dan bedragen de genormaliseerde pensioenuitvoeringskosten in het boekjaar 3.019 en komen de genormaliseerde kosten per deelnemer en pensioengerechtigde op 375 euro uit. Dit is een lichte daling ten opzichte van de genormaliseerde kosten per deelnemer in 2022 (377), van 0,5%.

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn in 2023 gestegen ten opzichte van 2022, met 24%. Deze toename wordt vooral veroorzaakt door de eenmalige bate van vorig boekjaar (uit hoofde van de schikking met Syntrus Achmea) en door de bijzondere last van dit boekjaar. Het totaal aantal deelnemers en pensioengerechtigden is met bijna 0,6% gestegen. Tezamen is de ratio kosten pensioenbeheer, uitgedrukt als een bedrag in euro per deelnemer en pensioengerechtigde in 2023 per saldo gestegen ten opzichte van 2022. De genormaliseerde kosten pensioenbeheer per deelnemer en pensioengerechtigde zijn in 2023 licht gedaald ten opzichte van 2022.

De administratiekosten bestaan uit kosten voor het verrichten van de volgende werkzaamheden:

- communicatie-advies en uitvoering;
- werkgeversadministratie;
- deelnemersadministratie;
- uitkeringenadministratie;
- financiële administratie;
- verslaglegging;
- klachten en geschillen.

Wij stellen ons ten doel kostenbewust te werken. Dit is één van de kernwaarden van het pensioenfonds. Daarbij houden wij in ogenschouw dat kosten in relatie staan tot de gewenste beheersing van financiële en niet-financiële risico's. Wij bezien kosten niet geïsoleerd van de primaire doelstelling om pensioenen te kunnen verhogen met daarbij een geaccepteerde kans om in tegenvallende situaties een beperkte korting te moeten toekennen.

8 Governance

8.1 Organisatie

8.1.1 Bestuur

Het bestuur bestaat uit acht leden. Vier leden worden voorgedragen door Koninklijke Binnenvaart Nederland, de werkgeversvereniging in de bedrijfstak. Drie leden worden voorgedragen door Nautilus International en CNV, de werknemersverenigingen in de bedrijfstak. Eén lid wordt namens de pensioengerechtigden voorgedragen na verkiezingen onder de pensioengerechtigden. In bijlage 1 is een overzicht van de samenstelling van het bestuur per 31 december 2023 opgenomen. In 2023 is één aspirant bestuurslid toegetreden: mevrouw I. Blom. De heer T.J. van Dijk is op 1 januari 2023 als lid toegetreden tot het bestuur en mevrouw S. Mariano op 1 september 2023. Per 1 januari 2024 is mevrouw I. Blom als lid toegetreden tot het bestuur. Per 1 januari 2024 is de heer T.J. van Dijk teruggetreden. Hij is opgevolgd door de heer X. den Uyl. Het bestuur is in het verslagjaar 16 maal bijeengekomen in 12 bestuursvergaderingen en 4 (gezamenlijke) heisessies. Tevens heeft het bestuur een extra online vergadering gehouden in het kader van het uitstel van het einde van de verplichtstelling die de sociale partners wilden aanvragen. Ook heeft het bestuur nog drie keer een tussentijds besluit via mail genomen. Bij vrijwel iedere vergadering was het voltallige bestuur aanwezig.

8.1.2 Sleutelfuncties

In 2019 is de IORP-II wetgeving geïmplementeerd. In 2020 zijn de sleutelfuncties risicobeheer en interne audit ingevuld. De sleutelfunctie risicobeheer is in 2023 belegd bij een bestuurslid en de actuariële sleutelfunctie is extern belegd. Voor de sleutelfunctie interne audit is een extern ingehuurde houder aangesteld. De sleutelfunctiehouders zijn goedgekeurd door DNB. Op 1 juni 2023 hebben wij afscheid genomen van onze sleutelfunctiehouder interne audit de heer S. Borghouts en verwelkomden wij de nieuwe sleutelfunctiehouder interne audit de heer R. Verweij. Vanaf 1 januari 2024 zal ook de sleutelfunctie risicobeheer extern belegd worden.

8.1.3 Verantwoordingsorgaan

Het pensioenfonds kent statutair een verantwoordingsorgaan. Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het beleid is uitgevoerd. Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht, over het gevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes. De samenstelling van het verantwoordingsorgaan, de taken, de bevoegdheden en de werkwijze van het orgaan zijn vastgelegd in het reglement van het verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit zes leden uit drie geledingen: drie leden vertegenwoordigen de deelnemers, één lid vertegenwoordigt de pensioengerechtigden en twee leden vertegenwoordigen de werkgevers. In bijlage 1 is een overzicht van de samenstelling van het verantwoordingsorgaan opgenomen. Het verantwoordingsorgaan heeft per 31 december 2023 vacatures voor de posities van plaatsvervangende leden voor de geledingen van deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers. Het verantwoordingsorgaan is in het verslagjaar zeven maal bijeen geweest, waaronder een zelfevaluatie en één bijeenkomst in gezamenlijkheid met het bestuur en de raad van toezicht en een opleidingsmiddag. In hoofdstuk 9 is het verslag van het verantwoordingsorgaan over het verslagjaar opgenomen.

8.1.4 Intern toezicht

Het intern toezicht wordt ingevuld door een raad van toezicht die is samengesteld uit drie onafhankelijke leden. De raad van toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. In dat

kader is de raad van toezicht belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging. De raad van toezicht staat het bestuur met raad ter zijde en stelt zich op als gesprekspartner. Goedkeuringsrechten van de raad van toezicht zijn in lijn met de Pensioenwet en vastgelegd in het reglement van de raad. In bijlage 1 is een overzicht van de samenstelling van de raad van toezicht opgenomen. De raad van toezicht legt verantwoording af over de uitoefening van zijn taken en bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan en in het jaarverslag (zie hoofdstuk 10). In 2023 heeft het bestuur de aanbevelingen opgevolgd die de raad van toezicht in zijn verslag over het jaar 2022 heeft gedaan.

In de dagelijkse praktijk worden leden van de raad betrokken bij (invulling van) strategische vraagstukken, waarbij zij het bestuur met raad terzijde staan. Aan de raad van toezicht wordt jaarlijks verslag uitgebracht over compliance met de normen uit de Code Pensioenfondsen.

8.1.5 Bestuurlijke commissies

Het pensioenfonds kent de volgende commissies:

- Beleggingscommissie.
- Governance- en regiecommissie.
- Pensioen- en communicatiecommissie.
- Financecommissie.

De beleggingscommissie heeft naast voorbereidende taken ook besluitvormende bevoegdheden binnen het kader van het door het bestuur vastgestelde beleggingsbeleid.

In bijlage 1 is de samenstelling van de commissies vermeld.

8.1.6 Statuten en reglementen

De statuten zijn in 2023 geactualiseerd. In verband met het door het bestuur aangenomen standpunt - "met de bestaande ploeg naar de finish"- zijn de bepalingen met betrekking tot de maximale termijn van bestuursleden, leden verantwoordingsorgaan en leden raad van toezicht aangepast.

In het pensioenreglement dat ingaat op 1 januari 2024 zijn de premie, de franchise, het opbouwpercentage en de flexibiliserings- en afkoopfactoren voor 2024 opgenomen. In het kader van het vervallen van de verplichtstelling per 1 januari 2025 is er voor gekozen een preambule aan het begin van het pensioenreglement op te nemen. Daarnaast is in verband met de aanpassing van het beleidsdocument toeslagbeleid aan artikel 10 lid 1 een aanvullende tekst toegevoegd. In het uitvoeringsreglement dat ingaat op 1 januari 2024 zijn teksten aangepast met betrekking tot de handelswijze bij het hanteren van een afwijkende maatstaf.

8.1.7 Uitbestedingspartners en externe deskundigen

Het pensioenfonds heeft meerdere activiteiten uitbesteed aan externe partijen, onze uitbestedingspartners. Deze uitbestedingspartners kunnen activiteiten beter en/of tegen lagere kosten uitvoeren dan ons pensioenfonds zelf. Ook in het kader van functiescheiding kan het gewenst zijn activiteiten uit te besteden. Voorwaarden bij uitbesteding zijn onder meer dat de kwaliteit van de dienstverlening door de uitbestedingspartners gewaarborgd is en dat het bestuur 'in control' is ten aanzien van de uitbestede activiteiten. Het bestuur blijft te allen tijde eindverantwoordelijk voor de activiteiten van het pensioenfonds en houdt dan ook toezicht op uitbestedingspartners. Het pensioenfonds heeft het beleid rond uitbesteding vastgelegd in een uitbestedingsbeleid. Daarin is onder meer beschreven wat het doel en de reikwijdte is van het uitbestedingsbeleid, en wat de uitgangspunten zijn die worden gehanteerd in geval van uitbesteding en het proces dat daarbij wordt gevolgd. Als gevolg van de implementatie van privacywetgeving wordt sinds 2018 bij iedere nieuwe overeenkomst en bij iedere contractverlenging beoordeeld of er (aanpassing van de) gegevensverwerkersovereenkomsten nodig zijn.

De belangrijkste uitbestedingen hebben betrekking op de bestuursondersteuning, pensioenadministratie en vermogensbeheer.

Tot besluit van deze paragraaf wordt verwezen naar bijlage 1 voor een opsomming van de uitbestedingspartners die aan het pensioenfonds zijn verbonden.

8.2 Goed pensioenfondsbestuur

De procedures rondom benoeming, ontslag en schorsing van bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht zijn vastgelegd in de statuten en de reglementen van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. Deze reglementen zijn in het verslagjaar geëvalueerd en op punten herzien en aangescherpt.

Code Pensioenfonds

De Code Pensioenfonds gaat in op het besturen van een pensioenfonds, het intern toezicht daarop en over het afleggen van verantwoording over wat het pensioenfonds doet, gepland en gerealiseerd heeft. De Code is wettelijk verankerd in de Pensioenwet. In 2018 is de Code geactualiseerd en ingedeeld aan de hand van acht thema's. In bijlage 3 is uitgewerkt hoe het pensioenfonds de normen van de Code naleeft. Op enkele normen is een aanvullende toelichting gegeven; ook is een aantal normen specifiek toegelicht.

Geschiktheid en diversiteit

De gewenste complementaire geschiktheid van de bestuursleden is vastgelegd in het geschiktheidsbeleid. Daarin zijn ook de eisen vastgelegd die worden gesteld aan leden van de beleggingscommissie en bestuursleden die tevens sleutelfunctiehouder zijn. Het bestuur vindt permanente scholing noodzakelijk, voor het bestuur als geheel en voor bestuursleden afzonderlijk. Het bestuur heeft in 2023 diverse heidagen besteed aan de toekomst van het pensioenfonds. Verder hebben de bestuursleden literatuur bijgehouden, seminars en lezingen op pensioengebied bijgewoond en ervaringen met andere bestuursleden uitgewisseld. Enkele bestuursleden hebben een opleiding gevolgd.

Naast geschiktheid van de leden is diversiteit van de pensioenfondsorganen een belangrijk streven. Ons pensioenfonds kent hiervoor een beleid met de doelstelling om de samenstelling van de organen van het pensioenfonds wat leeftijd en geslacht betreft een zo goed mogelijke afspiegeling te laten zijn van het deelnemersbestand. Concreet betekent dit dat wij ernaar streven dat er ten minste één vrouw en ten minste één 40-minner zitting heeft in:

- a. het bestuur;
- b. het verantwoordingsorgaan; en
- c. de raad van toezicht.

Het pensioenfonds heeft grotendeels invulling gegeven aan de diversiteitsdoelstellingen door in bijna elk fondsorgaan te voldoen aan de diversiteitseisen. In het bestuur hadden in 2023 twee vrouwen zitting en een vrouwelijk aspirant-bestuurslid. Twee bestuursleden waren jonger dan 40 jaar. De raad van toezicht bestaat uit twee vrouwen en één man, allen boven de 40 jaar. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit enkel mannen boven de 40 jaar.

8.2.1 Beloningsbeleid

Het bestuur heeft een beloningsbeleid vastgesteld. Onderdeel daarvan is een regeling voor de beloning van bestuursleden. Het is voor de deelnemers en overige betrokkenen van belang dat de bestuursleden, als eindverantwoordelijke van een financiële instelling, professioneel opereren. Daar hoort ook een adequate beloning tegenover te staan. Onze beloning is in beginsel gebaseerd op de geschiktheid en tijdsbesteding. Er wordt gemiddeld uitgegaan van een dag per week. De beloningen bestaan uit vaste vergoedingen die periodiek geëvalueerd worden. De beloningen bevatten dus geen enkele prikkel die betrokkenen zouden kunnen uitnodigen of aanzetten tot het nemen van onnodige risico's alsmede niet-duurzaam gedrag. In het sinds 1 januari 2022 geldende beloningsbeleid

is de mogelijkheid opgenomen dat individuele bestuursleden een additionele beloning ontvangen voor extra werkzaamheden van materiële omvang die nodig zijn vanwege bijzondere omstandigheden. Eén van de voorwaarden is dat het bestuur het onderliggende projectplan heeft goedgekeurd en dat de raad van toezicht de extra beloning goedkeurt. Dit is in 2023 gerealiseerd. De actuele bedragen van de beloningen zijn openbaar gemaakt op de website van het pensioenfonds.

8.2.2 Integriteitsbeleid en gedragscode

Het pensioenfonds kent een integriteitsbeleid, een beleid inzake belangenverstrengeling en een gedragscode. De gedragscode moet worden nageleefd door de (aspirant) leden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de raad van toezicht, (externe) leden van commissies, sleutelfunctiehouders en -vervullers en de medewerkers van het bestuursbureau. In de gedragscode worden regels en richtlijnen gesteld die belangenconflicten tussen het pensioenfonds en betrokkenen moeten voorkomen. Elke verbonden persoon verklaart jaarlijks schriftelijk de gedragscode na te leven. Het bestuur heeft de rapportage inzake naleving van de gedragscode over 2023 in het bestuur besproken. Eind 2023 is de SIRA opnieuw uitgevoerd en zijn de compliance documenten geëvalueerd, waaronder het integriteitsbeleid.

Incidenten- en klokkenluidersregeling

Het pensioenfonds heeft een incidenten- en klokkenluidersregeling vastgesteld. Deze regeling geeft aan welke stappen worden gevolgd als het vermoeden bestaat dat er sprake is van een incident binnen ons pensioenfonds. De regeling geeft aan hoe verbonden personen van het pensioenfonds incidenten kunnen melden en hoe met een melding wordt omgegaan en biedt waarborgen voor de bescherming van de verbonden persoon die melding maakt van een incident. In het verslagjaar zijn ons geen incidenten gemeld.

8.2.3 Zelfevaluatie en functioneringsgesprekken

In 2023 heeft er geen bestuurlijke zelfevaluatie plaatsgevonden. In maart 2024 heeft een bestuurlijke zelfevaluatie plaatsgevonden onder externe begeleiding. Begin 2024 hebben ook weer de jaarlijkse individuele functioneringsgesprekken plaatsgevonden tussen de voorzitter en alle bestuursleden.

8.2.4 Klachtenprocedure

Het bestuur heeft gezorgd voor een adequate interne klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is via de website van ons pensioenfonds. Onderdeel van de klachtenprocedure is de mogelijkheid van het instellen van beroep tegen een beslissing van het bestuur bij de Ombudsman Pensioenen. Daarnaast beschikt het pensioenfonds over een commissie om geschillen te behandelen.

Per 1 juli 2023 hebben wij ook ons klachtenbeleid en -reglement aangescherpt. Het is nu eenvoudiger en laagdrempeliger voor deelnemers die het ergens niet mee eens zijn, hun ongenoegen bij ons kenbaar te maken, wat wij opvatten als klacht. De manier van behandelen is ook verbeterd en transparanter geworden. Het verantwoordingsorgaan heeft in positieve zin geadviseerd over het aangepaste reglement. Het nieuwe reglement staat ook op de website. Sindsdien is, vooral door de ruimere definitie van het begrip 'klacht', het aantal klachten toegenomen. Gelukkig heeft dit niet tot een daling van de algehele tevredenheid geleid. Dit strookt met onze opvatting dat klachten veelal signalen zijn om onze processen verder te kunnen verbeteren.

Tegen het eind van het jaar werd de nationale Geschillen Instantie Pensioenen (GIP) aangekondigd. Op basis van die aankondiging hebben wij ons klachtenbeleid opnieuw aangepast en afscheid genomen van onze geschillencommissie (die tot op heden slechts één keer in actie is hoeven komen, in 2021). Begin 2024 heeft het bestuur de aansluitingsovereenkomst met de GIP getekend en ingediend. Daarmee is de aansluiting van het fonds bij de GIP voltooid.

Behandeling van klachten in 2023

In 2023 zijn er 25 klachten van deelnemers ontvangen en 31 klachten van werkgevers. Bij de behandeling van klachten gaat het fonds zorgvuldig te werk en behandelt de klacht in lijn met de uitgangspunten en doelstelling van het fonds. Als gevolg daarvan zijn alle klachten naar tevredenheid van de belanghebbende afgehandeld.

Klachten van deelnemers hadden betrekking op de behandelingsduur, pensioenberekening en informatie verstrekking. De klachten van werkgevers hadden vooral betrekking op aanlevering werknemersgegevens, behandelingsduur en service- en klantgerichtheid.

Gedraglijn Goed omgaan met klachten

Het fonds heeft in oktober 2023 de vragenlijsten bij de Gedraglijn Goed omgaan met klachten ingevuld en ingediend bij de Pensioenfederatie (de 1-meting van het assessment, de o-meting had al in augustus 2022 plaatsgevonden). De score van het pensioenfonds op de 1-meting was 82% (uitkomst 0-meting in 2022: 42%). De acties die in het afgelopen jaar door het fonds en AZL zijn genomen hebben geleid tot een aanzienlijke stijging van deze score.

8.2.5 Wet- en regelgeving

Het bestuur heeft een kader vastgesteld om te kunnen voldoen aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Onder meer is daarbij beleid vastgesteld rond privacy en informatiebeveiliging. Toen is ook de privacy officer aangesteld. Aan het pensioenfonds zijn in 2023 geen incidenten gemeld rond de verwerking van persoonsgegevens. Mochten zich wel incidenten voordoen, dan wordt hiervan melding gedaan aan de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). In het verslagjaar is er één datalek gemeld aan de AP. Deze melding had betrekking op een brief die niet aan een deelnemer was gestuurd maar naar diens bewindvoerder, terwijl het bewind al afgelopen was. Bij een datalek zien wij erop toe dat bij het verwerken van persoonsgegevens de gedraglijn van de Pensioenfederatie wordt gerespecteerd.

In het najaar 2023 heeft onze pensioenadministrateur gemeld dat tegen de Nederlandse sanctielijst geen structurele toetsing heeft plaatsgevonden. Er is wel altijd getoetst tegen de Europese sanctielijst. Toen deze omissie werd ontdekt, is er direct melding van gemaakt en op verzoek van de toezichthouder DNB is het complete deelnemersbestand alsnog tegen de Nederlandse sanctielijst getoetst. Er zijn daarbij geen onregelmatigheden aangetroffen en geen zogenaamde 'hits' tegen de sanctielijsten geconstateerd.. Desondanks hebben wij deze operationele tekortkoming wel moeten melden aan de toezichthouder DNB, omdat ook een operationele omissie geldt als overtreding. Gebleken is dat meerdere pensioenfonds bij dezelfde pensioenadministrateur met hetzelfde incident te maken hebben gekregen. De pensioenadministrateur heeft de operationele processen inmiddels verbeterd. Zie ook paragraaf 5.4 over Niet financiële risico's.

In juli 2023 is de Wet Toekomst Pensioenen (Wtp) van kracht geworden. Ons pensioenfonds zal geen nieuwe pensioenregeling onder de Wtp meer invoeren, maar een gesloten pensioenfonds worden en als zodanig onder de regels van het FTK blijven opereren. Daarmee zijn grote delen van de nieuwe wet niet van toepassing op ons pensioenfonds: zo zullen onze sociale partners geen transitieplan indienen en zal ons pensioenfonds geen implementatie- en communicatieplan maken voor de overgang naar een nieuwe regeling, want die komt er binnen ons pensioenfonds niet.

Er zijn andere onderdelen van de Wtp die wel voor ons pensioenfonds tot aanpassingen hebben geleid. Het gaat dan om de onderwerpen keuzebegeleiding en de manier van omgaan met klachten.

- Per 1 juli 2023 hebben wij ons proces rondom keuzebegeleiding aangescherpt om zo onze deelnemers goed in staat te stellen de voor hen passende keuzes te maken in onze pensioenregeling.
- Per 1 juli 2023 hebben wij ook ons klachtenbeleid en -reglement aangescherpt.

8.3 Toezichthouders

Het pensioenfonds staat onder toezicht van de Autoriteit Financiële Markten (AFM), De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). In het verslagjaar zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. DNB en AFM hebben geen aanwijzingen aan het pensioenfonds gegeven. Er is geen bewindvoerder aangesteld. Het pensioenfonds had geen toestemming van de toezichthouder nodig bij het gebruik van de normale bevoegdheden.

AFM

De AFM is als toezichthouder belast met het bevorderen van een zorgvuldige financiële dienstverlening aan consumenten, waaronder het bewaken van de informatie die pensioenfondsen verschaffen ten aanzien van juistheid en begrijpelijkheid.

Afgezien van de jaarlijkse uitvraag communicatie is er geen contact geweest met AFM in 2023.

DNB

DNB is als toezichthouder belast met het prudentieel toezicht. Dit toezicht richt zich op de financiële stevigheid van financiële ondernemingen. Doel is bij te dragen aan de stabiliteit van de financiële sector. Het pensioenfonds legt daarom structureel alle wijzigingen in statuten, reglementen, ABTN en de jaarstukken voor aan DNB. Verder informeert ons pensioenfonds DNB met de voorgeschreven rapportages periodiek over zijn financiële situatie. Eind februari 2022 ontving het pensioenfonds van DNB een mitigatiebrief over het op orde brengen van beheersmaatregelen rondom de risico's op het gebied van informatiebeveiliging. Het bestuur is verderop in dat jaar een project gestart om de betreffende controls naar volwassenheidsniveau 4 te brengen. Dat niveau is begin 2023 bereikt. In juni 2023 vond hierop een audit plaats door een externe deskundige, waarna bij de daaropvolgende uitvraag van DNB bevestigd is dat de controls inderdaad op orde zijn.

Verder is er in 2023 met DNB periodiek overleg geweest over:

- de intrekking van de verplichtstelling en het einde van de pensioenopbouw;
- het traject van sociale partners om tot een nieuwe pensioenregeling en een voorkeurspartij voor de uitvoering te komen;
- de bestuurlijke opvolging;
- het niet-invaren van ons pensioenfonds;
- het niet hoeven indienen van een transitieplan, implementatieplan en communicatieplan in de zin van de Wet toekomst pensioenen;
- de toekomst van het pensioenfonds.

AP

De AP is de onafhankelijke toezichthouder in Nederland die de bescherming van persoonsgegevens bevordert en bewaakt. De AP houdt toezicht op de naleving van de wettelijke regels voor bescherming van persoonsgegevens.

Rotterdam, 17 juni 2024

Het bestuur van de Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart

Ronald van Oostrom, voorzitter

Michael Vos, vicevoorzitter

Cees Blokzijl

Ingrid Blom - Meeusen

Marion Braamkolk - van de Runstraat

Shantinella Mariano

Michel Steketee

Xander den Uyl

9 Verslag van het verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan (verder: "het VO") van de Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart is ingesteld per 1 juli 2014 en rapporteert middels dit verslag zijn bevindingen en zijn oordeel over het jaar 2023.

Het VO heeft zes leden: twee leden namens de aangesloten werkgevers, drie leden namens de deelnemers en één lid namens de pensioengerechtigden. Er zijn momenteel drie vacatures voor de plaatsvervangende leden van de geledingen deelnemers en pensioengerechtigden en werkgevers.

Het VO is aan het eind van het verslagjaar als volgt samengesteld:

Voorzitter:	Egbert Schelhaas	namens werkgevers (KBN)
plv. Voorzitter:	Rien van den Boogaard	namens pensioengerechtigden (Nautilus)
Secretaris:	Jan van der Laan	namens deelnemers (Nautilus)
plv. Secretaris:	Gerard Schenk	namens deelnemers (Nautilus)
Lid:	Antoine Hermes	namens deelnemers (Nautilus)
Lid:	Rob Uittenbosch	namens werkgevers (KBN)

Gedurende het verslagjaar hebben geen mutaties plaatsgevonden.

Tevens hebben er, conform het rooster van aftreden geen herbenoemingen plaatsgevonden.

Aan het einde van het verslagjaar stonden de volgende vacatures voor plaatsvervangende leden open:

- Plaatsvervangend lid namens de deelnemers (Nautilus)
- Plaatsvervangend lid namens de pensioengerechtigden (Nautilus)
- Plaatsvervangend lid namens de werkgevers (KBN)

Het VO geeft achteraf zijn oordeel over het handelen van het bestuur en de door het bestuur gemaakte beleidskeuzes voor de toekomst. Daarnaast heeft het VO adviesrechten die in de statuten en het Reglement Verantwoordingsorgaan zijn vastgelegd.

Het bestuur legt verantwoording af aan het VO over de naleving van de Code Pensioenfondsen 2018, principes voor goed pensioenfondsbestuur zoals vastgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid. Hierin zijn onder meer de frequentie van het overleg met het bestuur, het recht op informatie en overleg met externe deskundigen, de te behandelen onderwerpen met betrekking tot het beleid alsmede de verantwoording aan het Verantwoordingsorgaan vastgelegd. Het VO baseert zijn oordeel op het jaarverslag van het pensioenfonds, de jaarrekening, de bevindingen van de Raad van Toezicht (verder RvT), de gang van zaken gedurende het afgelopen boekjaar en overige informatie.

Het oordeel van het VO wordt tenminste één maal per jaar schriftelijk vastgelegd in het jaarverslag van het pensioenfonds en samen met de reactie van het bestuur daarop, op korte termijn bekend gemaakt aan de bij het VO betrokken belangengroepen. Daarnaast wordt het goedgekeurde jaarverslag van het pensioenfonds geplaatst op de website van het pensioenfonds.

Het VO heeft in 2023 onder andere gebruik gemaakt van het adviesrecht ten aanzien van:

- De samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten
- De profielschets lid Raad van Toezicht
- 2^e Opzegronde vrijwillige aansluitingen
- Aanpassen van het klachtenreglement
- Actualisatie van het Toeslagenbeleid
- Herijken fondsreglementen

Het VO heeft in 2023 een bindende voordracht gedaan om per 1 januari 2024 Dhr. E. Hagen als lid van de RvT te herbenoemen voor extra bovenwettelijk termijn. Dit om de kennis die hij inmiddels van ons fonds heeft te behouden nu het fonds eindig is en er veel belangrijke beslissingen genomen moeten worden. Tevens is besloten om met de huidige bezetting van het Bestuur, RvT en het VO door te gaan tot het einde van het fondsbestaan indien De Nederlandse Bank (verder DNB) hier geen bezwaar heeft.

Onderlinge vergaderingen en overleg met het bestuur

In het verslagjaar 2023 is er acht keer onderling vergaderd waarvan éénmaal via een videoconferentie en éénmaal overlegd in een gezamenlijke vergadering met het bestuur en de raad van toezicht. Ook is er een gezamenlijk informeel overleg geweest op de heidag van 4 september 2023 waar we wat dieper zijn ingegaan op de onderwerpen datakwaliteit, selectie bestemming collectieve waardeoverdracht en het nog uit te voeren deelnemersonderzoek. Verder is er een opleidingsmiddag geweest waar uitgebreid is ingegaan op de mogelijkheid van een zogenaamde hybride pensioenregeling als een eventuele mogelijkheid om de bestaande pensioenen onder te brengen waarbij de deelnemer individueel de keuze heeft. Verder hebben op verzoek van het VO de leden van het bestuur de vergaderingen van het VO deels bijgewoond om toelichting te geven op belangrijke zaken en actuele ontwikkelingen binnen het pensioenfonds. Er is ook regelmatig overleg tussen de voorzitters van het bestuur, de RvT en het VO.

Twee leden van het VO hebben op persoonlijke titel zitting in de klankbordgroep van het pensioenfonds. De klankbordgroep bestaat uit een aantal deelnemers, werkgevers vertegenwoordiging uit het bestuur en het bestuursbureau van het fonds. In 2023 hebben er twee bijeenkomsten plaatsgevonden.

De opleidingsmiddag en de vergaderingen hebben fysiek plaatsgevonden, de overleggen van klankbordgroep hebben in goede orde plaatsgevonden via een videoconferentie. Vanaf november 2023 is er maandelijks een korte videoconferentie over de voortgang i.v.m. de Toekomst fonds waarbij het VO en de RvT worden meegenomen in de laatste ontwikkelingen en belangrijke gebeurtenissen van het fonds door enkele bestuursleden en de directeur van het bestuursbureau.

Daarnaast is het VO door het bestuur op de hoogte gesteld van:

- dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad
- besluitvorming over de parameters 2023 / premiebeleid / toeslagverlening per 1 januari 2024
- toekomst van het fonds i.v.m. de beëindigen van de verplichtstelling per 1 januari 2025 en het nieuwe Pensioenstelsel
- financiële en actuariële analyses
- discussie over de toekomstvisie
- beleggingsbeleid 2024 / risicohouding (ambities/ risico's en zekerheden)
- transitie en implementatie pensioenadministratie.

Gebeurtenissen gedurende het jaar 2023

Zoals de voorgaande jaren behoorlijk beïnvloed werden door de Coronapandemie, zo werd het jaar 2023 vooral gekenmerkt door het voortdurende conflict tussen Rusland en Oekraïne waar nog steeds een zware oorlog woedt. De gevolgen op de financiële markten vanwege sancties van Europa op goederen en grondstoffen vanuit Rusland zijn enigszins genormaliseerd. Echter op 7 oktober 2023 breekt er een oorlog uit tussen Israël en Hamas in Gaza wat ook weer de nodige onrust in de wereld met zich meebrengt. De Houthis

rebellen in Jemen hebben het gemunt op de scheepvaart die connecties met Israël hebben in de Rode Zee waardoor de scheepvaart de langere route rond zuid Afrika moet nemen.

Aandachtspunten 2023

Het VO had voor 2023 de volgende aandachtspunten benoemd:

- Toekomst van het fonds
- Pensioencommunicatie
- Het vermogen van het fonds in de transitie

Bevindingen, Conclusies en aandachtspunten van het Verantwoordingsorgaan

1. Communicatie

Aan de klankbordgroep wordt deelgenomen door enkele leden van het VO. De planning is om dan twee maal per jaar bij elkaar te komen. Dit jaar heeft er tweemaal een overleg via videoconferentie plaatsgevonden. Naar onze mening is dit in goede orde is verlopen.

2. Toekomst pensioenfonds

De sociale partners vinden het van belang de mogelijkheid van pensioendeelname te houden, ook na het vervallen van de verplichtstelling. Inmiddels is het besluit genomen om dit niet zelf te gaan uitvoeren als een vrijwillig fonds. Sociale partners hebben afspraken gemaakt met Aegon Cappel over het uitvoeren van een nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2025.

3. Scholing

Ook dit jaar is er weer het nodige gedaan aan scholing om de noodzakelijke kennis en ervaring te onderhouden die nodig is om goed te kunnen functioneren in het VO. De studiemiddag in oktober 2023 is gebruikt om dieper in te gaan op de mogelijkheid om de bestaande pensioenen in hybridevorm onder te brengen bij een andere partij wat zich kenmerkt door de keuzevrijheid voor de deelnemer.

4. Procedure voormalige pensioenuitvoeringsorganisatie

De hoger beroep procedure welke het bestuur had aangespannen in de zaak met de voormalige pensioenuitvoeringsorganisatie Syntrus Achmea vanwege de extra gedeclareerde uren, is inmiddels tot een uitspraak gekomen. De rechtbank heeft ons fonds voor het grootste gedeelte gelijk gegeven, wat gunstig is voor ons fonds.

5. Overlegstructuur

In iedere vergadering zijn één of meerdere personen van het bestuur een deel van de vergadering aanwezig om toelichting te geven op de besluiten van het bestuur en antwoorden te geven op vragen die er bij het VO leven. Het VO waardeert dit zeer.

6. Aanpassing premies, opbouwpercentage en franchise

Aan het einde van dit verslagjaar is door sociale partners besloten dat de premie ongewijzigd blijft op 22,5% voor het jaar 2024. Het opbouwpercentage wijzigt bij deze premie van 1,16% in 2023 naar 1,65% in 2024. Op verzoek van sociale partners is de franchise voor 2024 gelijk gehouden met die van 2023.

7. Samenwerking sociale partners en bestuur

De samenwerking tussen enerzijds de sociale partners en anderzijds het bestuur is goed naar onze indruk. Nu de huidige vorm van het pensioenfonds zijn einde nadert, treedt het bestuur vaker in overleg met de sociale partners om te kijken hoe nu verder. Het VO acht het van groot belang dat er een goede relatie blijft tussen beide partijen in het kader van de toekomst van het fonds.

8. Toeslagverlening

Ondanks dat er op basis prijsindex geen toeslag verleend zou kunnen worden is het toch mogelijk om een gedeeltelijke toeslag te verlenen van wege het feit dat er vorig jaar een aangepaste (verlaagde) toeslag verleend is. Het toeslagbeleid is hierop aangescherpt. Per 1 januari 2024 heeft het bestuur besloten een toeslag te verlenen van 0,24%.

9. Communicatie buitenlandse werknemers

Sinds jaren heeft het VO vanwege de problematiek rond de communicatie met de buitenlandse werknemers veel aandacht besteed aan de bereikbaarheid van met name de nabestaanden van deze werknemers in geval van overlijden van de werknemer of ex-werknemer. Dit omdat de nabestaanden vaak niet bekend zijn met de opgebouwde rechten en hoe het pensioen aan te vragen. Omdat dit probleem ook bij andere fondsen speelt is er door het pensioenfonds contact gezocht met de sociale verzekeringsbank om te kijken hoe dit kan worden aangepakt. Dit heeft er uiteindelijk in geresulteerd dat de sociale verzekeringsbank eenmalig van alle buitenlandse werknemers in Nederland de gegevens aanlevert om zo de databestanden van het pensioenfonds op orde te krijgen. Het controleren van de gegevens van buitenlandse werknemers in de data van AZL met behulp van de data welke van de SVB is ontvangen loopt nog. Het VO blijft dit op de voet volgen.

10. Beloningsbeleid

Conform het in 2022 herziene beloningsbeleid zijn de beloningen van het bestuur, RvT en het VO meegestegen met de index. Vanwege extra werkzaamheden bovenop hun reguliere taken als gevolg van de aanstaande beëindiging van het pensioenfonds heeft RvT de beloning van een aantal bestuursleden aangepast. Deze aanpassingen werden uitgevoerd conform het huidige beloningsbeleid.

11. Mutaties

Het VO kan zich goed vinden in de beslissing om met de huidige bezetting van Bestuur, RvT en het VO door te gaan tot het einde van het fondsbestaan. Op die manier blijft de huidige kennis van het fonds behouden in deze tijd van veel gebeurtenissen en belangrijke beslissingen die genomen moeten worden omtrent het goed afsluiten van het fonds en daarmee gepaard gaande collectieve waardeoverdracht.

Oordeel

Nu het pensioenfonds per 1 januari 2025 zijn verplichtstelling verliest en daarna niet op de huidige voet verder zal gaan, is een goed overleg tussen bestuur enerzijds en de sociale partners anderzijds van groot belang. Naar ons oordeel maakte het bestuur werk van de toekomst van het pensioenfonds, zowel intern als in haar activiteiten richting sociale partners en ministerie(s).

Onze conclusie is dat het bestuur een zorgzaam en opbouwend beleid heeft gevoerd, waarbij de belangen van alle betrokkenen evenwichtig zijn afgewogen. Ook heeft het VO de rapportage over het jaar 2023 van de raad van toezicht ontvangen. Naar het oordeel van het VO geeft dit een goed overzicht van zijn gedane werkzaamheden en taken. Het VO is verheugd met de (pro)actieve houding van de raad en neemt een inhoudelijk sterke toezichthouder waar.

Rotterdam, 17 juni 2024

Namens het Verantwoordingsorgaan van de Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart,

De heer Egbert Schelhaas
Voorzitter

De heer Jan van der Laan
Secretaris

9.1 Reactie bestuur

In 2023 is veel aandacht besteed aan de komende sluiting van het fonds per 1 januari 2025. Alle reden om de gremia goed aangehaakt te houden en frequent zaken af te stemmen. De intensievere samenwerking en de actieve inbreng van het VO waarderen wij zeer. De onderlinge contacten leveren een positieve bijdrage aan het besluitvormingsproces. Die contacten – waaronder de aanwezigheid bij de vergaderingen van het VO – zetten wij graag in 2024 graag voort. We blijven het VO steeds betrekken bij de ontwikkelingen rondom de toekomst van het fonds. Dit gebeurt naast de aanwezigheid bij VO-vergaderingen onder andere door de maandelijkse toelichting op de voortgangsrapportage Sluiting Fonds en de gezamenlijke heidag(en).

10 Raad van toezicht

Werkwijze raad van toezicht

De Raad van Toezicht (RvT) heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De RvT is tenminste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het VO en in het jaarverslag. De RvT staat daarnaast het bestuur met raad ter zijde.

De RvT oefent zijn taak uit door het lezen van stukken en het overleggen in eigen kring; door met regelmaat aanwezig te zijn bij andere overleggen van het pensioenfonds; en door het voeren van gesprekken met de voorzitter en ander leden van het bestuur, de voorzitter van het VO, medewerkers van het bestuursbureau, sleutelfunctiehouders en externe adviseurs.

De RvT heeft (goedkeurings)rechten ten aanzien van een aantal bestuursbesluiten. In 2023 heeft de RvT goedkeuring verleend aan de vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening 2022. Daarnaast heeft de RvT het afgelopen jaar aangegeven geen reden tot belet te zien voor de herbenoemingen van mevrouw Marion Braamkolk en de heer Michael Vos per 1 januari 2024, de benoeming van mevrouw Shantinella Mariano als bestuurslid per 1 september 2023 en de benoeming van de bestuursleden mevrouw Ingrid Blom en de heer Xander den Uyl als bestuurslid per 1 januari 2024.

De RvT kan beschikken over alle informatie die de RvT denkt nodig te hebben om zijn taak goed te kunnen vervullen en heeft vrije toegang tot de stukken voor het bestuur en het VO. De ondersteuning van de RvT door het bestuursbureau is goed en de directe betrokkenheid van de directeur bestuursbureau bij de RvT wordt gewaardeerd. De RvT heeft in 2023 in eigen kring een zelfevaluatie uitgevoerd.

Thema's 2023

De RvT heeft in 2023 bijzondere aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

1. Toekomst fonds

a) Plan van aanpak

Het bestuur heeft het afgelopen jaar een gedetailleerd plan van aanpak Toekomst Fonds opgesteld. Bestuursleden zijn verantwoordelijk voor één of meerdere deelprojecten. De directeur bestuursbureau monitort het project en gremia worden maandelijks op de hoogte gebracht van de voortgang. Met name de deelprojecten datakwaliteit en stakeholdermanagement hebben veel aandacht van het bestuur gevraagd. De RvT heeft gezien dat het relatief veel tijd heeft gekost om het project van de grond te krijgen. De RvT zag in tweede helft van het jaar een grotere voortvarendheid bij het bestuur, maar vraagt toch aandacht voor de daadwerkelijke besluitvorming en het vasthouden van een bepaalde mate van urgentie, zonder hierbij de zorgvuldige besluitvorming, een goede onderbouwing en een evenwichtige belangenafweging uit het oog te verliezen.

De contacten en de relatie met de uitvoeringsorganisatie AZL zijn belangrijk voor het realiseren van het plan van aanpak gezien de afhankelijkheid van deze uitvoeringsorganisatie en de mogelijke mismatch tussen beschikbare en benodigde capaciteit op een bepaald moment. Hier heeft het bestuur aandacht voor.

b) Governance en functioneren bestuur

Het bestuur heeft het afgelopen jaar voldoende aandacht gehad voor de continuïteit en geschiktheid bij alle gremia voor de komende fase van het pensioenfonds. In het belang van het pensioenfonds is ervoor gekozen om zo veel mogelijk 'met de bestaande ploeg naar de finish' te gaan. Het bestuur heeft daartoe, in overleg met de gremia, onderbouwd hoe een extra termijn voor een aantal leden van het bestuur en raad van toezicht daarin past. Inmiddels hebben ook enkele herbenoemingen plaatsgevonden, welke door DNB zijn goedgekeurd.

Het Project 'Toekomst Fonds' vraagt meer tijdsinzet van een drietal bestuurders. De RvT is akkoord gegaan met een tijdelijke aanvullende vergoeding voor deze extra inzet. Daarnaast is het besluit genomen om de rol van sleutelfunctiehouder risicobeheer extern te beleggen. Dit is voor de RvT een belangrijke waarborg om de onafhankelijkheid van de risicofunctie te borgen gezien de directe betrokkenheid van de diverse bestuursleden bij het project Toekomst Fonds.

c) Belanghebbenden

Er is regelmatig onderling overleg tussen het pensioenfonds en de sociale partners in het kader van het vervallen van de verplichtstelling en de toekomst van het pensioenfonds. De RvT constateert dat het bestuur zich terdege bewust is van de eigen verantwoordelijkheden hierbij. Ook voor de komende periode is een wederzijdse open communicatie met sociale partners van belang. De RvT ziet dat het VO goed door het bestuur wordt betrokken bij de ontwikkelingen rond de toekomst van het pensioenfonds. Een goed instrument daarvoor zijn de eind 2023 gestarte maandelijkse bijpraatsessies. In algemene zin krijgt het VO voldoende informatie om zijn taken te vervullen. Deze handelt het VO zorgvuldig af. De RvT heeft waardering voor de inbreng van het VO.

De belangrijkste stakeholders van het pensioenfonds zijn de deelnemers. Eind 2023 heeft het pensioenfonds onderzoek gedaan onder deelnemers naar de voorkeur voor het onderbrengen van de opgebouwde aanspraken. De RvT is blij met dit initiatief en is positief verrast door de relatief hoge respons. Het interpreteren en tegemoetkomen aan de uitkomsten van het onderzoek is nu aan het bestuur en is input voor de rest van het besluitvormingsproces. De oordeelsvorming door het bestuur richt zich met name op de weging tussen ambitie versus zekerheid. Daarbij ontbreekt, volgens de RvT, vooralsnog een zichtbare afweging tussen de verschillende belangen van actieven-slapers-gepensioneerden en tussen verschillende leeftijdscategorieën.

d) Beleggingsbeleid

Reeds eerder heeft het bestuur in het licht van het definitief intrekken van de verplichtstelling onderzoek gedaan naar de mogelijkheid en wenselijkheid om het risicoprofiel te reduceren (de-risking). Daarbij zijn diverse argumenten vóór en tegen de-risken tegen elkaar afgewogen, met het belang van de deelnemers en de ambitie van een waardevast pensioen als uitgangspunt. Er is toen besloten om vooralsnog niet te de-risken, maar wel triggers te benoemen om de-risking opnieuw aan de orde te stellen. De RvT constateert dat deze triggers ook daadwerkelijk periodiek gemonitord worden.

In 2023 zou in beginsel een nieuwe ALM-studie ter herijking van de financiële opzet uitgevoerd moeten worden. De RvT begrijpt de redenen waarom het bestuur heeft besloten in 2023 geen ALM-studie uit te voeren en dit in 2024 opnieuw te beoordelen.

De RvT constateert voorts dat in het kader van Toekomst Fonds is vastgesteld dat de kwaliteit van de waardering van de beleggingsportefeuille op orde en geborgd is, en de liquiditeit van de beleggingsportefeuille goed wordt gemonitord.

e) Communicatie

In 2023 is een start gemaakt met het informeren van deelnemers over het einde van de verplichtstelling. Hiertoe is in 2023 een integrale communicatiekalender opgesteld waarin ook de reguliere communicatie is opgenomen. Nadat in de eerste helft van 2023 nog zeer bescheiden is bericht over de toekomst van het pensioenfonds, heeft dit onderwerp in de tweede helft van 2023 een prominente plek op de website gekregen. Zowel deelnemers als werkgevers dienen tijdig geïnformeerd te worden. Vrijwillig aangesloten werkgevers zijn inmiddels geïnformeerd over einde deelname aan het pensioenfonds.

Met sociale partners is afgesproken dat op de website wordt doorverwezen naar de websites van sociale partners zodat deelnemers en werkgevers toegang hebben tot informatie over de nieuwe pensioenregeling. Dit sluit aan bij de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de verschillende stakeholders.

f) Administratie

In het kader van Toekomst Fonds is er extra aandacht voor de kwaliteit van de pensioenadministratie. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar de kwaliteit van de dienstverlening door AZL. Het bestuur heeft daartoe regelmatig overleg met AZL.

In 2023 is het datakwaliteitsbeleid en het herzieningenbeleid door het pensioenfonds aangepast. Tevens is met oog op einde verplichtstelling gekeken naar hoe om te gaan met het beleid en uitvoering van vrijstellingen. Dat het pensioenfonds op een aantal beleidsterreinen aansluiting zoekt bij het beleid van AZL zou de uitvoering eenvoudiger moeten maken.

In 2023 is het deelproject datakwaliteit gestart. Nadat het project langzaam op gang kwam lijkt er in de tweede helft van 2023 meer voortgang te worden gemaakt. Er is een datakwaliteitsonderzoek uitgevoerd dat heeft geresulteerd in een nulmeting.

Het huidige contract met AZL loopt eind 2024 af. Daarna wordt het contract stilzwijgend verlengd voor de periode van een jaar. Gezien einde verplichtstelling per 1 januari 2025 is het bestuur in gesprek met AZL over nieuwe afspraken.

2. Financiële situatie 2023

De actuele dekkingsgraad steeg van 129,4% naar 134,1% en de beleidsdekkingsgraad van 134,7% naar 135,8%. Evenals eind 2022 ligt de beleidsdekkingsgraad eind 2023 ruim boven het vereist eigen vermogen dat ultimo 2023 122,1% bedroeg. Hierdoor is er geen sprake van een reservetekort en is geen herstelplan nodig.

De toename van de gemiddelde rente maakte het mogelijk om op basis van het geldende premiebeleid en een door sociale partners gelijk gehouden premie van 22,5% het opbouwpercentage per 1 januari 2024 te verhogen van 1,16% naar 1,65%.

Voor de toeslagverlening die per 1 januari 2023 was toegekend, was rekening gehouden met het feit dat het beeld van de ontwikkeling van de consumenten prijzen vertekend was door de wijze waarop het CBS energieprijzen daarin meenam. Om ook bij de toeslagverlening per 1 januari 2024 deze correctie consistent toe te kunnen passen, was aanpassing van het toeslagbeleid noodzakelijk. Het bestuur heeft deze aanpassing naar de mening van de RvT op zorgvuldige wijze doorgevoerd, door de aanpassing van tevoren te toetsen bij de accountant, de actuariële sleutelfunctiehouder, DNB en het VO. Na de voorwaardelijke vaststelling heeft het VO een positief advies gegeven. Dit maakte het mogelijk om per 1 januari 2024 een toeslag te verlenen van 0,24%.

De jaarlijkse haalbaarheidstoets is in mei 2023 in het bestuur besproken. Daarbij is vastgesteld dat voldaan wordt aan de door het pensioenfonds vastgestelde ondergrens en de maximale relatieve afwijking.

3. Risicobeheersing

Het integraal risicomanagement (IRM) functioneert al meerdere jaren op een volwassen niveau. In het kader van het project Toekomst Fonds hebben de projectmanager en de risicobeheerfunctie een uitgebreide risicoparagraaf aan het projectplan toegevoegd met beheersmaatregelen voor de diverse risico's en een inschatting van de verwachte effectiviteit daarvan. De RvT vindt dit een noodzakelijke en waardevolle aanvulling van het projectplan. De RvT constateert dat het risicomanagement van het project terecht is ondergebracht bij de eerste lijn, namelijk de bestuurlijke werkgroep, met een toetsende rol voor de sleutelfunctiehouder risicobeheer. De RvT constateert dat het bestuur de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) heeft vastgesteld. Deze was bijgewerkt nadat speciale aandacht was besteed aan potentiële belangenverstrengeling, met name tegen de achtergrond van de toekomst van het fonds en de mogelijke overdracht van de pensioenregeling. Daarnaast zijn daaraan gerelateerde compliance fondsdocumenten aangescherpt. De RvT acht het goed dat dit is gebeurd.

Sinds eind 2020 is er een externe sleutelfunctiehouder interne audit. Begin 2023 heeft er een evaluatie van de sleutelfunctiehouder interne audit plaatsgevonden, iets waar de RvT ook voorstander van was. De evaluatie heeft geleid tot het besluit een nieuw iemand voor deze functie te zoeken, op basis van herijkte selectiecriteria. Dit is gelukt, maar heeft wel betekend dat de interne auditfunctie voor een deel van 2023 op een lager pitje kwam te staan. Inmiddels is de draad weer opgepakt. Voor 2024 is er een audit jaarplan, met tevens een doorkijk naar mogelijke audits voor 2025 en 2026.

Goed pensioenfondsbestuur (normen Code Pensioenfonds)

De RvT constateert dat het bestuur gekeken heeft naar waar het de normen uit de Code Pensioenfonds naleeft en toepast en waar niet. Het bestuur heeft daarbij voldoende beargumenteerd aangegeven waarom het niet aan twee normen voldoet. Het

bestuur legt hierover verantwoording af in zijn bestuursverslag over het jaar 2023. Vanaf 1 januari 2024 geldt een aangepaste Code Pensioenfondsen.

Opvolging aanbevelingen rapport 2022

De RvT heeft vastgesteld dat het bestuur voldoende opvolging heeft gegeven aan de oproep van de RvT om voortvarend te werk te gaan met een gedegen plan van aanpak als basis. Het bestuur heeft daarbij aandacht gehouden voor de uitvoering in het hier en nu.

Tot Slot

2024 zal in het teken staan van definitieve besluitvorming en het verhuis klaar maken van het pensioenfonds. Daarmee wordt 2024 een toekomstbepalend jaar. De RvT roept het bestuur op om voortgang te houden in de te nemen stappen en vraagt daarbij nadrukkelijk aandacht voor de benodigde onderbouwing van de besluitvorming inclusief een aantoonbare evenwichtige afweging van de verschillende belangen van groepen deelnemers. De evenwichtigheid van de besluitvorming zal in belangrijke mate bijdragen aan het draagvlak bij deelnemers voor de gemaakte keuzes. Ook goede communicatie naar deelnemers en werkgevers zal bijdragen aan het draagvlak.

Het VO en de RvT zijn het afgelopen jaar goed meegenomen. De oproep blijft ook voor komend jaar om de gremia goed mee te nemen in de te zetten stappen, mede in het licht van hun formele rollen in dit proces.

De RvT spreekt zijn waardering uit voor de grote inzet van het bestuur, het VO, het bestuursbureau en alle betrokkenen bij de werkzaamheden in het afgelopen jaar.

10.1 Reactie van het bestuur

Het bestuur dankt de raad van toezicht wederom voor zijn constructieve bijdrage in 2023. Het rapport van de raad is besproken tijdens de bestuursvergadering van 11 maart 2024 en was herkenbaar voor het bestuur. Het is prettig te constateren dat de gesprekken die wij hebben gevoerd met de raad van toezicht telkens hebben geleid tot aanscherpingen en verbeteringen.

We waarderen de aanbeveling die de raad van toezicht geeft om het VO en de raad van toezicht goed mee te nemen in het besluitvormingsproces inzake toekomst fonds gezien de formele rollen van het VO en de raad van toezicht in dit proces. Dit gebeurt onder andere door de maandelijkse toelichting op de voortgangsrapportage Sluiting Fonds en de gezamenlijke heidag(en).

Het bestuur stelt de samenwerking en de dialoog met de raad van toezicht inzake het proces richting sluiting van het fonds zeer op prijs. Het bestuur weet zich hierin gesteund door de inhoudelijke expertise van de leden van de raad.

11 Jaarrekening

In dit hoofdstuk presenteert het bestuur van de Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart statutair gevestigd te Rotterdam de jaarrekening over boekjaar 2023 eindigend op 31 december 2023. In hoofdstuk 12 volgen de verklaringen van de waarmede actuaire en van de certificerende accountant van het pensioenfonds.

Balans per 31 december

(na bestemming saldo van baten en lasten; in duizenden euro)

Activa	2023	2022
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
Vastgoedbeleggingen	153.866	161.250
Aandelen	396.473	357.494
Vastrentende waarden	501.633	458.417
Derivaten	18.586	27.105
	1.070.558	1.004.266
Vorderingen en overlopende activa [2]	13.287	19.514
Liquide middelen [3]	28.051	9.133
Totaal activa	1.111.896	1.032.913

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2023	2022
Algemene reserve [4]	273.257	227.750
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [5]	814.302	769.566
Overige technische voorziening [6]	200	202
	814.502	769.768
Kortlopende schulden en overlopende passiva [7]	24.137	35.395
Totaal passiva	1.111.896	1.032.913

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2023	2022
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [8]		
Directe beleggingsopbrengsten	11.571	7.711
Indirecte beleggingsopbrengsten	80.532	-324.747
Directe kosten van vermogensbeheer	-1.086	-1.233
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen	91.017	-318.269
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [9]	27.339	26.123
Saldo van overdrachten van rechten [10]	-261	-360
Pensioenuitkeringen [11]	-24.376	-24.262
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [12]		
Wijziging rentecurve	-23.344	338.110
Benodigde intresttoevoeging	-25.144	4.952
Inkoop nieuwe pensioenaanspraken	-18.727	-22.470
Binnenkomende waardeoverdracht	-897	-1.248
Uitgaande waardeoverdracht	1.169	1.529
Toename voorziening toekomstige kosten	-593	-744
Vrijval excassokosten	850	847
Uitkeringen	24.284	24.208
Actuarieel resultaat op sterfte	2.420	1.998
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	-398	-167
Actuarieel resultaat op mutaties	-294	205
Toeslagverlening	-1.838	-95.471
Wijziging sterftegrondslagen	0	-5.588
Overige mutaties technische voorzieningen	-2.224	-779
	-44.736	245.382

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2023	2022
Mutatie overige technische voorzieningen [13]	2	-3
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [14]	-3.760	-3.067
Overige baten en lasten [15]	282	-35
Saldo van baten en lasten	45.507	-74.491
 Resultaatbestemming		
Algemene reserve	45.507	-74.491

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2023	2022
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	28.439	25.303
Overgenomen pensioenverplichtingen	759	1.255
	29.198	26.558
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen en afkopen	-24.007	-23.984
Overgedragen pensioenverplichtingen	-1.020	-1.614
Betaalde pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-3.162	-3.634
Overige uitgaven	0	-17
	-28.189	-29.249
Totaal pensioenactiviteiten	1.009	-2.691
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	10.329	8.754
Verkopen en aflossingen beleggingen	41.017	147.912
Ontvangen cash collateral	10.830	0
	62.176	156.666
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-43.177	-173.727
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-1.090	-1.240
Betaald cash collateral	0	-10.446
	-44.267	-185.413
Totaal beleggingsactiviteiten	17.909	-28.747
Mutatie liquide middelen	18.918	-31.438
Saldo liquide middelen 1 januari	9.133	40.571
Saldo liquide middelen 31 december	28.051	9.133

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Inleiding

Het doel van het pensioenfonds, ingeschreven in het handelsregister onder nummer 41126757, statutair gevestigd te Rotterdam is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het pensioenfonds invaliditeitsuitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota van het pensioenfonds. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de in de branche Rijn- en Binnenvaart verplicht aangesloten werkgevers. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de in de branche verplicht gestelde pensioenregeling. Het vestigingsadres van het pensioenfonds is Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen.

Toepassing richtlijnen voor de jaarverslaggeving

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar, tenzij anders vermeld.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Waardering

Algemene grondslagen

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2023, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2023. Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is van de stichting. Alle financiële informatie in euro's is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal. Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op reële waarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd volgens het kostprijsmodel. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de (geamortiseerde) kostprijs. In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Stelselwijzigingen

In 2023 hebben zich geen stelselwijzigingen voorgedaan.

Schattingswijzigingen

In 2023 is de wijze waarop de voorziening langdurig zieken wordt vastgesteld gewijzigd. Deze is nu bepaald op de risico premie betaald in het verslagjaar en het daaraan voorafgaande boekjaar en op basis van de (premie)opslag in de interne kostendekkende premie. Als gevolg deze aanpassing is de voorziening verlaagd met 273.

In 2022 is de voorziening verhoogd met 5.588 als gevolg van de schattingswijziging door toepassing van de aangepaste prognosetafel AG2022 (5.912), voorheen AG2020, en aanpassing van de ervaringssterfte (-324).

Opname van een actief, verplichting, bate of last

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld en indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een financieel actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta worden omgerekend naar Euro tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in buitenlandse valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in vastgoed beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Aandelen

De ter beurse genoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden en aandelen in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Hypothecaire leningen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Voor participaties in hypotheekfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Leningen op schuldbekentenis worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de contante waarde van de met vervroegde aflossing aangepaste kasstromen, verdisconteerd tegen de rente op staatsobligaties met vergelijkbare looptijden inclusief eventuele opslagen, behorende bij het risicoprofiel van de leningen.

Deposito's worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor deposito's is het verschil tussen marktwaarde en nominale waarde in het algemeen gering.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingsmodellen. In deze waarderingsmodellen wordt voor de contante waarde berekening gebruik gemaakt van waarneembare marktdata.

RJ 610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven. De derivaten met een negatieve waarde zijn opgenomen in de post "kortlopende schulden en overlopende passiva".

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid. Vorderingen en overlopende activa worden onderscheiden van vorderingen in verband met beleggingstransacties.

Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen de banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel met een looptijd korter dan twaalf maanden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering. In vreemde valuta luidende liquide middelen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Verwezen wordt verder naar de prijsgrondslagen voor buitenlandse valuta. Liquide middelen die naar verwachting langer dan 12 maanden niet ter beschikking staan van de onderneming, worden gerubriceerd als financiële vaste activa.

Algemene reserve

Het jaarlijkse resultaat volgens de staat van baten en lasten wordt toegevoegd aan, of onttrokken uit de algemene reserve.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum

onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente. Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde nominale rentetermijnstructuur per 31 december 2023. Bij de berekening van de voorziening voor pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken.

Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten (ook voor indexatiebesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de te bereiken pensioenaanspraken. Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen en een fondsspecifieke correctie voor ervaringssterfte.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, lang leven, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De voorziening is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen:

Intrest

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de door De Nederlandsche Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo jaar. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord in de mutatie "wijziging rentecurve". De gewogen gemiddelde rente ultimo 2023 bedraagt 2,27%.

Intresttoevoeging

Onder het FTK is de intresttoevoeging gelijk aan de 1-jaars rente primo boekjaar. Op basis van de DNB rentetermijnstructuur is deze rente gelijk aan 3,264% (2022: 0,486% negatief).

Sterfte

Voor mannen en vrouwen zijn de overlevingskansen ontleend aan de door het Actuariel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2022 waarop fondsspecifieke ervaringssterfte (op basis van het Willis Towers Watson ervaringssterfmodel 2022) wordt toegepast.

Gehuwdheid

Voor het latente partnerpensioen behorende bij niet-ingegaan ouderdomspensioen wordt het onbepaalde partnersysteem gehanteerd, uitgaande van gehuwdheidsfrequenties volgens de CBS-cijfers 2013. Op de pensioenleeftijd wordt een partnerfrequentie

van 100% gehanteerd in verband met de mogelijkheid tot uitruil. Na pensionering wordt de werkelijke burgerlijke staat aangehouden (bepaalde partnersysteem).

Uitkeringen

De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld.

Leeftijden

De leeftijden worden in maanden nauwkeurig bepaald.

Leeftijdsverschil

Uitgangspunt is dat de vrouw drie jaar jonger is dan de man.

Kosten

In de voorziening pensioenverplichtingen is een kostenvoorziening begrepen van 3,5% van de netto voorziening.

Overige technische voorzieningen

Naast de voorziening pensioenverplichtingen heeft Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart de Voorziening spaarfonds voor gemoedsbezwaarden opgenomen in de balans.

Dit betreft een spaarregeling voor deelnemers die niet verzekerd willen zijn. Op de pensioenleeftijd wordt het gespaarde bedrag in 15 jaar uitbetaald.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Schuld in verband met niet-gevraagde pensioen

Het fonds heeft een aanvullende schuld opgenomen voor de financiering van niet-opgevraagde pensioenen die in de toekomst mogelijk alsnog opgevraagd worden. Deze schuld is gelijkgesteld aan de hoogte van de niet-uitgekeerde pensioenen over de jaren 2020 t/m 2023 en is per 31 december 2023 gelijk aan 915 (2022: 600).

Resultaatbepaling

Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling. Directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kosten vermogensbeheer

Dit betreffen de vermogenskosten waarvoor het pensioenfonds facturen ontvangt. Kosten die ten laste van beleggingsfondsen worden gebracht, zijn niet afzonderlijk gepresenteerd.

Voorzover de transactiekosten niet zijn gefactureerd wordt gebruik gemaakt van inschattingen conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Inkoop nieuwe pensioenaanspraken

Inkoop nieuwe pensioenaanspraken betreft aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd op basis van de grondslagen primo jaar.

Benodigde intresttoevoeging

De benodigde intresttoevoeging wordt berekend over de beginstand van de voorziening pensioenverplichtingen en de mutaties hierin gedurende het jaar.

Vrijval excassokosten en uitkeringen

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoerings- en administratiekosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze posten betreffen de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Bestemming van het saldo

Het saldo wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is een overzicht dat de ingaande en uitgaande geldstromen (mutatie in de liquide middelen) per activiteit weergeeft. Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening worden verwerkt in de jaarrekening.

Gebeurtenissen die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum worden niet in de jaarrekening verwerkt. Als dergelijke gebeurtenissen van belang zijn voor de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening, worden de aard en de geschatte financiële gevolgen ervan toegelicht in de jaarrekening.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Tot de aan het fonds verbonden partijen behoren de bestuurders van het fonds, de directeur van het bestuursbureau en de bij het fonds aangesloten ondernemingen (de aan de pensioenregeling betalende werkgevers).

Transacties met (voormalige) bestuurders en directeur bestuursbureau

Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

De directeur van het bestuursbureau is aangemerkt als medebeleidsbepaler van het fonds, maar is niet in dienst van het fonds en ontvangt ook geen andere beloning vanuit het fonds. Hij ontvangt zijn beloning van zijn werkgever Montae & Partners B.V. waarmee het fonds een uitbestedingsovereenkomst heeft gesloten.

Transacties met de aangesloten ondernemingen

De aangesloten ondernemingen zijn gehouden tot meebetalen aan de pensioenregeling, en daarmee verbonden aan het fonds. In het uitvoeringsreglement c.q. de uitvoeringsovereenkomst tussen het fonds en de aangesloten ondernemingen is met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling vastgelegd:

- de wijze waarop de premie wordt vastgesteld;
- de wijze waarop en de termijnen waarbinnen de premie moet worden voldaan;
- de procedures die van toepassing zijn bij het niet-nakomen van de verplichting tot premiebetaling;
- procedures die gelden bij het opstellen en wijzigen van het pensioenreglement;
- voorwaarden waaronder toeslagverlening plaatsvindt; en
- uitgangspunten en procedures die van toepassing zijn op besluitvorming over vermogensoverschotten en -tekorten.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2022	Aankopen/ Verstrekk- ingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koers- verschillen	Niet- gerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2023
Vastgoedbeleggingen						
Vastgoed beleggingsfondsen	161.250	0	0	0	-7.384	153.866
Aandelen						
Aandelen beleggingsfondsen	357.494	0	-25.000	1.492	62.487	396.473
Vastrentende waarden						
Vastrentende beleggingsfondsen	228.674	38.268	-20.323	132	13.945	260.696
Obligaties	229.743	4.909	-8.625	-55	14.965	240.937
	458.417	43.177	-28.948	77	28.910	501.633
Derivaten						
Valutaderivaten	3.648	0	-2.200	2.200	-1.597	2.051
Rentederivaten	-9.112	0	15.131	-15.131	9.478	366
	-5.464	0	12.931	-12.931	7.881	2.417
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	971.697	43.177	-41.017	-11.362	91.894	1.054.389

Verdeling beleggingen activa/passiva

	2022			2023		
	Activa	Passiva	Totaal	Activa	Passiva	Totaal
Vastgoedbeleggingen	161.250	0	161.250	153.866	0	153.866
Aandelen	357.494	0	357.494	396.473	0	396.473
Vastrentende waarden	458.417	0	458.417	501.633	0	501.633
Derivaten	27.105	-32.569	-5.464	18.586	-16.169	2.417
Totaal beleggingen	1.004.266	-32.569	971.697	1.070.558	-16.169	1.054.389
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	7.107	0	7.107	25.760	0	25.760
Totaal beleggingen inclusief liquide middelen	1.011.373	-32.569	978.804	1.096.318	-16.169	1.080.149

Methodiek bepaling marktwaarde

Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.

Niveau 2: De actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.

Niveau 3: De waarde wordt direct of indirect vastgesteld met de netto contante waarde berekening. Daarnaast vallen derivaten die volgens een waarderingsmethode worden vastgesteld, waarbij gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata, onder deze categorie.

Niveau 4: Andere methode. Voor fondsbeleggingen wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages (intrinsieke waarde). Voor alle fondsen zijn de gecertificeerde jaarverslagen ontvangen.

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2023
Vastgoedbeleggingen	41.708	0	0	112.158	153.866
Aandelen	396.473	0	0	0	396.473
Vastrentende waarden	379.757	0	0	121.876	501.633
Derivaten	0	0	2.417	0	2.417
Overige beleggingen	25.760	0	0	0	25.760
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	843.698	0	2.417	234.034	1.080.149

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2022
Vastgoedbeleggingen	39.003	0	0	122.247	161.250
Aandelen	357.494	0	0	0	357.494
Vastrentende waarden	339.935	0	0	118.482	458.417
Derivaten	0	0	-5.464	0	-5.464
Overige beleggingen	7.107	0	0	0	7.107
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	743.539	0	-5.464	240.729	978.804

Bovenstaande niveau-indelingen zijn niet op basis van look-through. De beleggingsfondsen zijn naar niveau ingedeeld door aan te sluiten bij de producten waarin de betreffende beleggingsfondsen overwegend beleggen.

Aansluiting beleggingen balans en risicoparagraaf

Om een beter inzicht te geven in de beleggingen zijn de cijfers met betrekking tot de beleggingen opgesteld volgens het lookthroughprincipe. Onderstaande tabel geeft een inzicht in de aansluiting met de balans en de risicoparagraaf.

Categorie	Stand ultimo 2023	Liquide middelen	Verschuiving look- through	Stand risico paragraaf 2023	Stand risico paragraaf 2022
Vastgoedbeleggingen	153.866	0	8.301	162.167	169.527
Aandelen	396.473	0	-2.663	393.810	350.768
Vastrentende waarden	501.633	0	-12.002	489.631	446.408
Overige	0	25.760	4.845	30.605	8.496
Totaal exclusief derivaten	1.051.972	25.760	-1.519	1.076.213	975.199
Derivaten	2.417	0	1.519	3.936	3.605
Totaal inclusief derivaten	1.054.389	25.760	0	1.080.149	978.804

Collateral

Het pensioenfonds heeft eind 2023 € 3,9 miljoen aan onderpand ontvangen in de vorm van liquiditeiten als gevolg van positieve waardeontwikkeling van de derivaten. Er is geen onderpand verstrekt in de vorm van (staats) obligaties.

Securities lending

Het pensioenfonds stelt geen deel van de aandelen- en obligatiebeleggingen beschikbaar voor het in bruikleen geven van effecten.

Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de risicoparagraaf op pagina 94.

	2023	2022
[2] Vorderingen en overlopende activa		
Premies		
Vorderingen op aangesloten ondernemingen	6.286	7.005
Voorziening dubieuze debiteuren	-95	-16
Subtotaal premies	6.191	6.989
Lopende intrest en nog te ontvangen dividend		
– Vastgoedbeleggingen	472	436
– Vastrentende waarden	3.116	2.730
– Derivaten	2.932	1.605
Subtotaal lopende intrest en nog te ontvangen dividend	6.520	4.771
Totaal vorderingen en overlopende activa	13.287	19.514
Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar.		
[3] Liquide middelen		
Depotbanken, beschikbaar voor beleggingen	25.760	7.107
ING Bank N.V. ¹⁾	2.291	2.026
	28.051	9.133
De liquide middelen staan volledig ter vrije beschikking van het pensioenfonds.		

1) Met een kredietlimiet van 1.100

[4] Algemene reserve

Stand per 1 januari

Saldobestemming boekjaar

Stand per 31 december

Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt

Het vereist eigen vermogen bedraagt

De beleidsdekkingsgraad is

De dekkingsgraad is

De dekkingsgraad wordt berekend door het pensioenvermogen te delen door de pensioenverplichtingen.

De berekening van de dekkingsgraad is als volgt:

$$(273.257 + 814.502) / 814.502 = 133,5\%$$

De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad.

De vermogenpositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als voldoende.

	2023		2022	
	227.750		302.241	
	45.507		-74.491	
	273.257		227.750	
	34.854	104,3%	32.350	104,2%
	176.887	121,7%	169.544	122,0%
		135,7%		134,7%
		133,5%		129,6%

	2023	2022
Technische voorzieningen		
[5] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Stand per 1 januari	769.566	1.014.948
Wijziging rentecurve	23.344	-338.110
Benodigde intresttoevoeging	25.144	-4.952
Inkoop nieuwe pensioenaanspraken	18.727	22.470
Binnenkomende waardeoverdracht	897	1.248
Uitgaande waardeoverdracht	-1.169	-1.529
Toename voorziening toekomstige kosten	593	744
Vrijval excassokosten	-850	-847
Uitkeringen	-24.284	-24.208
Actuarieel resultaat op sterfte	-2.420	-1.998
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	398	167
Actuarieel resultaat op mutaties	294	-205
Toeslagverlening	1.838	95.471
Wijziging sterftegrondslagen	0	5.588
Overige mutaties technische voorzieningen ¹⁾	2.224	779
Stand per 31 december	814.302	769.566
De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is als volgt opgebouwd		
– Deelnemers	178.680	176.765
– Gewezen deelnemers	332.286	306.844
– Pensioengerechtigden	300.973	284.642
– Voorziening langdurig zieken ²⁾	2.363	1.315
	814.302	769.566
[6] Overige technische voorzieningen		
Voorziening spaarfonds voor gemoedsbezwaarden		
Stand per 1 januari	202	199
Mutatie	-2	3
Stand per 31 december	200	202
Totaal technische voorzieningen	814.502	769.768

¹⁾ Waaronder begrepen de mutatie in de voorziening langdurig zieken.

²⁾ De toename van de voorziening van 1.048 is het gevolg van de hogere risicopremie voor het premievrijstellingsrisico bij arbeidsongeschiktheid (1.321) en aanpassingen van de schattingswijze (bedrag -273).

	2023	2022
[7] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Derivaten	16.169	32.569
Verplichting uit hoofde van ontvangen collateral	3.871	0
Schulden aan aangesloten ondernemingen	45	26
Belastingen en sociale premies	447	393
Schulden inzake kosten van vermogensbeheer	101	105
Schulden inzake pensioenuitvoerings- en administratiekosten	517	319
Overige schulden	1	2
Niet opgevraagd pensioen	915	600
Lopende interest derivaten	2.071	1.380
Overlopende passiva beleggingsopbrengsten	0	1
	24.137	35.395
Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar.		

Niet in de balans opgenomen activa en passiva

Langlopende contractuele verplichtingen

Het pensioenfonds heeft meerjarige overeenkomsten afgesloten met AZL N.V. inzake de pensioen- en deelnemersadministratie en de financiële administratie en met CACEIS inzake de beleggingsadministratie. Deze overeenkomsten hebben een looptijd korter dan vijf jaar.

Voor 2023 bedraagt de basisvergoeding inclusief omzetbelasting voor AZL € 1,8 miljoen en voor CACEIS € 0,2 miljoen.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden, Raad van Toezicht en verantwoordingsorgaan

Gedurende het boekjaar 2023 zijn de volgende vergoedingen betaald.

	2023	2022
Bestuursvergoedingen	-314	-216
Vergoedingen Raad van Toezicht	-37	-49
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	-34	-37
Totaal	-385	-302

De bezoldiging van leden van het bestuur, de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan zijn in 2023 geïndexeerd met 3,33%. Bovendien is vanaf 2023 de vergoeding aan de externe commissieleden (46) opgenomen.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2023 had Stichting Bedrijfspensioenfonds Rijn- en Binnenvaart geen personeelsleden in dienst.

	2023	2022
[8] Pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Vastgoedbeleggingen	1.550	1.272
Vastrentende waarden	7.045	6.301
Derivaten	2.104	-37
Overige beleggingen	287	94
Subtotaal	10.986	7.630
Banken	567	61
Overige	18	20
Totaal directe beleggingsopbrengsten	11.571	7.711

	2023	2022
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
Vastgoedbeleggingen	0	-2.177
Aandelen	1.492	-4.030
Vastrentende waarden	77	-15.036
Derivaten	-12.931	-72.438
	-11.362	-93.681
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
Vastgoedbeleggingen	-7.384	-8.819
Aandelen	62.487	-79.556
Vastrentende waarden	28.910	-135.041
Derivaten	7.881	-7.650
	91.894	-231.066
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	80.532	-324.747
In de indirecte beleggingsopbrengsten zijn de indirecte kosten vermogensbeheer opgenomen die via de beleggingsfondsen rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn verdisconteerd in de koersen van de betreffende beleggingsfondsen. De indirecte beleggingskosten bedroegen in totaal 3.289 (2022: 3.338). Voor meer informatie wordt verwezen naar de kostenparagraaf in het bestuursverslag.		
Directe kosten vermogensbeheer		
Beheerloon		
– Vastrentende waarden	-389	-475
Transactiekosten		
– Vastrentende waarden	0	0
Collateral management kosten	-36	-32
Bewaarloon	-23	-28
Beleggingsadvies	-420	-408
Beleggingsadministratie	-202	-251
Bankkosten e.d.	-16	-39
Totaal kosten vermogensbeheer	-1.086	-1.233

De toelichting op de kosten vermogensbeheer inclusief de rechtstreeks ten laste van rendementen gebrachte kosten in overeenstemming met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie is opgenomen in de kostenparagraaf in het bestuursverslag.

[illegible]

	2023	2022
De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	19.320	23.215
– Opslag in stand houden vereist vermogen	4.250	4.574
– Opslag voor uitvoeringskosten	2.910	2.220
	26.480	30.009
De gedempte premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	11.956	8.728
– Opslag in stand houden vereist vermogen	2.630	1.719
– Opslag voor uitvoeringskosten	2.910	2.220
– Voorwaardelijke componenten	6.805	5.102
	24.301	17.769
<i>Toelichting</i>		
De pensioenpremie werkgevers en werknemers bedraagt in totaal 22,5% (1/3 werknemer, 2/3 werkgever) van de pensioengrondslag (2022: 22,5%).		
De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord. Er is geen sprake van premiekortingen dan wel premieopslagen.		
In de Pensioenwet en het Besluit FTK is beschreven op welke wijze de zuivere kostendekkende premie en de gedempte kostendekkende premie moeten worden vastgesteld. Zoals beschreven in de ABTN, maakt het Pensioenfonds gebruik van de mogelijkheid de kostendekkende premie te dempen. Bij het vaststellen van de gedempte kostendekkende premie wordt gebruik gemaakt van een verwacht rendement. De zuivere kostendekkende premie is gebaseerd op de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2022.		
De feitelijke premie is in 2023 hoger dan de gedempte premie.		

	2023	2022
[10] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen regulier	75	129
Overgenomen pensioenverplichtingen klein pensioen	684	1.125
Overgedragen pensioenverplichtingen regulier	-754	-925
Overgedragen pensioenverplichtingen klein pensioen	-266	-689
	-261	-360
[11] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-19.151	-16.978
Invaliditeitspensioen	-102	-105
Partnerpensioen	-4.428	-3.898
Wezenpensioen	-76	-72
Subtotaal	-23.757	-21.053
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-304	-2.956
Niet opgevraagd pensioen	-315	-253
Subtotaal	-619	-3.209
Totaal pensioenuitkeringen	-24.376	-24.262
[12] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds ¹⁾	-44.736	245.382
[13] Mutatie overige technische voorzieningen	2	-3
[14] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie		
– Regulier	-1.745	-1.638
– Eenmalig / implementatie / explementatie	-128	-213
– Schikking Syntrus Achmea	0	388 ²⁾
Totaal administratie	-1.873	-1.463

1) Een verdere specificatie is opgenomen in de staat van baten en lasten.

2) Dit betreft een teruggave uit een schikking met Syntrus Achmea met betrekking tot uitvoeringskosten in de jaren 2014, 2015 en 2016.

	2023	2022
Governance		
– Bestuursvergoedingen	-314	-216
– Vergoedingen Raad van Toezicht	-37	-49
– Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	-34	-37
– Kosten bestuursbureau	-736	-771
– Opleidingen	-11	-18
– Actuariële sleutelfunctie	-8	-7
– Sleutelfunctie Interne Audit	-11	-29
– Sleutelfunctie Risicobeheer	-50	
– Overige kosten governance	-28	-26
Totaal governance	-1.229	-1.153
Controlekosten		
– Accountant: Controle van de jaarrekening ¹⁾	-87	-74
– Accountant: Andere Controle opdrachten	0	0
– Accountant: Fiscale adviesdiensten	0	0
– Accountant: Andere niet-Controle diensten	0	0
	-87	-74
– Actuaris: Certificering	-21	-20
Totaal controlekosten	-108	-94
Advieskosten		
– Actuariële advieskosten	-75	-112
– Communicatie	-40	-47
– Overige advieskosten	-16	-71
Totaal advieskosten	-131	-230
Overige kosten		
– Bijdrage DNB	-74	-53
– AFM	-10	-7
– Contributie Pensioenfederatie	-19	-18
– Pensioenregister	-3	-3
– Projecten	-296	-40
– Overige kosten	-17	-6
Totaal overige kosten	-419	-127
Totaal Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-3.760	-3.067

1) Hieronder vallen ook de kosten voor de controle van de z-score, normportefeuille en basisgegevens. De kosten worden verwerkt in het boekjaar waarop de jaarrekening betrekking heeft, ongeacht of de werkzaamheden door de externe accountant en de accountantsorganisatie reeds gedurende dat boekjaar zijn verricht.

[15] Overige baten en lasten

Mutatie voorziening dubieuze debiteuren
Afboeking oninbare vorderingen
Overige baten en lasten

2023	2022
-79	123
-1	-154
362	-4
282	-35
45.507	-74.491

Saldo van baten en lasten

Actuariële analyse van het saldo

Beleggingsopbrengsten ¹⁾
Wijziging RTS
Premies
Waardeoverdrachten
Kosten
Uitkeringen
Sterfte
Arbeidsongeschiktheid
Reguliere mutaties
Toeslagverlening
Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen
Andere oorzaken

2023	2022
65.868	-313.317
-23.344	338.110
5.109	686
11	-79
0	0
-92	-54
2.420	1.998
-398	-167
-294	205
-1.838	-95.471
-2.217	-6.367
282	-35
45.507	-74.491

1) Dit betreft de beleggingsopbrengsten en de benodigde intresttoevoeging aan de technische voorziening

Risicoparagraaf

(bedragen in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2023 van 121,7% en 2022 van 122,0%.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat bij de procentuele buffers rekening gehouden wordt met de veronderstelde positieve samenhang (correlatie) tussen renterisico, aandelen- en vastgoedrisico en kredietrisico. Daarnaast wordt rekening gehouden met het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijk zullen manifesteren (diversificatie).

	2023		2022	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	44.871	3,4	46.310	3,8
Aandelen- en vastgoed risico (S2)	133.467	15,3	126.424	15,3
Valutarisico (S3)	20.157	0,3	19.342	0,3
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	28.789	2,3	26.548	2,2
Verzekeringstechnisch risico (S6)	23.669	0,4	22.691	0,4
Actief beheer risico (S10)	0	0,0	0	0,0
Diversificatie- en correlatie-effect	-74.066		-71.771	
Totaal Vereist eigen vermogen	176.887	21,7	169.544	22,0
Dekkingsgraad		133,5		129,6
Beleidsdekkingsgraad		135,7		134,7
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,3		104,2
Strategisch vereiste dekkingsgraad		121,7		122,0
Feitelijk vereiste dekkingsgraad		122,3		123,2

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2023 135,7% en is hoger dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds over voldoende vermogen beschikt. In boekjaar 2023 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 135,7%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2022 van 134,7%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 1%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Door het gebruik van rentederivaten wordt de duratie van de portefeuille van vastrentende waarden verlengd van 9,5 naar 14,6 jaar.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 14,6 (2022: 16,1)

Duratie van de pensioenverplichtingen 19,2 (2022: 19,4)

Het pensioenfonds dekt strategisch 50% van het renterisico af op basis van de swapcurve. Onder het Financieel Toetsingskader dient te worden uitgegaan van de DNB-methodiek voor de berekening van het renterisico. Het renterisico wordt daarbij vastgesteld door middel van looptijdafhankelijke renteschokken die worden toegepast op de DNB-rentetermijnstructuur (inclusief UFR). Dit wijkt aldus af van hoe het Pensioenfonds de (strategische) afdekking in de praktijk vormgeeft.

De strategische renteafdekking van 50% op basis van de swapcurve is eind 2023 equivalent met een renteafdekking van 52,4% op basis van de DNB-methodiek. De feitelijke renteafdekking op basis van de DNB-methodiek bedraagt 48,7% eind 2023.

Derivaten

Het renterisico is afgedekt door middel van renteswaps: dit betreft met CACEIS afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. De prijs is gebaseerd op de koers die de CACEIS in de markt ontvangt, plus of min de afgesproken opslag. De afloopdata variëren van februari 2024 tot december 2067 met een contractwaarde van 344.000 (2022: 374.000) en een marktwaarde van 366 (2022: -9.000). Hiervoor zijn ISDA/CSA-overeenkomsten afgesloten met een aantal tegenpartijen.

Er is onderpand (collateral) uitgewisseld om het tegenpartijrisico te reduceren.

Er is eind 2023 3.900 aan onderpand ontvangen in de vorm van liquiditeiten (2022: 0) als gevolg van positieve waardeontwikkeling van de derivaten.

Het pensioenfonds heeft eind 2023 geen onderpand verstrekt in de vorm van liquiditeiten (2022: 7.300, waarvan 300 pending) als gevolg van negatieve waardeontwikkeling van de derivaten.

Met behulp van deze derivaten wordt het strategisch afdekkingspercentage vormgegeven. Strategisch dekt het fonds volgens het beleggingsmandaat 50% van het renterisico af.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december:

Type contract	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Renteswaps per 31-12-2023	344.007	16.539	-16.173	366
Renteswaps per 31-12-2022	373.636	23.461	-32.565	-9.104

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk renterisico bedraagt 48.356 (3,7%) en voor het strategisch renterisico 44.871 (3,4%).

Aandelen- en vastgoedrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen en vastgoed in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijsrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende aandelen en vastgoed categorieën getoond.

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Verdeling Aandelen en Vastgoed per categorie:</i>				
Beursgenoteerd vastgoed	50.032	9,0	47.277	9,1
Niet-beursgenoteerd vastgoed	112.135	20,2	122.250	23,5
Ontwikkelde markten	334.981	60,2	291.176	56,0
Opkomende markten	58.829	10,6	59.592	11,4
	555.977	100,0	520.295	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 137.260 (15,8%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico 133.467 (15,3%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Totaal beleggingen ¹⁾ naar valuta vóór afdekking met derivaten</i>				
Euro	645.357	59,9	573.739	59,4
Amerikaanse dollar	272.986	25,4	237.440	24,6
Britse pound sterling	20.231	1,9	21.879	2,3
Hongkongse dollar	17.387	1,6	21.923	2,3
Japanse yen	23.675	2,2	22.073	2,3
Overige valuta	96.945	9,0	89.042	9,1
Totaal beleggingen exclusief derivaten	1.076.581	100,0	966.096	100,0
Waarde derivaten	3.568		12.708	
Totaal beleggingen inclusief derivaten	1.080.149		978.804	
<i>Totaal beleggingen ¹⁾ naar valuta ná afdekking met derivaten</i>				
Euro	1.027.730	95,2	932.201	95,2
Amerikaanse dollar	-30.219	-2,8	-33.292	-3,4
Britse pound sterling	2.075	0,2	1.596	0,2
Hongkongse dollar	15.586	1,4	19.538	2,0
Japanse yen	4.070	0,4	4.185	0,4
Overige valuta	60.907	5,6	54.576	5,6
Totaal beleggingen inclusief derivaten	1.080.149	100,0	978.804	100,0

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten. Dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december:

Type contract	Onderliggende contract-omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
fx forwards per 31-12-2023	976.934	5.042	-1.474	3.568
fx forwards per 31-12-2022	1.049.405	14.427	-1.719	12.708

¹⁾ Inclusief liquide middelen beschikbaar voor beleggingen.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valutarisico bedraagt 18.304 (0,2%) en voor het strategisch valutarisico 20.157 (0,3%).

Grondstoffenrisico

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch grondstoffenrisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 35%. Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en hoeft daarom geen buffers hiervoor aan te houden.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentendewaardenportefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentendewaardenbelegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' of 'geen rating' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd.

Rating vastrentende waarden:

	2023		2022	
	€	%	€	%
AAA	164.895	33,7	157.068	35,2
AA	135.205	27,6	102.887	23,0
A	38.594	7,9	31.786	7,1
BBB	64.044	13,1	57.634	12,9
Lager dan BBB	12.998	2,6	15.067	3,4
Geen rating ¹⁾	73.895	15,1	81.966	18,4
	489.631	100,0	446.408	100,0

Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:

	2023		2022	
	€	%	€	%
Resterende looptijd minder dan 1 jaar	79.449	16,2	80.345	18,0
Resterende looptijd tussen 1 en 5 jaar	89.566	18,3	87.218	19,5
Resterende looptijd tussen 5 en 10 jaar	68.180	13,9	64.603	14,5
Resterende looptijd tussen 10 en 20 jaar	142.606	29,2	127.766	28,6
Resterende langer dan 20 jaar	109.830	22,4	86.476	19,4
	489.631	100,0	446.408	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naarmate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 28.142 (2,2%) en voor het strategisch kredietrisico van 28.789 (2,3%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnisch risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevensrisico). Tot het verzekeringstechnisch risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

¹⁾ Dit betreft met name private debt.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt 23.669 (0,4%) en voor het strategisch verzekeringstechnisch risico 23.669 (0,4%).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen.

De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

	2023		2022	
	€	%	€	%
Vastgoedbeleggingen				
<i>Verdeling vastgoedbeleggingen per sector:</i>				
Kantoren	17.840	11,0	29.448	17,4
Winkels	10.791	6,7	8.046	4,7
Woningen	63.296	39,0	69.720	41,1
Overige	70.240	43,3	62.313	36,8
	162.167	100,0	169.527	100,0
<i>Verdeling vastgoedbeleggingen per regio:</i>				
Europa binnen Europese Unie	115.769	71,3	125.216	73,8
Europa buiten Europese Unie	2.460	1,5	2.200	1,3
Noord-Amerika	33.002	20,4	30.538	18,0
Midden- en Zuid-Amerika	320	0,2	428	0,3
Azië (excl. Japan)	688	0,4	989	0,6
Oceanië	9.494	5,9	9.834	5,8
Overige	434	0,3	322	0,2
	162.167	100,0	169.527	100,0
<i>Grote posten: vastgoedbeleggingen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
Altera Vastgoed Woningen	63.296	5,7	69.720	6,7
Fidelity International Real Estate Fund	48.862	4,4	52.527	5,1
Northern Trust dev re es ind-a	41.708	3,8	39.003	3,8

	2023		2022	
	€	%	€	%
Aandelen				
<i>Verdeling aandelen per regio:</i>				
Europa binnen Europese Unie	48.371	12,3	42.505	12,1
Europa buiten Europese Unie	23.454	6,0	22.992	6,6
Noord-Amerika	226.532	57,4	192.482	54,8
Midden- en Zuid-Amerika	6.259	1,6	5.603	1,6
Azië (excl. Japan)	54.020	13,7	52.729	15,0
Oceanië	27.431	7,0	26.550	7,6
Overige	7.743	2,0	7.907	2,3
	393.810	100,0	350.768	100,0
<i>Verdeling aandelen per sector:</i>				
Basismaterialen	17.233	4,4	16.873	4,8
Communicatie diensten	30.700	7,8	26.176	7,5
Cyclische consumptiegoederen	45.762	11,6	39.876	11,4
Defensieve consumptiegoederen	25.004	6,4	25.266	7,2
Gezondheidszorg	43.536	11,1	46.130	13,2
Energie	17.515	4,4	19.105	5,4
Financiële dienstverlening	67.473	17,1	58.083	16,5
Industrie	34.674	8,8	36.114	10,3
Nutsbedrijven	8.463	2,1	9.572	2,7
Technologie	93.923	23,9	72.891	20,8
Diversen	9.527	2,4	682	0,2
	393.810	100,0	350.768	100,0
<i>Grote posten: aandelen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
NT NT World Custom ESG EUR HDG EQY Index Fd	324.922	29,2	288.228	27,9
NT EM Custom ESG EQ Index fd Class C EUR	71.551	6,4	69.267	6,7

	2023		2022	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling vastrentende waarden per regio:</i>				
Europa binnen Europese Unie	457.767	93,5	418.369	93,6
Europa buiten Europese Unie	14.456	3,0	11.466	2,6
Noord-Amerika	12.479	2,5	12.283	2,8
Oceanië	4.929	1,0	3.862	0,9
Overige	0	0,0	428	0,1
	489.631	100,0	446.408	100,0
<i>Verdeling vastrentende waarden per soort:</i>				
Staatsobligaties	238.880	48,8	208.362	46,7
Bedrijfsobligaties (Credit funds)	171.900	35,1	160.910	36,0
Hypotheke	78.851	16,1	77.136	17,3
	489.631	100,0	446.408	100,0
<i>Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
AXA World Funds - Euro Credit Plus	115.419	10,4	104.776	10,1
Particulier hypothekefonds	78.852	7,1	77.136	7,5
Franse (staats) obligaties	68.729	6,2	57.740	5,6
Nederlandse (staats) obligaties	47.862	4,3	45.193	4,4
Partners Group private loan ineur	43.025	3,9	41.346	4,0
Oostenrijkse (staats) obligaties	0	0,0	20.310	2,0

Beleggingen in fondsen, die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaken zijn tevens in bovenstaand overzicht opgenomen. Echter, in de beleggingsfondsen is sprake van voldoende diversificatie.

	2023		2022	
	€	%	€	%
Derivaten				
<i>Verdeling derivaten waarden per soort:</i>				
Aandelen derivaten	2	0,1	1	0,0
Rente derivaten	366	9,3	-9.104	-252,5
Valutaderivaten	3.568	90,6	12.708	352,5
	3.936	100,0	3.605	100,0

Securities lending binnen de beleggingsfondsen

Het pensioenfonds heeft ultimo 2023 zelf geen beleggingen in- en uitgeleend. De beheerder van het bedrijfsobligatiefonds AXA World Funds - Euro Credit Plus heeft eind 2023 9,9% van de beleggingen uitgeleend. Er is onderpand ontvangen. Het onderpand heeft een hogere waarde in vergelijking met de waarde van de uitgeleende stukken (103,3%). Er zijn geen beleggingen in de bij het pensioenfonds aangesloten ondernemingen.

Hoogte buffer

Bij de bepaling van het vereist vermogen past het pensioenfonds het standaardmodel van de DNB toe. In dat model wordt het concentratierisico op nihil gesteld.

Het bestuur heeft geconcludeerd dat er geen sprake is van concentratie.

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Volgens de aanlevering van de vermogensbeheerder is de tracking error voor het pensioenfonds in 2023 lager dan 1% en wordt er dus geen actief beheer risico becijferd.

Diversificatie- en correlatie-effect

Bij de berekening van het totale vereist eigen vermogen dient gebruikt gemaakt te worden van de wortelformule. Hierdoor is het totale vereist eigen vermogen kleiner dan de optelsom van de afzonderlijke buffers. In de wortelformule wordt namelijk verondersteld dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment zullen voordoen (diversificatie). Wel wordt uitgegaan van een positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico, het aandelen- en vastgoedrisico en het kredietrisico. Per saldo heeft dit een risico-verlagend effect. Bij het pensioenfonds is dit voor de feitelijke beleggingsportefeuille eind 2023 -73.722 en voor de strategische beleggingsportefeuille -74.066.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen belangrijke gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Resultaatbestemming

In de jaarrekening is het voorstel verwerkt om het resultaat over 2023 ad 45.507 ten gunste te brengen van de algemene reserve.

Rotterdam, 17 juni 2024

Het bestuur van de Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart

Ronald van Oostrom, voorzitter

Michael Vos, vicevoorzitter

Cees Blokzijl

Ingrid Blom - Meeusen

Marion Braamkolk - van de Runstraat

Shantinella Mariano

Michel Steketee

Xander den Uyl

12 Overige gegevens

12.1 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het pensioenfonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

12.2 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart te Rotterdam is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 7.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 350.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

Bij de bepaling van de toeslagverlening per 1 januari 2024 is het fonds uitgegaan van een wijziging van de toeslagmaatstaf met terugwerkende kracht. Daardoor is het fonds in de gelegenheid geweest een ruimere toeslag toe te kennen dan op grond van de gepubliceerde prijsinflatie mogelijk zou zijn geweest. Ik heb me ervan vergewist dat het fonds daarbij oog heeft gehad voor evenwichtige belangenafweging, en dat rekening is gehouden met de lagere toeslag die per 1 januari 2023 zou zijn toegekend indien ook toen rekening was gehouden met de wijziging van de maatstaf.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen. Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Purmerend, 17 juni 2024

drs. T.J.R. Veerman AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart per 31 december 2023 en van het saldo van baten en lasten over 2023, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Rijn- en Binnenvaart ('de Stichting' of 'het fonds') te Rotterdam gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2023;
- 2 de staat van baten en lasten over 2023;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2023; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie en onze bevindingen ten aanzien van continuïteit, fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving en de kernpunten van onze controle moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Samenvatting

Materialiteit

- Materialiteit van EUR 7 miljoen
- 0,6% van het pensioenvermogen

Risico van een afwijking van materieel belang vanwege risico's gerelateerd aan Fraude, NOCLAR en Continuïteit

- Frauderisico's: veronderstelde risico van doorbreken interne beheersing door het bestuur geïdentificeerd en verder uiteengezet in de sectie 'Controleaanpak risico van fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving'.
- Risico's in verband met het niet naleven wet- en regelgeving (NOCLAR): geen risico van een afwijking van materieel belang vanwege NOCLAR risico's geïdentificeerd.
- Continuïteitsrisico's: geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd.

Kernpunten

- Waardering van beleggingen voor risico pensioenfonds
- Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 7 miljoen (2022: EUR 7 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2023 (0,6%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur en de raad van toezicht afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 350 duizend rapporteren aan het bestuur en de raad van toezicht alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan CACEIS Investor Services (hierna: CACEIS). De pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V. (hierna: AZL).

De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door CACEIS en informatie over de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen, pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door AZL.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van CACEIS en AZL, zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type II-) rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij, en bespreken wij met de andere onafhankelijke accountant, de in de Standaard 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2023 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan CACEIS en AZL.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses ten aanzien van premiebijdragen en pensioenuitkeringen uitgevoerd, waarbij wij de uitkomsten hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen beleggingen, beleggingsstromen en mutaties in de pensioenadministratie, aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbesteede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemer gegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen verkregen.

Controleaanpak ten aanzien van risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

In hoofdstuk 5.4 van het bestuursverslag beschrijft het bestuur de procedures ten aanzien van de risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

In het kader van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de Stichting en haar bedrijfsomgeving, en van het risicomanagement van de Stichting met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving. Dit betreft tevens de interne beheersmaatregelen die aanwezig zijn bij de externe dienstverleners van de Stichting (zie paragraaf 'Reikwijdte van de controle').

Onze werkzaamheden omvatten onder andere het evalueren van de gedragscode, de klokkenluidersregeling, het incidentenregister en de procedures van de Stichting om aanwijzingen van mogelijke fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te onderzoeken. Bovendien hebben wij inlichtingen ter zake ingewonnen bij het bestuur en de raad van toezicht. We hebben elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen, waaronder het a-select controleren van de overige kosten met onderliggende facturen ter onderbouwing van de juistheid van deze kosten. Wij hebben tevens kennisgenomen van het geconstateerde incident inzake het naleven van de Sanctiewet 1977 en de door het bestuur getroffen maatregelen om de (financiële) impact te bepalen alsmede herhaling te voorkomen.

Op basis van onze risicoanalyse werkzaamheden hebben wij de volgende rechtsgebieden geïdentificeerd die de meest waarschijnlijke oorzaak zouden kunnen zijn voor een materieel effect op de jaarrekening in het geval van het niet-voldoen aan deze regelgeving:

- Pensioenwet;
- Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds (Wet Bpf 2000);
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfonds (Bftp);
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG);
- Sanctiewetgeving.

Wij beoordelen het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording (waaronder premieopbrengsten, directe beleggingsopbrengsten en indirecte beleggingsopbrengsten) als niet significant gezien de aard van de opbrengsten, de aanwezige uitbestedingsrelaties en de beperkte mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording.

De premieopbrengsten en directe beleggingsopbrengsten betreffen homogene en niet-complexe opbrengstenstromen, zonder significante schattingselementen. Wij hebben daarom voor deze opbrengsten geen frauderisico onderkend. Ten aanzien van de indirecte gerealiseerde beleggingsopbrengsten hebben wij het veronderstelde frauderisico weerlegd omdat er geen verhoogde druk is op het bestuur van het pensioenfonds om de opbrengstverantwoording te sturen en de gelegenheid om de opbrengstverantwoording materieel te beïnvloeden zeer beperkt is, mede door de aanwezige uitbestedingsrelaties.

In overeenstemming met de controlestandaarden hebben wij het volgende risico geïdentificeerd ten aanzien van fraude dat relevant is voor onze controle (dit betreft het relevante veronderstelde risico, zoals vastgelegd in de controlestandaarden):

Doorbreken van interne beheersing door het bestuur (een verondersteld risico)

Risico:

- Het bestuur is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijkt te werken, zoals schattingen gerelateerd aan de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen.

Controleaanpak:

- Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te

mitigeren, inclusief de interne beheersingsmaatregelen die aanwezig zijn bij de dienstverleners waaraan de Stichting bedrijfsprocessen heeft uitbesteed.

- Wij hebben een analyse uitgevoerd om te identificeren of er sprake is van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. De uitkomst van deze evaluatie is dat wij geen (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico hebben geïdentificeerd.
- Wij hebben significante schattingen alsook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het bestuur met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen geëvalueerd. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent, verwijzen wij naar de kernpunten met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van beleggingen.

Zoals hierboven vermeld, heeft onze evaluatie van uitgevoerde procedures ten aanzien van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving niet geleid tot een afzonderlijk kernpunt van de controle.

Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het bestuur en aan de raad van toezicht.

Onze controlewerkzaamheden leidden niet tot aanwijzingen en/of andere redelijke vermoedens van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving die van materieel belang zijn voor onze controle, anders dan het geconstateerde incident inzake het naleven van de Sanctiewet 1977 zoals hiervoor reeds benoemd.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur van de Stichting heeft zijn continuïteitsbeoordeling uitgevoerd en geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd. Onze procedures om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te beoordelen omvatten onder andere:

- overwegen of de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle kennis hebben;
- overwegen of actuariële ontwikkelingen (inclusief de voorzienbare trend in overlevingskansen) en de ontwikkelingen op financiële markten (inclusief ontwikkeling in de rentetermijnstructuur) aanleiding geven tot een significant continuïteitsrisico;
- analyse van de ontwikkeling van de financiële positie van de Stichting gedurende het boekjaar ten opzichte van wettelijke solvabiliteitseisen op indicatoren die kunnen duiden op continuïteitsrisico's en het evalueren van de toelichting in de jaarrekening hieromtrent.

De resultaten van onze risicobeoordelingsprocedures hebben geen aanleiding gegeven om additionele controlewerkzaamheden op de continuïteitsbeoordeling uit te voeren.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij aan het bestuur en de raad van toezicht gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Waardering van beleggingen voor risico pensioenfonds

Omschrijving

De beleggingen voor risico pensioenfonds (hierna: 'de beleggingen') vormen een significante post op de balans van de Stichting. De beleggingen van de Stichting bedragen circa 96% van het balanstotaal. Alle beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op reële waarde (marktwaaarde). Uit noot 1 van de toelichting op de jaarrekening blijkt dat voor EUR 843,7 miljoen (78,1%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op marktnoteringen en dat voor EUR 236,5 miljoen (21,9%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op afgeleide marktnoteringen en andere geschikte waarderingsmodellen. Het bepalen van de marktwaaarde voor deze laatste beleggingscategorie is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de (beleids)dekkingsgraad vormde de waardering van de beleggingen een kernpunt van onze controle.

In de paragraaf 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' en in de toelichting op de jaarrekening in noot 1 geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer en zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor de waardering van deze beleggingscategorie uiteengezet. Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Wij maken gebruik van de beheersmaatregelen die zijn ingericht bij de vermogensbeheerder en die onderdeel zijn van de Standaard 3402 type II-rapportage (waarbij een goedkeurend assurancerapport van de accountant is afgegeven). Deze relevante beheersmaatregelen zijn gericht op de aanstelling van betrouwbare fondsmanagers enerzijds en de betrouwbare aanlevering en toereikende evaluatie van periodieke performancecijfers anderzijds. Daarnaast hebben wij de aansluiting vastgesteld tussen de financiële administratie en de actuele financiële rapportages van fondsmanagers, indien nodig gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.

De waardering van beleggingen gebaseerd op afgeleide marktnoteringen hebben wij onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderungen vergeleken met zelfstandig bepaalde waarderungen op basis van zelfstandig verkregen in de markt waarneembare prijzen.

De waardering van beleggingen gebaseerd op andere geschikte waarderingsmethoden hebben wij getoetst aan de hand van recente, door een andere onafhankelijke accountant gecontroleerde jaarrekeningen. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderingsgrondslagen van de Stichting ten opzichte van die van het beleggingsfonds alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountant. Bovendien hebben wij de monitoring van de Stichting op recente financiële informatie van de beleggingen na balansdatum in onze werkzaamheden betrokken.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethoden voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende

verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen.

Wij vinden dat de waardering van de beleggingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de beleggingen is toereikend.

Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Omschrijving

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds (hierna: 'de voorziening pensioenverplichtingen') is een significante post op de balans van de Stichting die wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming door het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormt de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen een kernpunt van onze controle.

Het bestuur heeft in de paragraaf 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij gebruikgemaakt van een eigen actuaris. Tevens hebben wij de waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden dat de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen is toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. Daarbij is het bestuur, onder toezicht van de raad van toezicht, verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en de niet-naleving van wet- en regelgeving en het nemen van maatregelen om de gevolgen, voor zover mogelijk, ongedaan te maken en herhaling te voorkomen.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van de genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de Stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur en de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle

naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de raad van toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 17 juni 2024

KPMG Accountants N.V.

A.R.B. de Bruin RA

Bijlage 1: Fondsorganen en uitbestedingspartijen

Fondsorganen

De bezetting van de verschillende fondsorganen is per 31 december 2023 als volgt:

Bestuurssamenstelling

<i>Leden werkgevers</i>	<i>Geboortjaar</i>	<i>Voorgedragen door</i>	<i>Datum van aftreden of herbenoeming</i>
Vacature	-	Koninklijke Binnenvaart Nederland (KBN)	-
De heer C.H. Blokzijl	1963	Koninklijke Binnenvaart Nederland (KBN)	1 januari 2025
De heer M. Vos, vice voorzitter	1959	Koninklijke Binnenvaart Nederland (KBN)	1 januari 2028
Mevrouw M.L.J. Braamkolk - Van de Runstraat	1970	Koninklijke Binnenvaart Nederland (KBN)	1 januari 2028
<i>Leden werknemers</i>			
De heer R. van Oostrom, voorzitter	1977	CNV Vakmensen	1 juli 2024
De heer T.J. van Dijk (t/m 31 december 2023)	1987	Nautilus International	1 januari 2027
De heer M. Steketee	1966	Nautilus International	29 november 2025
<i>Lid pensioengerechtigden</i>			
De heer H.D. van der Knaap (tot 1 september 2023)	1945	Pensioengerechtigden	1 juli 2022
Mevrouw S. Mariano (vanaf 1 september 2023)	1991		1 september 2027

De heer T.J. van Dijk is per 31 december 2023 afgetreden. Per 1 januari 2024 is als zijn opvolger benoemd de heer X. den Uyl. Per 1 januari 2024 is mevrouw I. Blom benoemd tot bestuurslid in de reeds bestaande vacature namens werkgevers.

Commissies per 31 december 2023

Beleggingscommissie	De heren C.H. Blokzijl, H.D. van der Knaap (tot 1 september 2023), J. Engel en mevrouw S. Mariano (vanaf 1 september 2023)
Financiecommissie	De heer M. Vos, mevrouw M.L.J. Braamkolk - Van de Runstraat en mevrouw S. Mariano (vanaf 1 september 2023)
Pensioen- en communicatiecommissie	De heer T.J. van Dijk (tot en met 31 december 2023), mevrouw M.L.J. Braamkolk - Van de Runstraat, de heer M. Steketee en mevrouw I. Blom als aspirant bestuurslid.
Governance- en regiecommissie	De heren R. van Oostrom en M. Vos

Verantwoordingsorgaan

<i>Leden namens de werkgevers</i>	<i>Geboortejaar</i>
De heer E. Schelhaas (voorzitter)	1965
De heer R. Uittenbosch	1961

<i>Plaatsvervangend lid namens de werkgevers</i>	
Vacature	-

<i>Leden namens de deelnemers</i>	
De heer G. Schenk (plv. secretaris)	1949
De heer J. van der Laan (secretaris)	1952
De heer A. Hermes	1974

<i>Plaatsvervangend lid namens de deelnemers</i>	
Vacature	-

<i>Lid namens de pensioengerechtigden</i>	
De heer M.W. van den Bogaard (plv. voorzitter)	1946

<i>Plaatsvervangend lid namens de pensioengerechtigden</i>	
Vacature	-

Raad van toezicht

Mw. C.M. Mulder-Volkers (voorzitter)	1966
Mw. A.E. Eikenboom	1968
Dhr. E.E. Hagen	1970

Sleutelfunctiehouders en -vervullers

Sleutelfunctie:	Actuarieel	Interne audit	Risicobeheer
Houder:	M.B.H. Ceelaert	R. Verweij	M. Vos (t/m 31 december 2023)
	(per 1 januari 2024 T.J.R. Veerman)		R. Grobbe (vanaf 1 januari 2024)
Vervuller:	M.B.H. Ceelaert	R. Verweij	R. Grobbe
	(per 1 januari 2024 T.J.R. Veerman)		

Uitbestedingspartijen en externe deskundigen

Bestuursbureau

Het bestuur heeft de uitvoerende taken gedelegeerd aan het bestuursbureau van het pensioenfonds, ondergebracht bij Montae & Partners B.V. De heer E.B.F. Ploeger is directeur van het bestuursbureau.

Pensioenadministratie

De pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V. te Heerlen. Het betreft naast de werkgevers-, deelnemers- en uitkeringsadministratie ook verslaglegging en uitvoering van de communicatie.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer was in het verslagjaar ondergebracht bij de volgende dienstverleners:

- Altera Vastgoed
- AXA Investment Managers
- BNP Paribas
- Fidelity International
- Northern Trust
- Partners Group
- Syntrus Achmea Real Estate & Finance.

Als custodian is CACEIS N.V. aangesteld. The Index People is de beleggingsadviseur van het pensioenfonds.

In de overeenkomsten met de vermogensbeheerders zijn afspraken en richtlijnen opgenomen op grond waarvan de beleggingscommissie en het bestuur de uitvoering kunnen monitoren. Ook met de custodian en de beleggingsadviseur zijn Service Level Agreements afgesloten.

Compliance officer

De compliance officer heeft tot taak toe te zien op de naleving van de gedragscode van het pensioenfonds en heeft toegang tot alle geledingen binnen het pensioenfonds. De heer R. Mersch van GBA Accountants & Adviseurs vervulde in het verslagjaar de rol van compliance officer. Het onderwerp compliance komt gedurende het jaar in bestuursvergaderingen en portefeuilles aan bod, desgewenst in aanwezigheid van de compliance officer. De compliance officer ziet erop toe dat alle bestuursleden jaarlijks de gedragscode ondertekenen. De compliance officer geeft in het rapport over 2023 aan dat de gedragscode is nageleefd en dat ook de andere relevante onderwerpen geen aanleiding geven tot het maken van opmerkingen.

Privacy officer

Het pensioenfonds heeft het belang onderkend van een privacy officer die toeziet op de naleving van wetgeving uit hoofde van de Algemene Verordening Persoonsgegevens. De privacy officer kan bijdragen aan een informatiebeveiligingsbeleid en adviseren bij uitbestedingen en eventuele datalekken. De heer R. Grobbe MBA RC heeft in het verslagjaar de rol van privacy officer vervuld.

Adviserend actuaire

Drs. F. van Rijn AAG
Towers Watson Netherlands B.V.
Postbus 780
1440 AT Purmerend

Waarmerkend actuaris & actuariële sleutelfunctiehouder

Drs. T.J.R. Veerman AAG
Towers Watson Netherlands B.V.
Postbus 780
1440 AT Purmerend

Accountant

A.R.B. de Bruin RA
KPMG Accountants N.V.
Papendorpseweg 83
3528 BJ Utrecht

Bijlage 2: Pensioenregeling

De pensioenregeling is een uitkeringsovereenkomst. De belangrijkste kenmerken van de pensioenregeling worden hieronder weergegeven.

Ouderdomspensioen

Het ouderdomspensioen is gebaseerd op een opbouwregeling (middelloonregeling). De regeling staat toe om binnen bepaalde grenzen zelf het tijdstip van uittreden te bepalen. De basis van de opbouwregeling is de pensioengrondslag. De pensioengrondslag is het pensioengevend salaris inclusief alle vaste en variabele loonbestanddelen minus de franchise. De franchise voor 2023 is vastgesteld op € 20.935. In 2022 was de franchise € 19.938.

Het opbouwpercentage van het ouderdomspensioen bedroeg in 2023 1,16% van de pensioengrondslag. Sinds 1 januari 2013 wordt pensioen opgebouwd met pensioenleeftijd 67 jaar. Het pensioengevend loon is sinds 1 januari 2015 gemaximeerd. In 2023 op € 128.810 (2022: € 114.866).

Partnerpensioen

Het partnerpensioen is op opbouwbasis. Gedurende het dienstverband wordt 70% van het jaarlijks opgebouwde ouderdomspensioen opgebouwd als partnerpensioen. Het is mogelijk het opgebouwde partnerpensioen uit te ruilen voor extra ouderdomspensioen. Deze uitruil is mogelijk bij beëindiging van het dienstverband of bij pensionering. Binnen het pensioenfonds is er sprake geweest van een periode waarin het partnerpensioen op risicobasis was verzekerd. Hierdoor kan het partnerpensioen lager zijn dan 70% van het ouderdomspensioen. De hoogte van het uiteindelijke partnerpensioen hangt af van de historie van de opbouw van het partnerpensioen en de gemaakte keuzes op de pensioeningangsdatum en uitdiensttreding voor uitruil tussen ouderdomspensioen en partnerpensioen. Partnerpensioen wordt toegekend vanaf de eerste dag van de maand van overlijden van de (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde en wordt uitgekeerd tot het einde van de maand van overlijden van de partner.

Wezenpensioen

Als een (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde overlijdt, bestaat er voor de kinderen recht op wezenpensioen. Gedurende het dienstverband wordt 14% van het jaarlijks opgebouwde ouderdomspensioen opgebouwd als wezenpensioen. De hoogte van het wezenpensioen hangt af van de historie van de opbouw van het wezenpensioen. Gedurende het actieve dienstverband wordt voorts een wezenpensioen verzekerd van 14% van het tot de pensioendatum nog op te bouwen ouderdomspensioen. Het wezenpensioen wordt toegekend vanaf de eerste dag van de maand van overlijden van de deelnemer tot einde van de maand waarin de 18e (voor studerende kinderen uiterlijk tot de 27e) verjaardag van het kind valt. Het wezenpensioen eindigt voorts op de laatste dag van de maand, waarin het kind overlijdt.

Garantieregeling partnerpensioen

De pensioenregeling kent nog een overgangsregeling voor partnerpensioen voor de deelnemers die al deelnamen op 31 december 2001 én 1 januari 2002. Als die deelnemers overlijden voor de pensioenleeftijd (67 jaar), heeft hun partner recht op een aanvullend tijdelijk partnerpensioen. In dat geval krijgt de partner van de deelnemer een aanvullend tijdelijk partnerpensioen tot de eerste dag van de maand waarin de partner 65 jaar wordt, waarbij het partnerpensioen wordt aangevuld tot 100% van het ouderdomspensioen zoals vastgesteld op 1 januari 2002.

Premie

Jaarlijks wordt de premie vastgesteld in overleg met de adviserend actuaire en de sociale partners. De meerjarige afspraak over de hoogte van de premie liep eind 2020 af. Sociale partners hebben eerder voor 2021, 2022, 2023 en ook voor 2024 een nieuwe afspraak gemaakt over de premie en deze gesteld op 22,5% van de pensioengrondslag. Twee derde daarvan, dus 15%, wordt betaald door de werkgever.

Bijlage 3: Code pensioenfondsen

Het bestuur geeft een toelichting op de normen waaraan niet (volledig) invulling wordt gegeven. De overige normen worden zonder meer gerespecteerd.

Rapportagenorm	Toelichting
Norm 33 In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Het pensioenfonds heeft grotendeels invulling gegeven aan de diversiteitsdoelstelling door in bijna elk fondsorgaan te voldoen aan de genderdiversiteit. Het bestuur en RvT hadden in 2022 allemaal minimaal één vrouw en één man in de gelederen. Het VO heeft alleen een plaatsvervangend vrouwelijk lid en geen vertegenwoordigers van onder de 40 jaar. Vanwege het karakter van het pensioenfonds zijn de kandidaten voor het VO in de regel afkomstig uit de sector die voor ruim 90% uit mannen bestaat. Overige geschiktheidskenmerken prevaleren dan boven diversiteit. Het bestuur kent sinds 2023 twee nieuwe bestuursleden van onder de 40 jaar. Tevens is in 2023 een nieuw, vrouwelijk, aspirant-bestuurslid toegetreden tot het bestuur. Het pensioenfonds hanteert geen specifiek stappenplan aangaande de bevordering van diversiteit in het bestuur.
Norm 39 Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het vo. Een lid van het VO wordt benoemd door het bestuur en ontslagen door het VO zelf. In uitzonderlijke situaties kan het bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan.	De procedures van benoeming en ontslag van bestuursleden en leden van de raad van toezicht zijn conform de norm. De benoeming van VO-leden verloopt anders. Het bestuur hanteert een (naar zijn mening) striktere procedure voor benoeming van een lid van het Verantwoordingsorgaan dan de procedure die is opgenomen in de norm: een lid van het VO wordt benoemd door werknemers- resp. werkgeversorganisaties na goedkeuring door het bestuur op basis van geschiktheid. Het bestuur ziet toe op deze procedure. Dit is een bewuste afwijking van de norm.

Daarnaast geeft het bestuur toelichting op acht specifieke normen.

Rapportagenorm	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 5 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Op verschillende aspecten van beleid wordt in dit jaarverslag gerapporteerd in het hoofdstuk Governance, paragraaf Organisatie. Het bestuur betreft de evenwichtige belangenafweging continu in zijn besluitvorming. Besluitvorming wordt indien nodig voorbereid door de verschillende commissies.
Norm 31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	Het bestuur heeft een geschiktheidsbeleid geformuleerd en stelt jaarlijks een geschiktheidsplan vast. Het pensioenfonds heeft ook beleid rondom diversiteit geformuleerd. In het hoofdstuk Governance, paragraaf Organisatie van het jaarverslag wordt op deze onderdelen ingegaan.
Norm 33 In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Nee	et pensioenfonds heeft zoveel mogelijk invulling gegeven aan de doelstelling voor genderdiversiteit: bestuur en RvT hebben beide minimaal één vrouw en één man. Het VO had in 2022 één vrouwelijk plaatsvervangend lid maar bestaat sinds 1 oktober 2022 enkel uit mannen. Niet alle fondsorganen kennen leden onder 40 jaar, maar in 2023 zijn twee bestuursleden jonger dan 40 jaar toegetreden. Per 1 januari 2024 is een vrouwelijk bestuurslid toegetreden. Het pensioenfonds hanteert geen specifiek stappenplan aangaande de bevordering van diversiteit in het bestuur. Bij benoemingen neemt het bestuur de diversiteitseisen mee richting de voordragende partijen.

Rapportagenorm	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	Jaarlijks wordt aan de raad van toezicht rapport uitgebracht over de mate waarin het pensioenfonds de code heeft nageleefd.
Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja	In de inleiding van het bestuursverslag wordt is ingegaan op de missie, visie en strategie van het pensioenfonds.
Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	Dit is toegelicht in het hoofdstuk Vermogensbeheer. De Verklaring Beleggingsbeginselen en het beleid rondom verantwoord beleggen zijn gepubliceerd op de website.
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	In het hoofdstuk Governance is gerapporteerd over de naleving van de gedragscode door alle verbonden personen. Daarnaast wordt gerapporteerd over de zelfevaluatie van het bestuur.
Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	Het bestuur heeft een adequate klachten- en geschillenprocedure die beide gepubliceerd zijn op de website. In het jaarverslag is hierover gerapporteerd in het hoofdstuk Governance, paragraaf Organisatie.

Bijlage 4: Nevenfuncties

Bestuur

De heer C.H. Blokzijl (bestuurslid)	Koninklijke Vopak NV IBP Towers Watson Lifesight OFP – Afzonderlijk Vermogen Vopak Kring pensioenfondsdirecteuren Pensioenfederatie	Director pensions Lid Pension Committee Lid
Mevrouw M. Braamkolk - van de Runstraat (bestuurslid)	Peters & Van Sandijk BV	Directeur/salarisadministrateur
De heer H.D. van der Knaap (bestuurslid tot 01-09-2023)	–	–
De heer R. van Oostrom (voorzitter)	CNV Bpf SAG Stichting Pensioenfonds SPW Geschillencommissie Openbaar vervoer, CAO pp. Openbaar Vervoer Geschillencommissie besloten Busvervoer, CAO pp. Besloten Busvervoer Karate-Do bond Nederland	Pensioenfondsbestuurder en jurist Bestuurslid Bestuurslid Lid Plaatsvervangend lid Bestuurslid
De heer M. Steketee	Nautilus International Stichting Opleidings- en Ontwikkelingsfonds Waterbouw Stichting RVU Waterbouw	Vakbondsbestuurder Bestuurslid Bestuurslid
De heer M. Vos (bestuurslid)	Vereniging van Eigenaren St. Jacobstraat Vereniging van Eigenaren St. Jacobstraat woningen	Bestuurder Bestuurder
De heer T.J. van Dijk (bestuurslid tot 31 december 2023)	FNV Pensioenfonds Horeca en Catering Pensioenfonds Grafische Bedrijven	Pensioenfondsbestuurder Bestuurslid Bestuurslid

Mevrouw S. Mariano (aspirant bestuurslid vanaf 1 juli 2022; vanaf 1 september 2023 bestuurslid)	FNV Pensioenfonds PMA Pensioenfonds VLEP	Pensioenfondsbestuurder Bestuurslid en lid Pensioen- en communicatiecommissie Bestuurslid en lid Beleggingsadviescommissie
Mevrouw I. Blom (aspirant bestuurslid vanaf 1 januari 2023)	Glastuinbouw Nederland Stigas	Themaspecialist Arbeid Bestuurder
Raad van toezicht		
Mevrouw C.M. Mulder-Volkers (voorzitter raad van toezicht)	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds Pensioenfonds Tandartsen en Tandartsspecialisten ParkinsonNL	Bestuurslid (beëindigd per 12-05-2023) Bestuurslid Lid raad van toezicht
Mevrouw A.E. Eikenboom (lid raad van toezicht)	Stichting Pensioenfonds IBM Nederland ABN AMRO pensioenfonds Pensioenfonds VLEP	Manager Juridische zaken/ bestuurssecretaris Extern adviseur Pension Fund Governance Lid Raad van Toezicht (vanaf 1-10-2023)
De heer E.E. Hagen (lid raad van toezicht)	Pensioenfonds PostNL Pensioenfonds Openbare Bibliotheken Pensioenfonds KLM Cabinepersoneel Pensioenfonds Yara Nederland Pensioenfonds DSM Nederland Pensioenfonds Abbott Nederland Pensioenfonds Cargill Pensioenfonds Heineken Pensioenfonds Medisch Specialisten Pensioenfonds Pon/Geveke/Gazelle	Lid raad van toezicht Lid raad van toezicht Lid auditcommissie Bestuurslid en voorzitter beleggingsadviescommissie Extern beleggingsadviseur Lid visitatiecommissie Lid raad van toezicht Lid raad van toezicht Extern lid Investment Committee (vanaf 2 oktober 2023) Onafhankelijke voorzitter beleggingscommissie